

VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2011. gada 3. martā*

Apvienotās lietas T-117/07 un T-121/07

Areva, akciju sabiedrība, Parīze (Francija),

Areva T&D Holding SA, Parīze,

Areva T&D SA, Parīze,

Areva T&D AG, Oberentfeldena [*Oberentfelden*] (Šveice),

ko pārstāv A. Šilds [*A. Schild*] un Ž. M. Kots [*J.-M. Cot*], advokāti,

Alstom, akciju sabiedrība, Levaluā-Perē [*Levallois-Perret*] (Francija), ko sākotnēji pārstāvēja Ž. Derenns [*J. Derenne*], *avocat*, V. Brērs [*W. Broere*], *solicitor*, A. Millers-Rapards [*A. Müller-Rappard*] un K. Girado [*C. Guirado*], *avocats*, pēc tam Ž. Derenns un A. Millers-Rapards, *avocats*,

prasītājas,

* Tiesvedības valoda — franču.

pret

Eiropas Komisiju, ko sākotnēji pārstāvēja K. Luīss [*X. Lewis*] un F. Arbo [*F. Arbault*], pēc tam K. Lūiss un visbeidzot — V. Botka [*V. Bottka*] un N. fon Lingens [*N. Von Lingen*], pārstāvji,

atbildētāja,

par prasību prioritāri — daļēji atcelt Komisijas 2007. gada 24. janvāra Lēmumu C(2006) 6762, galīgā redakcija, par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/F/38.899 — Gāzes izolācijas slēgiekārtas) un pakārtoti — samazināt prasītājam uzlikto naudas sodu.

VISPĀRĒJĀ TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētāja I. Pelikānova [*I. Pelikánová*] (referente), tiesneši K. Jirimēe [*K. Jürimäe*] un S. Soldevila Fragoso [*S. Soldevila Fragoso*],

sekretāre K. Kristensena [*C. Kristensen*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2009. gada 24. marta tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

Tiesvedības priekšvēsture

- 1 Tiesvedības priekšvēsture galvenokārt izriet no konstatācijām, kuras Eiropas Kopienu Komisija veikusi 2007. gada 24. janvāra Lēmumā C(2006) 6762, galīgā redakcija, par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/F/38.899 — Gāzes izolācijas slēgiekārtas) (turpmāk tekstā — “apstrīdētais lēmums”). Tiktāl, ciktāl šie fakti nav apstrīdēti vai vismaz nav pārliecinoši apstrīdēti, tie ir jāuzskata par pierādītiem šīs tiesvedības mērķiem.

Attiecīgā prece

- 2 Gāzes izolācijas slēgiekārtas (turpmāk tekstā — “GIS”) tiek izmantotas, lai kontrolētu enerģijas plūsmu elektriskajos tīklos. Tā ir smaga elektriska iekārta, kas tiek izmantota kā galvenā sastāvdaļa ekspluatācijai gatavās elektriskajās apakšstacijās.

- 3 Apakšstacijas ir elektriskās palīgcentrāles, kas konvertē elektrisko strāvu. Papildus transformatoram elektrisko apakšstaciju elementi ir kontroles sistēma, releji, baterijas, lādētāji un slēgiekārtas. Slēgiekārtas funkcija ir aizsargāt transformatoru no pārslogdes un/vai izolēt shēmu un transformatoru, kurā ir defekts.

- 4 Slēgiekārtas var būt gāzes izolācijas, gaisa izolācijas vai hibrīdizolācijas, ja tajās tiek kombinētas divas iepriekš minētās tehnoloģijas. GIS tiek pārdotas visā pasaulē kā ekspluatācijai gatavo elektrisko apakšstaciju neatņemamas sastāvdaļas vai kā detaļas, kas ir uzstādāmas šādās apakšstacijās. Tās atbilst aptuveni no 30 līdz 60 % no šo apakšstaciju kopējās cenas.

- 5 Apstrīdētais lēmums attiecas GIS projektiem, kuru spriegums ir 72,5 kV vai lielāks (turpmāk tekstā — “GIS projekti”); tajos ietilpst GIS kā individuāli projekti, ieskaitot visus ar tām saistītos pakalpojumus (transportu, uzstādīšanu, izmēģināšanu, izolāciju utt.), un GIS saturošās ekspluatācijai gatavas apakšstacijas, kurās ietvertas GIS un citas apakšstacijas sastāvdaļas, tādas kā transformatori un visi ar tām saistītie pakalpojumi (transporti, kabeļi, uzstādīšana, izolācija utt.).

Attiecīgie uzņēmumi

- 6 *Alstom* (agrākais nosaukums — *Alsthom*), akciju sabiedrība, kas dibināta saskaņā ar Francijas tiesībām un kurai ir valde, ir mātes sabiedrība sabiedrību grupai (turpmāk tekstā — “*Alstom* grupa”). Periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim *Alstom* grupa darbojās elektroenerģijas piegādes un izplatīšanas jomā (turpmāk tekstā — “P & I nozare”), un it īpaši GIS jomā.

- 7 Darbību GIS jomā *Alstom* grupas ietvaros Francijā vadīja *Alsthom SA* (Francija) līdz 1989. gadam, kad tā tika pārdēvēta par *GEC Alsthom SA*, kura pilnībā piederēja *GEC Alsthom NV*. 1992. gada 16. novembrī tika izveidota *Kléber Eylau SA*, un tai tika piešķirtas Francijā veiktās darbības GIS jomā ar nolīgumu, kas stājās spēkā 1992. gada 7. decembrī. *Kléber Eylau* 99,76% apmērā piederēja *GEC Alsthom SA* un 0,04% apmērā — *Étoile Kléber*. 1993. gada jūnijā *Kléber Eylau* kļuva par *GEC Alsthom T&D SA*, kas 1998. gada jūnijā savukārt kļuva par *Alstom T&D SA*. Ši pēdējā minētā sabiedrība pilnībā piederēja *Alstom Holdings* (Francija), kura pati pilnībā piederēja *Alstom*.
- 8 No 1986. gada janvāra *Alstom* grupas darbības GIS jomā notika paralēli Šveicē un Francijā, kad *Sprecher Energie AG* kļuva par meitas sabiedrību, kas pilnībā pieder *Alsthom*. 1993. gada novembrī *Sprecher Energie* kļuva par *GEC Alsthom T&D AG*, kas 1997. gada jūlijā kļuva par *GEC Alsthom AG* un 1998. gada jūnijā — par *Alstom AG* (turpmāk tekstā — “*Alstom* (Šveice)”). 2000. gada 22. decembrī šo pēdējo minēto sabiedrību iegādājās *Alstom Power (Schweiz) AG*. Jaunā vienība tika nosaukta par *Alstom (Schweiz) AG*. 2002. gada novembrī tika izveidota jauna juridiska vienība *Alstom* grupas ietvaros, kurai tika nodotas darbības P & I nozarē Šveicē. Iesākumā nosaukta par *Alstom (Schweiz) Services AG*, šī jaunā vienība pēc tam tika pārdēvēta par *Alstom T&D AG*.
- 9 Visas *Alstom* grupas darbības P & I nozarē 2004. gada 8. janvārī tika nodotas grupai, kuras mātes sabiedrība ir *Areva*, akciju sabiedrība, kas nodibināta saskaņā ar Francijas tiesībām, ar direktoru un uzraudzības padomi (turpmāk tekstā — “*Areva* grupa”). Periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam *Areva* grupas darbības GIS jomā vadīja *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, meitas sabiedrības, kas pilnībā pieder *Areva T&D Holding SA*, kura pati pilnībā pieder *Areva* (turpmāk tekstā kopā — “*Areva* grupas sabiedrības”).

Administratīvā procedūra

- 10 2004. gada 3. martā *ABB Ltd* paziņoja Komisijai par pret konkurenci vērsta prakses pastāvēšanu GIS nozarē un puda mutvārdu lūgumu par atbrīvošanu no naudas sodiem saskaņā ar Komisijas 2002. gada 19. februāra Paziņojumu par atbrīvojumu no sodanaudas [naudas soda] un sodanaudas [naudas soda] samazināšanu karteļu [aizliegto vienošanos] gadījumos (OV 2002, C 45, 3. lpp.; turpmāk tekstā — “paziņojums par sadarbību”).
- 11 Prakse, par kuru ziņoja *ABB*, ietvēra GIS pārdošanas projektu koordinēšanu pasaules līmenī, ietverot tirgu sadalīšanu, kvotu piešķiršanu un attiecīgo tirgus daļu uzturēšanu, GIS projektu piešķiršanu šajā ziņā paredzētajiem ražotājiem un konkursa procedūru manipulēšanu (manipulācijas ar piedāvājumiem), lai šie līgumi tiktu piešķirti šiem ražotājiem, cenu noteikšanu ar sarežģītas kārtības palīdzību saistībā ar GIS projektiem, kas netika piešķirti, licences līgumu laušanu ar sabiedrībām, kas nav aizliegtas vienošanās dalībnieces, un apmaiņu ar jutīgu informāciju par tirgu.
- 12 *ABB* iesniegtais mutvārdu lūgums par atbrīvošanu no naudas sodiem 2004. gada 7. maijā tika papildināts ar mutvārdu apsvērumiem un dokumentāriem pierādījumiem. 2004. gada 25. aprīli Komisija piešķīra *ABB* nosacītu atbrīvojumu.
- 13 Pamatojoties uz *ABB* paziņojumiem, Komisija sāka izmeklēšanu un 2004. gada 11. un 12. maijā veica pārbaudes vairāku sabiedrību, kuras darbojas GIS nozarē, telpās.

- 14 No 2004. gada 14. maija līdz 25. maijam *Areva* grupa sadarbojās ar Komisiju un tai saskaņā ar paziņojumu par sadarbību iesniedza dažādus dokumentārus pierādījumus, kā arī sniedza informāciju.
- 15 2004. gada 4. oktobrī *ABB* atbildēja uz Komisijas informācijas pieprasījumu.
- 16 2006. gada 6. februārī Komisija *Alstom* nosūtīja informācijas pieprasījumu, uz kuru šī sabiedrība atbildēja ar 2006. gada 24. februāra vēstuli.
- 17 2006. gada 20. aprīlī Komisija pieņēma paziņojumu par iebildumiem, kas bez *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām bija adresēts *ABB*, *Fuji Electric Holdings Co., Ltd* un *Fuji Electric Systems Co., Ltd* (turpmāk tekstā kopā — “*Fuji* grupas sabiedrības”), *Hitachi* un *Hitachi Europe Ltd* (turpmāk tekstā kopā — “*Hitachi* grupas sabiedrības”), *Japan AE Power Systems Corp.* (turpmāk tekstā — “*JAEPS*”), *Mitsubishi Electric System Corp.* (turpmāk tekstā — “*Melco*”), *Nuova Magrini Galileo SpA*, *Schneider Electric SA* (turpmāk tekstā — “*Schneider*”), *Siemens AG*, *Toshiba Corp.*, kā arī piecām sabiedrībām no grupas, kuras mātes sabiedrība bija *VA Technologie AG* (turpmāk tekstā — “*VA Tech* grupa”), ietverot pašu *VA Technologie*.
- 18 2006. gada 5. maijā *Alstom* varēja iepazīties ar mutvārdu paziņojumiem, kurus bija sniegušas citas iesaistītās sabiedrības, saskaņā ar paziņojumu par sadarbību.
- 19 2006. gada 30. jūnijā *Alstom* un citas *Areva* grupas sabiedrības noteiktajā termiņā iesniedza Komisijai savus apsvērumus, atbildot uz paziņojumu par iebildumiem. Pielikumā savai atbildei uz paziņojumu par iebildumiem *Alstom* iesniedza daudzus *Alstom* grupas iekšējus dokumentus, saistībā ar kuriem ir pieprasīta konfidencialitāte

attiecībā pret visām trešajām personām, izņemot Komisiju. *ABB*, *Fuji* grupas sabiedrības, *Hitachi* un *JAEPS*, *Melco*, *Schneider*, *Siemens AG Österreich*, *Siemens* un *Toshiba* rakstveidā atbildēja uz paziņojumu par iebildumiem noteiktajos termiņos.

- 20 Ar 2006. gada 12. jūlija vēstuli *Fuji* grupas sabiedrības sadarbojās ar Komisiju un tai iesniedza saskaņā ar paziņojumu par sadarbību dažādus dokumentārus pierādījumus, kā arī sniedza informāciju.
- 21 2006. gada 14. jūlijā *ABB* nosūtīja Komisijai “papildinājumu atbildei uz paziņojumu par iebildumiem”.
- 22 2006. gada 18. un 19. jūlijā Komisija uzklusīja sabiedrības, kurām bija adresēts paziņojums par iebildumiem.
- 23 2006. gada 25. augustā Komisija nodeva procedūras dalībnieču rīcībā, lai tās sniegtu komentārus, izvilikumus no *Fuji* grupas sabiedrību atbildes uz paziņojumu par iebildumiem nekonfidenciālās versijas, 2006. gada 12. jūlija pieprasījumu saskaņā ar *Fuji* grupas sabiedrību paziņojumu par sadarbību (skat. šī sprieduma 20. punktu), *ABB* atbildes uz paziņojumu par iebildumiem papildinājumu un papildu dokumentus. *Alstom* savus apsvērumus par šiem dokumentiem iesniedza 2006. gada 15. septembrī, pievienojot viena sava darbinieka paziņojumu, kurš tieši zinot strīdīgos faktus.

- 24 2006. gada 20. septembrī Komisija nosūtīja informācijas pieprasījumu *Areva* grupas sabiedrībām, uz kuru tās atbildēja 2006. gada 6. oktobrī, iesniedzot vairākus dokumentus par reorganizācijas darbībām P & I nozarē *Alstom* grupas ietvaros, ievērojot šī sprieduma 9. punktā izklāstīto iekšgrupu cesiju.
- 25 2006. gada 14. novembrī Komisija angļu valodā paziņoja *Alstom* savu nostāju par papildu dokumentiem, kas minēti šī sprieduma 23. punktā, un pēc *Alstom* lūguma 2006. gada 7. novembrī tai paziņoja šo nostāju franču valodā 2006. gada 22. novembrī. 2006. gada 27. novembrī *Alstom* iesniedza savus apsvērumus par šo nostāju.
- 26 2006. gada 4. decembrī *Alstom* nosūtīja Komisijai vēstuli par juridisko personu, uz kurām attiecas strīdīgie fakti, noteikšanu. Šajā vēstulē tostarp bija ietvertas daudzas shēmas, kas ilustrē dažādas reorganizācijas darbības P & I nozarē *Alstom* grupas ietvaros.

Apstrīdētais lēmums

- 27 2007. gada 24. janvārī Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu, kura kopsavilkums ir publicēts 2008. gada 10. janvāra *Oficiālajā Vēstnesī* (OV C 5, 7. lpp.). *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām tas tika paziņots 2007. gada 8. februārī.

- 28 Papildus *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām lēmums bija adresēts *ABB*, *Fuji* grupas sabiedrībām, *Hitachi* grupas sabiedrībām, *JAEPS*, *Melco*, *Nuova Magrini Galileo*, *Schneider*, *Siemens*, *Siemens AG Österreich*, *Siemens Transmission & Distribution Ltd* (turpmāk tekstā — “*Reyrolle*”), *Siemens Transmission & Distribution SA*, *Toshiba* un *VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG*.
- 29 Apstrīdētā lēmuma preambulas 113.–123. apsvērumā Komisija ir norādījusi, ka dažādie uzņēmumi, kas ir bijuši aizliegtās vienošanās dalībnieki, koordinēja GIS projektu piešķiršanu pasaules mērogā, izņemot noteiktus tirgus, saskaņā ar norunātajiem noteikumiem, lai it īpaši paturētu spēkā kvotas, kas lielā mērā atspoguļo to vēsturisko tirgu aplēstās daļas. Tā ir precizējusi, ka GIS projektu piešķiršana tika veikta, pamatojoties uz apvienoto “Japānas” kvotu un apvienoto “Eiropas” kvotu, kas pēc tam bija savā starpā jāsadala attiecīgi starp Japānas ražotājiem un Eiropas ražotājiem. Nolīgumā, kas parakstīts Vīnē 1988. gada 15. aprīlī (turpmāk tekstā — “*GQ nolīgums*”), tika paredzēti noteikumi piešķirt GIS projektus gan Japānas ražotājiem, gan Eiropas ražotājiem, un noteikt to vērtību atbilstoši kvotai. Turklāt apstrīdētā lēmuma 124.–132. apsvērumā Komisija ir precizējusi, ka dažādie uzņēmumi, kas bijuši aizliegtās vienošanās dalībnieki, bija vienojušies par nerakstītu nolīgumu (turpmāk tekstā — “*nolīgums*”), saskaņā ar kuru GIS projekti Japānā, no vienas puses, un aizliegtās vienošanās Eiropas dalībnieku valstīs, no otras puses, tika kopā apzīmētas kā GIS projektu “mītnes valstīs”, bija vienīgi paredzēti attiecīgi karteļa Japānas dalībniekiem un Eiropas dalībniekiem. Saistībā ar GIS projektiem “mītnes valstīs” nenotika informācijas apmaiņa starp abām grupām un šie projekti netika ieskaitīti attiecīgajās kvotās.
- 30 *GQ nolīgumā* arī bija ietverti noteikumi par informācijas apmaiņu, kas nepieciešama karteļa funkcionēšanai starp abām ražotāju grupām un kuru it īpaši nodrošināja šo grupu sekretāri, saistībā ar attiecīgo konkursu manipulēšanu un cenu noteikšanu GIS projektiem, kas nevarēja tikt piešķirti. Saskaņā ar *GQ nolīguma* 2. pielikumu šis

nolīgums attiecās uz visu pasauli, izņemot ASV, Kanādu, Japānu un 17 Rietumeiropas valstis. Turklāt saskaņā ar nolīgumu GIS projekti Eiropas valstīs, kas nav “mītnes valstis”, bija arī rezervēti Eiropas grupai, Japānas ražotājiem apņēmoties neiesniegt savus piedāvājumus par GIS projektiem Eiropā.

- 31 Komisija uzskata, ka GIS projektu sadalīšana starp Eiropas ražotājiem bija regulēta ar nolīgumu, kas arī tika parakstīts Vinē 1988. gada 15. aprīlī un kura nosaukums ir “E-Group Operation Agreement for GQ-Agreement” (E grupas nolīgums par GQ nolīguma īstenošanu, turpmāk tekstā — “EQ nolīgums”). Tā norādīja, ka GIS projektu piešķiršana Eiropā notika saskaņā ar tādiem pašiem noteikumiem un procedūram kā tie, ar kuriem notiek GIS projektu piešķiršana citās valstīs. Konkrētāk, GIS projekti Eiropā arī bija jāpaziņo, jāizklāsta, jāpiešķir, par tiem jāvienojas, vai tie bija saņēmuši minimālās cenas līmeni.
- 32 Apstrīdētā lēmuma preambulas 142. apsvērumā Komisija ir konstatējusi, ka GQ nolīgumā un EQ nolīgumā, kā arī aizliegtās vienošanās organizēšanas un funkcionēšanas vajadzībām dažādie aizliegtās vienošanās dalībnieki bija identificēti ar kodu, kas sastāv no cipariem Eiropas dalībnieku gadījumā un burtiem Japānas dalībnieku gadījumā. Sākotnējie kodi no 2002. gada jūlija tika aizvietoti ar numuriem.
- 33 Apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punktā Komisija ir konstatējusi, ka *Alstom* bija pārkāpusi EKL 81. pantu un Eiropas Ekonomikas Zonas līguma 53. pantu (turpmāk tekstā — “EEZ līgums”), piedaloties nolīgumu un saskaņoto prakšu kopumā GIS projektu nozarē EEZ periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim. Apstrīdētā lēmuma 1. panta c), d), e) un f) punktā tā arī konstatēja šo dubulto pārkāpumu attiecībā uz *Areva* un *Areva T&D Holding* par periodu no 2004. gada 9. janvāra līdz 2004. gada 11. maijam, *Areva T&D AG* par periodu no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 11. maijam un *Areva T&D SA* par periodu no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 11. maijam.

- 34 Par pārkāpumiem, kas konstatēti apstrīdētā lēmuma 1. pantā, *Alstom* minētā lēmuma 2. panta b) un c) punktā tika uzlikts individuālais naudas sods EUR 11 475 000 apmērā, kā arī naudas sods EUR 53 550 000, kas jāmaksā solidāri kopā ar *Areva T&D SA*.
- 35 Par pārkāpumiem, kas konstatēti apstrīdētā lēmuma 1. pantā, *Areva T&D SA* minētā lēmuma 2. panta c) punktā tika uzlikts naudas sods EUR 53 550 000 apmērā, kas jāmaksā solidāri kopā ar *Alstom*, un no šīs summas EUR 25 500 000 ir jāmaksā solidāri kopā ar *Areva*, *Areva T&D Holding* un *Areva T&D AG*.

Process un lietas dalībnieku prasījumi

- 36 Ar prasības pieteikumiem, kas Pirmās instances tiesas [tagad — Vispārējā tiesa] kancelejā iesniegti 2007. gada 18. aprīlī, *Areva* grupas sabiedrības un *Alstom* cēla šīs prasības, kas tika attiecīgi reģistrētas ar lietas numuru T-117/07 un lietas numuru T-121/07.
- 37 Pēc tiesneša referenta ziņojuma Pirmās instances tiesa (otrā palāta) nolēma sākt mutvārdu procesu lietās T-117/07 un T-121/07.
- 38 Pēc lietas dalībnieku uzklaušīšanas šajā jautājumā Pirmās instances tiesas otrās palātas priekšsēdētājs ar 2009. gada 12. marta rīkojumu apvienoja lietu T-117/01 un lietu T-122/07 mutvārdu procesā atbilstoši Vispārējās tiesas Reglamenta 50. pantam. Turklāt viņš piešķīra konfidencialitātes statusu dokumentiem, kas ietverti pielikumā

Alstom atbildei uz paziņojumu par iebildumiem (skat. iepriekš 19. punktu) un kas ir iekļauti lietas materiālos lietā T-121/07.

- 39 Lietas dalībnieču mutvārdu paskaidrojumi un to atbildes uz Pirmās instances tiesas uzdotajiem jautājumiem tika uzklautas 2009. gada 24. marta tiesas sēdē. Prasītājas ir apstiprinājušas, ka to pamati vai iebildumi, kas izriet no EKL 81. panta pārkāpuma, arī ir jāinterpretē kā tādi, kas attiecas uz EEZ līguma 53. pantu. Komisija ir paudusi nostāju, ka solidārā atbildība par konkurences tiesību pārkāpumu ir jāuzskata par atbildību, kas noteikta vienādās daļās, ja lēmuma, ar kuru konstatēta minēta atbildība, rezolutīvajā daļā tas nav precizēts. Savukārt prasītājas ir apstrīdējušas to, ka šāda prezumpcija var tikt izmantota. Visbeidzot, Komisija ir apstiprinājusi, ka, izvērtējot vadītāja lomu konkurences pārkāpuma izdarīšanā, ir jāapsver visi kritēriji, tostarp vadītāja lomas īstenošanas ilgums un šis izmantošanas intensitāte. Šie apsvērumi ir tikuši ierakstīti tiesas sēdes protokolā. Savos nobeiguma apsvērumos *Areva* grupas sabiedrības ir norādījušas uz kļūdu faktos, ka esot izpaudusies tādējādi, ka ir ticis uzskatīts, ka *Areva T&D AG* ir tā pati sabiedrība, kas *Alstom T&D AG*, kurai vienīgi esot grozīts sabiedrības nosaukums.
- 40 Ar vēstulēm, kas kancelejā iesniegtas 2009. gada 29. un 30. aprīlī, *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrības ir attiecīgi izklāstījušas noteiktus apsvērumus par tiesas sēdes protokola saturu saistībā ar atbildēm, kuras Komisija sniegusi uz Pirmās instances tiesas jautājumiem par solidārās atbildības režīmu sakarā ar konkurences tiesību pārkāpumu.
- 41 Ar Pirmās instances tiesas 2009. gada 3. jūnija rīkojumu tika no jauna uzsākts mutvārdu process. Saskaņā ar Norādījumu Vispārējās tiesas sekretariātam 7. panta 2. punktu Pirmās instances tiesas otrās palātas priekšsēdētājs nolēma iekļaut lietas materiālos vēstules, kas iesniegtas 2009. gada 29. un 30. martā.

- 42 Ar vēstuli, kas Pirmās instances tiesas kancelejā reģistrēta 2009. gada 18. jūnijā, Komisija sniedza savus apsvērumus par minētajām vēstulēm. Šajā ziņā tā norādīja, ka tad, kad tā uzliek vairākām sabiedrībām solidāri maksājamu naudas sodu, nesniedzot nekādu citu precizējumu vai norādi sava lēmuma rezolutīvajā daļā, tā neparedz atrisināt jautājumu par dažādu kopparādnieku attiecībām sakarā ar attiecīgo ieguldījumu minētā naudas soda samaksā.
- 43 Ar 2009. gada 1. jūlija lēmumu Pirmās instances tiesas otrās palātas priekšsēdētājs noraidīja lūgumus grozīt tiesas sēdes protokolu pēc tam, kad bija pārbaudījis mutvārdu atbilžu, kuras Komisija bija sniegusi minētajā tiesas sēdē, precīzo saturu.
- 44 *Alstom* prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— atcelt apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punktu un 2. panta b) un c) punktu;

— pakārtoti — būtiski samazināt naudas sodu, kas tai uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktā;

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

45 *Areva* grupas sabiedrību prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

- atcelt apstrīdētā lēmuma 1. pantu tiktāl, ciktāl, pirmkārt, ar to *Areva T&D SA* un *Alstom* tiek atzītas par solidāri atbildīgām par pārkāpumu periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un ciktāl, otrkārt, ar to tās tiek prasīta solidāra atbildība par pārkāpumu periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam;

- pakārtoti — atcelt vai būtiski samazināt naudas soda summu, kurš tām uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā;

- piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

46 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

- noraidīt prasības kā nepamatotas;

- piespriest prasītājiem atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Juridiskais pamatojums

- 47 Tā kā šo lietu priekšmeti ir saistīti un lietas dalībnieces ir uzklašītas šajā ziņā, Vispārējā tiesa uzskata, ka šīs lietas ir jāapvieno galīgā sprieduma taisīšanai atbilstoši Vispārējās tiesas Reglamenta 50. pantam.
- 48 Prasības prioritāri ir vērstas uz apstrīdētā lēmuma 1. panta b), c), d), e) un f) punkta atcelšanu, prioritāri vai pakārtoti ir vērstas uz apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punkta atcelšanu un pakārtoti ir vērstas uz apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punkta grozīšanu.
- 49 Vispirms ir jāizvērtē prasījumi par apstrīdētā lēmuma 1. panta b), c), d), e) un f) punkta atcelšanu. Pēc tam, ciktāl nepieciešams, tiks izvērtēti prasījumi par apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punkta atcelšanu. Visbeidzot attiecīgā gadījumā tiks izvērtēti prasījumi par apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punkta grozīšanu.
- 50 Lai pamatotu savus prasījumu lietā T-117/07, *Areva* grupas sabiedrības izvirza septiņus pamatus. Pirmais pamats izriet no EKL 253. pantā paredzētā pienākuma norādīt pamatojumu neizpildes. Otrais pamats būtībā ir saistīts ar noteikumu par atzīšanu par vainojamu pārkāpumā, kuri izriet no EKL 81. panta 1. punkta un EEZ līguma 53. panta 1. punkta, pārkāpumu, kā arī tiesiskās drošības un atpakaļejoša spēka aizlieguma vispārējo principu pārkāpumu. Trešais pamats būtībā izriet no noteikumu par atzīšanu par vainojamu pārkāpumā, kuri izriet no EKL 81. panta 1. punkta un EEZ līguma 53. panta 1. punkta, pārkāpuma. Ceturtais pamats būtībā izriet no noteikumu par atzīšanu par vainojamu pārkāpumā un par solidaritātes noteikšanu par

naudas sodu samaksu, kuri izriet no EKL 81. panta 1. punkta un EEZ līguma 53. panta 1. punkta, pārkāpuma, EKL 7. panta pārkāpuma, kā arī vienlīdzīgas attieksmes, tiesiskās drošības, atpakaļejoša spēka aizlieguma un efektīvas tiesību aizsardzības tiesā vispārējo principu pārkāpuma. Piektais pamats izriet no solidaritātes par naudas sodu samaksu noteikumu, kuri izriet no EKL 81. panta 1. punkta un EEZ līguma 53. panta 1. punkta, pārkāpuma. Sestais pamats būtībā izriet no 23. panta 2. punkta a) apakšpunkta pārkāpuma Padomes 2002. gada 16. decembra Regulā (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [EKL] 81. un 82. pantā (OV L 1, 1. lpp.), un 2. punkta pārkāpuma Pamatnostādnēs sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un [EOTK līguma] 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp.; turpmāk tekstā — “pamatnostādnes”), no kļūdas vērtējumā, kā arī vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma vispārējo principu pārkāpuma. Visbeidzot septītais pamats būtībā ir balstīts uz kļūdu vērtējumā un EKL 81. panta, EEZ līguma 53. panta 1. punkta, kā arī paziņojuma par sadarbību pārkāpumu.

- 51 Lai pamatotu savus prasījumus lietā T-121/07, *Alstom* izvirza astoņus pamatus. Pirmais pamats izriet no tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību pārkāpuma. Otrais pamats būtībā ir saistīts solidaritātes par naudas sodu samaksu noteikumu, kuri izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, pārkāpumu, tiesiskās drošības un sodu individuālā rakstura vispārējo principu pārkāpumu, kā arī pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi. Trešais pamats izriet no EKL 253. pantā paredzētā pienākuma norādīt pamatojumu neizpildes. Ceturtais pamats ir saistīts ar prioritāru noteikumu par atzīšanu par vainojamu pārkāpumā, kuri izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, pārkāpumu, kā arī kļūdu tiesību piemērošanā un pakārtoti — Regulas Nr. 1/2003 25. panta pārkāpumu. Piektais pamats būtībā ir saistīts ar kļūdu vērtējumā, pamatnostādņu pārkāpumu, vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principu pārkāpumu, kā arī pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi. Sestais pamats būtībā ir saistīts ar pārkāpuma turpinātības pierādījumu noteikumu, kas izriet no Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta un 15. panta 2. punkta grozītajā 1962. gada 6. februāra Regulā Nr. 17, Pirmajā regulā par [EKL] 81. un 82. panta īstenošanu (OV Īpašais izdevums latviešu valodā 08/1. sēj., 3. lpp.), pārkāpumu, kā arī tiesiskās drošības principa pārkāpumu. Septītais pamats ir balstīts uz tiesību uz aizstāvību principa un Regulas

Nr. 1/2003 27. panta 1. punkta pārkāpumu. Astotais pamats būtībā ir saistīts ar pamatnostādņu pārkāpumu un pakārtoti — ar samērīguma principa pārkāpumu.

- 52 Tiktāl, ciktāl noteikti prasītāju izvirzītie pamati pārklājas, tie tiks apskatīti kopā pareizas tiesvedības interesēs.

Par prasījumiem atcelt apstrīdētā lēmuma 1. panta b), c), d), e) un f) punktu

- 53 Pret apstrīdētā lēmuma 1. panta b), c), d), e) un f) punktu ir vērsti prasību pamati vai iebildumi, ar kuriem tiek apstrīdēts Komisijas konstatējums, ka *Areva* grupas sabiedrības un *Alstom* ir pārkāpušas EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu, jo tās ir piedalījušās nolīgumu un saskaņoto prakšu kopumā EEZ periodos, kas ir izklāstīti minētajā pantā (skat. šī sprieduma 33. punktu).

- 54 Lietā T-117/07 prasījumi atcelt apstrīdētā lēmuma 1. panta c), d), e) un f) punktu ir pamatoti ar pamatiem vai iebildumiem, kas izvirzīti prasības pieteikumā un ar kuriem tiek apstrīdēti Komisijas vērtējumi, saskaņā ar kuriem *Areva T&D SA* par periodu no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 11. maijam, *Areva T&D AG* par periodu no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 11. maijam un *Areva*, kā arī *Areva T&D Holding SA* par periodu no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam tiek uzskatītas par personīgi atbildīgām par to darbības daļas GIS jomā piedalīšanos vai to meitas sabiedrību piedalīšanos nolīgumu un saskaņoto prakšu kopumā EEZ (otrais, trešais,

ceturtais un piektais pamats) vai ar ko izvirza būtisku formas prasību pārkāpumu, kam varētu būt ietekme uz minētajiem vērtējumiem (pirmais pamats).

- 55 Lietā T-117/07 prasījumi atcelt 1. panta b) punktu ir pamatoti ar pamatiem vai iebildumiem, kas izvirzīti prasības pieteikumā un ar kuriem tiek apstrīdēti Komisijas konstatējumi, saskaņā ar kuriem *Alstom* ir uzskatīta par personīgi atbildīgu par tās darbības daļu GIS jomā piedalīšanos vai to meitas sabiedrību piedalīšanos nolīgumu un saskaņoto prakšu kopumā EEZ periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim (ceturtais un sestais pamats) vai ar ko izvirza būtisku formas prasību pārkāpumu, kam varētu būt ietekme uz minētajiem vērtējumiem (trešais un septītais pamats).

Ievada apsvērumi

- 56 No pamatiem vai iebildumiem, kas izvirzīti prasības pieteikumos, izriet, ka *Areva* grupas sabiedrības, no vienas puses, un *Alstom*, no otras puses, atbalsta diametrāli pretējas tēzes par vainojamību pārkāpumā par visu vai daļu no perioda no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 11. maijam.
- 57 *Alstom* būtībā apgalvo, ka personiskā atbildība, kas tai radās sakarā ar tās darbības daļas GIS jomā piedalīšanos par pārkāpuma periodu no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, ir nodota *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG* pēc darbību reorganizācijas darbībām P & I nozarē tās grupas ietvaros. Turklāt tā apgalvo, ka nevar nekādi tikt prasīta personiska atbildība par minēto meitas sabiedrību piedalīšanos pārkāpumā periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim

un no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim tiktāl, ciktāl *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, kurām bija nodotas minētās darbības, autonomi noteica savu rīcību tirgū. Visbeidzot *Alstom* apgalvo, ka tās personiskā atbildība, kura tai ir prasīta sakarā ar tās *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG* darbības daļas GIS jomā piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, tika nodota ar minēto darbības daļu un minētajām meitas sabiedrībām (kuras pēc tam ir kļuvušas par *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*) *Areva* grupas sabiedrībām saistībā ar starpgrupu cesijas darbībām P & I nozarē.

58 Taču *Areva* grupas sabiedrības apgalvo, ka tām nevar tikt prasīta nekāda personiskā atbildība sakarā ar *Alstom* grupas sabiedrību piedalīšanos pārkāpumā periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim tiktāl, ciktāl *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, kurām tika nodotas darbības GIS jomā, rīcību tirgū noteica *Alstom*. Turklāt *Areva* un *Areva T&D Holding SA* apgalvo, ka tām nevar prasīt nekādu personisko atbildību sakarā ar to meitas sabiedrību piedalīšanos pārkāpumā periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam tiktāl, ciktāl *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, kurām šīs darbības tika cedētas, autonomi noteica savu rīcību tirgū.

59 Ir svarīgi norādīt, ka savos rakstveida dokumentos prasītājas balstās uz faktu, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* ir vienīgi jauni juridiskie nosaukumi, kas tika piešķirti *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG* pēc to cesijas *Areva* grupai, kura notika 2004. gada 8. janvārī. Šajā ziņā apgalvojumi, kurus *Areva* grupas sabiedrības izklāstījušas savos galīgajos apsvērumos tiesas sēdē un saskaņā ar kuriem Komisija ir pieļāvusi būtisku kļūdu, uzskatot, ka *Areva T&G AG* ir tā pati sabiedrība, kas *Alstom T&G AG*, nevar tikt ņemti vērā. Tiktāl, ciktāl šie apgalvojumi pamato pamatu, kas saistīts ar to, ka apstrīdētajā lēmumā šajā ziņā ir pieļauta kļūda faktos, ir jāatgādina, ka atbilstoši Reglamenta 48. panta 2. punkta pirmajai daļai tiesvedības laikā nav atļauts izvirzīt jaunus pamatus, izņemot gadījumus, kad tie ir saistīti ar tādiem tiesiskajiem vai

faktiskajiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi tiesvedības laikā. Tiktāl, ciktāl šajā lietā *Areva* grupas sabiedrības nav izklāstījušas būtiskos faktiskos apstākļus, uz kuriem balstītos to jaunais pamats, ne *a fortiori* apgalvojušas, ka šie apstākļi ir kļuvuši zināmi tiesvedības laikā, iepriekš minētie apgalvojumi ir jānoraida kā nepieņemami. Līdz ar to lietā T-117/07 un T-121/07 ir jāuzskata, ka *Alstom T&D AG* un *Areva T&D AG* ar dažādiem juridiskajiem nosaukumiem apzīmē vienu un to pašu juridisko personu.

Par to, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* tika nodota personiska atbildība, kas radusies *Alstom* sakarā ar tās darbības daļas GIS jomā piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim

— Lietas dalībnieku argumenti

⁶⁰ *Alstom* saistībā ar sava ceturtā pamata otro daļu, ar kuru tiek apgalvota kļūda tiesību piemērošanā, izvirza iebildumu, ka Komisija nav apstrīdētajā lēmumā nodevusi *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* personisko atbildību, kas tai radusies sakarā ar tās “P & I nozares” daļas piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim.

⁶¹ *Alstom* uzskata, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā saistībā ar noteikumiem par atzīšanu par vainojamu EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta

pārkāpumā, nepiemērojot saistībā ar tās attiecībām ar tās bijušajām meitas sabiedrībām, kas darbojas P & I nozarē, kritēriju, kas saukts par “ekonomisko turpinātību”, kā tas ir formulēts judikatūrā (Tiesas 2004. gada 7. janvāra spriedums apvienotajās lietās C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P *Aalborg Portland u.c./Komisija, Recueil*, I-123. lpp., 356.–359. punkts, un Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra spriedums lietā T-43/02 *Jungbunzlauer/Komisija, Krājums*, II-3435. lpp., 132. punkts), un to saucot pie personiskās atbildības par tās “P & I nozares” daļas piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim, neņemot vērā, ka šis uzņēmums bija cedēts tās bijušajām meitas sabiedrībām, kas darbojas P & I nozarē, pēc reorganizēšanas darbībām *Alstom* grupas ietvaros. Tā būtībā uzskata, ka, lai gan *Alstom* grupas “P & I nozare” nebija juridiskā persona pirms 1992. gada 7. decembra, tas, ka pēc šī datuma ārpus Šveices tika izveidota meitas sabiedrība, kurai specifiski tika uzticēta minētā nozare, proti, *Kléber Eylau* (vēlāk saukta par *Alstom T&D SA*, pēc tam par *Areva T&D SA*), ļāva Komisijai apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienā identificēt juridisko personu, kurai tika nodots uzņēmums, kas piedalījies pārkāpumā, un kura tādēļ var tikt vainota minētajā pārkāpumā. Analogiska argumentācija varot tikt piemērota saistībā ar 2003. gada 22. decembrī notikušo *Alstom* grupas P & I nozares darbību Šveicē nodošanu *Alstom (Schweiz) Services AG* (vēlāk saukta par *Alstom T&D AG*, pēc tam par *Areva T&D AG*).

62 Komisija noraida *Alstom* argumentus un lūdz šo iebildumu noraidīt.

— Vispārējās tiesas vērtējums

63 Uzņēmuma jēdziens konkurences tiesībās ir jāsaprot kā ekonomiskas vienības apzīmējums, ņemot vērā attiecīgā pārkāpuma priekšmetu (šajā ziņā skat. Tiesas 1984. gada 12. jūlija spriedumu lietā 170/83 *Hydrotherm Gerätebau, Recueil*,

2999. lpp., 11. punkts; Pirmās instances tiesas 2000. gada 29. jūnija spriedumu lietā T-234/95 *DSG/Komisija*, *Recueil*, II-2603. lpp., 124. punkts, un 2005. gada 15. septembra spriedumu lietā T-325/01 *DaimlerChrysler/Komisija*, Krājums, II-3319. lpp., 85. punkts). Aizliedzot uzņēmumiem tostarp slēgt nolīgumus un piedalīties saskaņotās praksēs, kas var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir traucēt, ierobežot vai kropļot konkurenci iekšējā tirgū, EKL 81. pants attiecas uz saimnieciskām vienībām, kas katra sastāv no personāla un materiālo un nemateriālo elementu vienotas organizācijas un kas ilgstoši īsteno noteiktu ekonomisku mērķi un var veicināt šajā tiesību normā paredzētā pārkāpuma izdarišanu (šajā ziņā skat. Pirmās instances tiesas 1991. gada 17. decembra spriedumu lietā T-6/89 *Enichem Anic/Komisija*, *Recueil*, II-1623. lpp., 235. punkts, un 1992. gada 10. marta spriedumu lietā T-11/89 *Shell/Komisija*, *Recueil*, II-757. lpp., 311. lpp.).

⁶⁴ Lēmumi, kas pieņemti sakarā ar EKL 81. panta piemērošanu, piemērošanas un izpildīšanas mērķiem, tomēr ir jāadresē vienībai, kas ir juridiska persona (šajā ziņā skat. Pirmās instances tiesas 1999. gada 20. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās no T-305/94 līdz T-307/94, no T-313/94 līdz T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 un T-335/94 *Limburgse Vinyl Maatschappij u.c./Komisija*, tā dēvētā "PVC II", *Recueil*, II-931. lpp., 978. punkts, un 2007. gada 12. decembra spriedumu lietā T-112/05 *Akzo Nobel u.c./Komisija*, Krājums, II-5049. lpp., 59. punkts). Tādēļ, ja Komisija pieņem lēmumu, piemērojot EKL 81. panta 1. punktu, tai ir jāidentificē fiziska vai juridiska persona vai fiziskas vai juridiskas personas, kas var tikt uzskatītas par atbildīgām par attiecīgā uzņēmuma rīcību, kas var tikt sodītas šajā ziņā un kurām var tikt adresēts lēmums (šajā ziņā skat. iepriekš 63. punktā minēto spriedumu lietā *Hydrotherm Gerätebau*, 11. punkts).

⁶⁵ Saskaņā ar personiskās atbildības principu (Tiesas 1972. gada 14. jūlija spriedums lietā 48/69 *ICI/Komisija*, *Recueil*, 619. lpp., 131.–141. punkts; 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā C-49/92 P *Komisija/Anic Partecipazioni*, *Recueil*, I-4125. lpp., 78. punkts, un 2007. gada 11. decembra spriedums lietā C-280/06 *ETI u.c.*, Krājums, I-10893. lpp., 39. punkts; skat. arī ģenerāladvokātes Kokotes [*Kokott*] secinājumus saistībā ar iepriekš minēto spriedumu lietā *ETI u.c.*, Krājums, I-10892. lpp., 71. un nākamie punkti), ar kuru personai var tikt prasīta atbildība vienīgi par savu rīcību (ģenerāladvokāta Kosmas [*Cosmas*] secinājumi saistībā ar iepriekš minēto spriedumu

lietā Komisija/*Anic Participazioni*, Krājums, I-4130. lpp., 74. punkts), principā personai, kas vadījusi attiecīgo uzņēmumu pārkāpuma izdarīšanas laikā, ir par šo pārkāpumu jāatbild, pat ja lēmuma, ar ko konstatēts pārkāpums, pieņemšanas dienā uzņēmums ir nonācis citas personas atbildībā vai vadībā (Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedums lietā C-297/98 P *SCA Holding/Komisija, Recueil*, I-10101. lpp., 27. punkts, un spriedums lietā C-286/98 P *Stora Kopparbergs Bergslags/Komisija, Recueil*, I-9925. lpp., 37. punkts; šajā ziņā skat. arī Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā C-279/98 P *Cascades/Komisija, Recueil*, I-9693. lpp., 79. punkts).

66 Judikatūrā ir atzīts, ka noteiktos izņēmuma apstākļos ir pieļaujama atkāpe no personiskās atbildības principa, piemērojot tā saukto “saimnieciskās pēctecības” principu, saskaņā ar kuru, lai netiktu grauta minēto noteikumu efektīvā iedarbība sakarā ar izmaiņām, tostarp attiecīgo sabiedrību juridiskajā formā, konkurences noteikumu pārkāpumā var vainot juridiskās personas, kas ir izdarījuši minēto pārkāpumu, saimnieciskās darbības pēcteci, pat ja minētā pēctece nav beigusi pastāvēt lēmumu, ar kuru konstatēts minētais pārkāpums, pieņemšanas laikā (Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-9/99 *HFB u.c./Komisija, Recueil*, II-1487. lpp., 105. un 106. punkts).

67 Iepriekš 61. punktā minētajā spriedumā lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija* (356.–359. punkts) Tiesa nosprieda, ka Pirmās instances tiesa nebija pieļāvusi kļūdu, uzskatot, ka Komisija saistībā ar cesiju uzņēmuma grupas ietvaros varēja pamatoti sabiedrību cesionāri uzskatīt par atbildīgu par pārkāpumu, kuru izdarījis uzņēmums pirms tā cesijas, pat ja cedētā sabiedrība turpināja juridiski pastāvēt. Lai atkāptos no risinājuma, kas formulēts iepriekš 65. punktā minētā sprieduma Komisija/*Anic Participazioni* 145. punktā un saskaņā ar kuru tā sauktais “saimnieciskās pēctecības” kritērijs ir piemērojams tikai gadījumā, ja par uzņēmuma vadību atbildīgā juridiskā persona pēc pārkāpuma izdarīšanas ir beigusi juridiski pastāvēt, Tiesa balstījās uz apstākli, ka cedējošā sabiedrība bija cedējusi visas savas saimnieciskās darbības sabiedrībai cesionārei, pilnībā saglabājot strukturālo saikni ar minēto sabiedrību cesionāri, kurā tai piederēja 50% no kapitāldaļām.

68 Iepriekš 61. punktā minētajā spriedumā lietā *Junghunzlauer/Komisija* (132. un 133. punkts) Pirmās instances tiesa, norādot uz iepriekš 61. punktā minēto spriedumu lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija*, nosprieda, ka fakts, ka sabiedrība turpina pastāvēt kā juridiska persona, neizslēdz to, ka no Kopienas konkurences tiesību viedokļa tā var nodot daļu no savām darbībām, kuras veido uzņēmumu, citai sabiedrībai, kura ir kļuvusi atbildīga par minētā uzņēmuma rīcību. Tādēļ Pirmās instances tiesa nosprieda, ka Komisija nebija pieļāvusi kļūdu, uzskatot saistībā ar uzņēmuma grupas ietvaros veikto cesiju, ka pārkāpumā, ko šis uzņēmums izdarījis pirms cesijas, ir jāvairo sabiedrība cesionāre, kaut gan cedējošā sabiedrība turpināja juridiski pastāvēt. Šajā gadījumā, lai gan cedējošā sabiedrība bija saglabājusi savas ražošanas darbības, kas saistītas ar attiecīgo uzņēmumu, tā bija it īpaši nodevusi minētā uzņēmuma pārvaldību vai vadību sabiedrībai cesionārei, kura šajā ziņā varēja tikt uzskatīta par cedējošās sabiedrības saimniecisko pēcteci.

69 Iepriekš 65. punktā minētā sprieduma lietā *ETI u.c.* 38.–42. punktā Tiesa pamatoja tā dēvēto “saimnieciskās pēctecības” kritēriju ar nepieciešamību nodrošināt preventīvu iedarbību sodiem par konkurences tiesību pārkāpumiem. Norādot uz iepriekš 61. punktā minēto spriedumu lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija*, Tiesa sprieduma 48.–51. punktā norādīja, ka šāda sankcijas īstenošana ir pieņemama un tā nav pret-runā personiskās atbildības principam — pat ja vienība, kas izdarījusi pārkāpumu, vēl pastāv brīdī, kad vienība, kurai tā ir nodevusi savas ekonomiskās darbības, ir sodīta —, ja šīs saimnieciskās vienības kontrolē viena un tā pati persona un tās, ievērojot tās saistošās ciešās saimnieciskās un organizatoriskās saites, ir piemērojušas būtībā tos pašus komercnorādījumus. Tādēļ tika nospriests, ka EKL 81. pants un nākamie panti ir jāinterpretē tā, ka gadījumā, ja saimnieciskas vienības ir pakļautas vienai valsts iestādei, ja to rīcību, kas veido to pašu konkurences noteikumu pārkāpumu, ir īstenojusi viena saimnieciska vienība un pēc tam līdz noslēgumam turpinājusi otra saimnieciskā vienība, kas ir pirmās, kura nav beigusi pastāvēt, tiesību pārņēmeja, šo otro saimniecisko vienību var sodīt par pārkāpumu kopumā, ja ir konstatēts, ka šīs abas vienības bija minētās iestādes pārraudzībā.

70 Iepriekš minētā judikatūra pēc analogijas ir piemērojama saistībā ar EEZ līguma 53. panta 1. punktu.

71 Šajā lietā vispirms ir svarīgi identificēt “uzņēmumu”, kas ir piedalījies pārkāpumā, kurā tiek vainota *Alstom* saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punktu. No apraksta, kas izklāstīts apstrīdētā lēmuma 5.–87. apsvērumā attiecībā “nozari, uz kuru attiecas procedūra”, un no apstrīdētā lēmuma 16.–22. apsvēruma attiecībā uz “uzņēmumiem, uz kuriem attiecas procedūra”, izriet, ka attiecīgais uzņēmums ir personāla un materiālo un nemateriālo elementu vienota organizācija, kas vispirms *Alstom* grupas ietvaros un pēc 2004. gada 8. janvāri notikušās starpgrupu cesijas (skat. šī sprieduma 9. punktu) *Areva* grupas ietvaros veica darbības GIS jomā (turpmāk tekstā — “attiecīgais uzņēmums”). Tādēļ *Alstom* nepamatoti apgalvo, ka attiecīgais uzņēmums esot sastāvējis no *Alstom* grupas “P & I nozares” vai plašāk — no elementu kopuma, kuri attiecīgo faktu laikā ietilpa šīs nozares darbībā.

72 No apstrīdētā lēmuma 357. un 358. apsvēruma arī izriet, ka, lai *Alstom* vainotu par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim, Komisija ir norādījusi, ka pirms 1992. gada 7. decembra *Alstom* grupas ietvaros darbības GIS jomā tieši veica *Alsthom SA*, pēc tam — *GEC Alsthom SA*, nevis priekšteces *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*. Komisija arī ir norādījusi, ka pirms 2002. gada decembra *Alstom* grupas P & I nozares darbības Šveicē veica *Sprecher Energie* (ko *Alsthom SA* iegādājās 1986. gada janvārī), kas kļuva par *Alstom AG* (Šveice). Konstatējusi, ka attiecīgās juridiskās vienības vēl joprojām pastāv *Alstom* grupas ietvaros ar citiem nosaukumiem, Komisija uzskatīja, ka *Alstom* kā mātes sabiedrība, kurai pilnībā pieder šīs dažādās vienības, ir atbildīga par to darbībām pirms priekšteču *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* izveidošanas. Komisija no tā secināja, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos

attiecīgā perioda laikā nebija jāuzskata par atbildīgām kā tiesību pārņēmējas un saimnieciskās darbības pēcteces, pat ja *Alstom* grupas P & I nozares darbības tika pēc tam nodotas to attiecīgajām priekštecēm.

73 *Alstom* neizvirza nevienu specifisku pamatu vai iebildumu attiecībā uz apstrīdētā lēmuma pamatojumu, ar kuru tā tiek vainota par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim, tādēļ, ka attiecīgo faktu laikā tā vadīja minēto uzņēmumu ar ekskluzīvu vai kvaziekkluzīvu meitas sabiedrību starpniecību. Tā šajā ziņā vienīgi apgalvo, ka tās atbildība, kas tai radusies šajā ziņā, būtu pārnesta *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* saskaņā ar tā saukto “ekonomiskās pēctecības” kritēriju, kas formulēts iepriekš 61. punktā minētajos spriedums *Aalborg Portland u.c./Komisija* un *Jungbunzlauer/Komisija*.

74 Vispirms ir jāprecizē, ka apstrīdētā lēmuma 339. apsvērumā, uz kuru norādīts 357. apsvērumā, nevar tikt uzskatīts par tādu, kas atbalstītu Komisijas lēmumu nepārnest *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* atbildību par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim. Būtībā apstrīdētā lēmuma 339. apsvērumā attiecas uz iespēju saistībā ar principiem, kas formulēti iepriekš 61. punktā minētajā sprieduma lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija* 356.–359. punktā un sprieduma lietā *Jungbunzlauer/Komisija* 132. punktā, pārnest atbildību starp vienas un tās pašas grupas sabiedrībām saskaņā ar tā saukto “saimnieciskās pēctecības principu”. Komisija tajā norāda, ka tas, ka sabiedrība saglabā savu juridiskās personas statusu pēc tam, kad ir cedējusi daļu no savām darbībām citai tās pašas grupas sabiedrībai, neliedz uzskatīt par atbildīgu otro sabiedrību par pārkāpumiem, kurus izdarījusi pirmā sabiedrība. No tā izriet, ka apstrīdētā lēmuma 339. apsvērumā, uz kuru izdarīta atsauce 357. apsvērumā, nevar tikt ņemts vērā, lai novērtētu pamatotību tam, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* netika pārnesta atbildība par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim.

- 75 Iebildumu rakstā lietā T-121/07 Komisija apgalvo, ka apstrīdētajā lēmumā tai bija jāpiemēro noteikumi, kas izriet no personiskās atbildības principa (skat. šī sprieduma 65. punktu). No apstrīdētā lēmuma 357. un 358. apsvēruma, kura saturs ir rezumēts šī sprieduma 72. punktā, izriet, ka par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim tiek vainota *Alstom*, jo tā attiecīgo faktu laikā vadīja minēto uzņēmumu ar ekskluzīvu vai kvaziekskluzīvu meitas sabiedrību starpniecību, kuras vēl joprojām pastāvēja *Alstom* grupā.
- 76 Tādēļ vispirms ir jāatbild uz jautājumu, vai, kā to apgalvo *Alstom*, atbildība par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim ir jāpārnes *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, jo attiecīgo uzņēmumu priekštečiem, proti, *Kléber Eylau* un *Alstom (Schweiz) Services*, cedēja *GEC Alsthom SA* 1992. gada 7. decembrī un *Alstom AG* (Šveice) 2003. gada 22. decembrī.
- 77 Šajā ziņā ir jānorāda, ka *Alstom* aizstāvētā apgalvojuma rezultāts būtu tāds, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* atbild par pārkāpumu, kurā ir personīgi vainojama *GEC Alsthom SA* un *Alstom AG* (Šveice), kas *Alstom* grupas ietvaros attiecīgo faktu laikā bija *Alstom* vai tās priekšteču ekskluzīvas vai kvaziekskluzīvas meitas sabiedrības.
- 78 Tādā situācijā tā sauktais “saimnieciskās pēctecības” kritērijs tomēr var tikt piemērots vienīgi tiktāl, ciktāl attiecīgais uzņēmums vairs nebija *Alstom* atbildībā vai vadībā sakarā ar *Alstom* grupas ietvaros 1992. gada 7. decembrī un 2003. gada 22. decembrī notikušo reorganizāciju. Gadījumā, ja, savukārt, *Alstom* nekad nebūtu beigusi ar savu ekskluzīvo vai kvaziekskluzīvo meitas sabiedrību palīdzību vadīt attiecīgo uzņēmumu līdz 2004. gada 8. janvārī notikušajai iekšgrupas cesijai, tā turpinātu būt personīgi atbildīga par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim, un Komisija nebūtu pieļāvusi kļūdu tiesību

piemērošanā, neizmantojot saistībā ar attiecībām starp *Alstom* un tās meitas sabiedrībām, kas darbojas P & I nozarē, tā saukto “saimnieciskās pēctecības” kritēriju sakarā ar iepriekš minētajām iekšgrupas reorganizācijas darbībām (šajā ziņā skat. ģenerāladvokāta Mišo [*Mischo*] secinājumus saistībā ar 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā *SCA Holding/Komisija*, iepriekš minēts 65. punktā, *Recueil*, I-10104. lpp., 26. punkts).

- 79 Visu šo iemeslu dēļ ir noderīgi, pirms lemt par šo iebildumu, atbildēt uz pamatiem vai iebildumiem, kas vērsti pret to, ka *Alstom* kā mātes sabiedrība, kurai pilnībā pieder *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punktā tiek vai-nota par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim.

Alstom kā mātes sabiedrības, kurai pilnībā pieder *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, personiskā atbildība par to, ka attiecīgais uzņēmums ir piedalījies pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim

— Lietas dalībnieku argumenti

- 80 *Alstom* ar sava ceturtā pamata pirmo daļu, ar kuru apgalvots, ka ir pārkāpti noteikumi par atzīšanu par vainojamu par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumiem, pārmet, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā to kā mātes sabiedrību, kurai pilnībā pieder *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, ir saukusi pie atbildības par to, ka attiecīgais uzņēmums ir piedalījies pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim.

- 81 Ar savu trešo pamatu *Alstom* izvirza iebildumu, ka Komisija ir pārkāpusi EKL 253. pantu, juridiski nepietiekami pamatojot to, ka tai tiek prasīta atbildība par pārkāpumu kā mātes sabiedrībai, kurai pilnībā pieder *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, ņemot vērā elementus, kurus tā iesniegusi administratīvās procedūras laikā. Tiesas sēdē *Alstom* šajā ziņā arī izvirzīja tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa pārkāpumu un pušu vienlīdzības principu Savienības tiesās pārkāpumu.
- 82 Septītajā pamatā *Alstom* apgalvo, ka noticis tiesību uz aizstāvību principa pārkāpums un Regulas Nr. 1/2003 27. panta 1. punkta pārkāpums, kas izrietot no tā, ka Komisija, lai tai prasītu atbildību kā mātes sabiedrībai, kurai pilnībā pieder *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, par to, ka attiecīgais uzņēmums ir piedalījies pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, saistībā ar to apstrīdētajā lēmumā ir izmantojusi noteiktus faktiskus apstākļus, kurus iesniegušas *Areva* grupas sabiedrības, iepriekš tai nenorādot, ka tie var tikt izmantoti pret to, un nesniedzot tai iespēju paust savu uzskatu. Tas pats attiecas arī uz apstākļiem, kas minēti apstrīdētā lēmuma 351. un 354. apsvērumā un kas attiecas uz to, ka *Alstom SA*, viena no tās priekštecēm, ir prasīta atbildība ar Francijas Konkurences padomes 1988. gada 1. marta lēmumu, un uz to, ka *Alstom* vadošus amatus bija vienlaicīgi vai secīgi ieņēmuši seši *Alstom T&D SA* direktoru padomes locekļi.
- 83 Komisija noraida *Alstom* argumentus un lūdz noraidīt iepriekš minētos pamatus vai iebildumus.

— Pirmās instances tiesas vērtējums

- 84 Konkurences tiesību noteikumu piemērošanai formāla divu sabiedrību nošķiršana, kas rodas sakarā ar to atsevišķo juridisko personību, nav izšķiroša, un svarīgi ir, vai tās

izturas tirgū kā viena vienība vai nē (šajā ziņā skat. iepriekš 65. punktā minēto spriedumu lietā *ICI/Komisija*, 140. punkts). Tādēļ var izrādīties, ka ir jānosaka, vai divas sabiedrības, kurām ir atšķirīga juridiskā personība, veido vai attiecas uz vienu un to pašu uzņēmumu, kas uzskatīts par ekonomisku vienību ar vienu un to pašu izturēšanos tirgū (iepriekš 63. punktā minētais spriedums lietā *DaimlerChrysler/Komisija*, 85. punkts).

- ⁸⁵ Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru apstāklis, ka meitas sabiedrībai ir atsevišķas juridiskas personas statuss, nav pietiekams, lai izslēgtu to, ka tās rīcībā varētu vainot mātes sabiedrību, it īpaši tad, ja meitas sabiedrība savu rīcību tirgū nenosaka autonomi, bet gan izpilda mātes sabiedrības norādījumus būtiskākajos jautājumos (iepriekš 65. punktā minētais spriedums lietā *ICI/Komisija*, 132. un 133. punkts, un iepriekš 64. punktā minētais spriedums lietā *PVC II*, 960. punkts). Ja meitas sabiedrībai nav faktiskas autonomijas, izlemjot savu darbības virzienu tirgū, tad EKL 81. pantā paustos aizliegumus var uzskatīt par nepiemērojamiem saistībā ar attiecībām starp to un tās mātes sabiedrību, ar kuru tā veido ekonomisku vienību (iepriekš 65. punktā minētais spriedums lietā *ICI/Komisija*, 134. punkts; Pirmās instances tiesas 1995. gada 12. janvāra spriedums lietā T-102/92 *Viho/Komisija*, *Recueil*, II-17. lpp., 51. punkts).

- ⁸⁶ Šajā ziņā Komisijai principā ir jāpierāda, ka mātes sabiedrība ir faktiski izmantojusi noteicošu ietekmi uz savas meitas sabiedrības rīcību tirgū, un tas Komisijai ir jāveic, pamatojoties uz faktisko apstākļu kopumu, kuru starpā it īpaši ir iespējamās vadības pilnvaras, kuras sabiedrība ir īstenojusi saistībā ar savu meitas sabiedrību (skat. Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra spriedumu lietā T-314/01 *Avebe/Komisija*, Krājums, II-3085. lpp., 136. punkts un tajā minētā judikatūra). Tomēr no Tiesas un Vispārējās tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka Komisija šajos apstākļos var saprātīgi prezumēt, ka meitas sabiedrība, kas pilnībā pieder mātes sabiedrībai, būtībā pilda mātes sabiedrības sniegtos norādījumus, un ka šī prezumpcija paredz, ka Komisijai nav pienākuma pārbaudīt, vai mātes sabiedrība patiešām ir izmantojusi šīs pilnvaras saistībā ar savu meitas sabiedrību. Ja paziņojumā par iebildumiem Komisija, atsaucoties uz prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka meitas sabiedrības kapitāldaļas pilnībā pieder mātes sabiedrībai, paziņo par savu nodomu mātes sabiedrībai

prasīt personisku atbildību par pārkāpumu, kurā vainojama meitas sabiedrība, tad mātes sabiedrībai, kas apstrīd atbildību, kura tai prasīta, administratīvā procesa laikā vai, vēlākais, Savienības tiesā ir jāiesniedz pietiekami pierādījumi prezumpcijas atspēkošanai, pierādot, ka, lai gan mātes sabiedrībai pilnībā piederēja tās meitas sabiedrības kapitāldaļas, meitas sabiedrība patiešām autonomi noteica savu darbību tirgū (skat. Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra spriedumu lietā T-330/01 *Akzo Nobel*/Komisija, Krājums, II-3389. lpp., 82. un 83. punkts un tajos minētā judikatūra).

⁸⁷ Komisijai lēmumā ir jāņem vērā attiecīgo uzņēmumu atbildes uz paziņojumu par iebildumiem. Šajā ziņā Komisijai ne tikai jāatzīst vai jānoraida attiecīgo uzņēmumu argumenti, bet arī pašai jāveic uzņēmumu sniegtās informācijas analīze, lai vai nu atteiktos no iebildumiem, kas ir izrādījušies nepamatoti, vai arī gan faktu, gan juridiskā ziņā pielāgotu vai papildinātu savus argumentus uzturēto iebildumu pamatošanai (Pirmās instances tiesas 2006. gada 15. marta spriedums lietā T-15/02 *BASF*/Komisija, Krājums, II-497. lpp., 93. punkts; šajā ziņā skat. arī Tiesas 1970. gada 15. jūlija spriedumu lietā 41/69 *ACF Chemiefarma*/Komisija, *Recueil*, 661. lpp., 91. un 92. punkts; 1975. gada 16. decembra spriedumu apvienotajās lietās no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73 *Suiker Unie u.c.*/Komisija, *Recueil*, 1663. lpp., 437. un 438. punkts, un Tiesas 1980. gada 29. oktobra spriedumu apvienotajās lietās no 209/78 līdz 215/78 un 218/78 *van Landewyck u.c.*/Komisija, 3125. lpp., 68. punkts).

⁸⁸ Saistībā ar Komisijas pienākumu norādīt pamatojumu, kas tai ir it īpaši jāizpilda, ja tā pieņem lēmumu, ar kuru konstatē konkurences noteikumu pārkāpumu, ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ir jānošķir ar pamatojuma trūkumu vai tā nepietiekamību saistītais iebildums un iebildums par lēmuma pamatojuma neprecizitāti (kļūdas dēļ faktiskajos apstākļos vai juridiskajā vērtējumā). Šis pēdējais minētais aspekts attiecas uz apstrīdētā lēmuma likumīguma pārbaudi pēc būtības, nevis uz būtisko formas prasību pārkāpumu un līdz ar to nevar būt EKL 253. panta pārkāpums (šajā ziņā skat. Tiesas 1998. gada 2. aprīļa spriedumu lietā C-367/95 P *Komisija/Sytraval* un

Brink's France, Recueil, I-1719. lpp., 67. un 72. punkts; 2000. gada 30. marta spriedumu lietā C-265/97 P *VBA/Florimex u.c., Recueil*, I-2061. lpp., 114. punkts, un 2003. gada 2. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P un C-180/01 P *International Power u.c./NALOO, Recueil*, 11421. lpp., 145. punkts, un Pirmās instances tiesas 1997. gada 7. novembra spriedumu lietā T-84/96 *Cipeke/Komisija, Recueil*, II-2081. lpp., 47. punkts). Kā būtiskas formas prasībai EKL 253. pantā prasītajam pamatojumam ir jābūt pielāgotam attiecīgā akta būtībai un tam nepārprotami un viennozīmīgi jāatspoguļo iestādes — akta autores — argumentācija, lai ļautu ieinteresētajām personām noskaidrot pieņemtā akta pamatojumu un kompetentajai tiesai veikt pārbaudi (Tiesas 2003. gada 18. septembra spriedums lietā C-338/00 P *Volkswagen/Komisija, Recueil*, I-9189. lpp., 124. punkts). Lai gan saskaņā ar EKL 253. pantu Komisijai ir jāizklāsta faktiskie un tiesību apstākļi, uz kuriem balstās lēmuma pamatojums, un juridiskie apsvērumi, kas Komisija ir likuši pieņemt šo lēmumu, šī tiesību norma nepieprasa, lai tiktu apskatīti visi faktiskie un tiesību aspekti, kas tikuši apskatīti administratīvajā procedūrā (Tiesas 1984. gada 17. janvāra spriedums apvienotajās lietās 43/82 un 63/82 *VBVB un VBBB/Komisija, Recueil*, 19. lpp., 22. punkts; 1989. gada 11. jūlija spriedums lietā 246/86 *Belasco u.c./Komisija, Recueil*, 2117. lpp., 55. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Volkswagen/Komisija*, 127. punkts). Prasība norādīt pamatojumu ir jāizvērtē, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus, it īpaši akta saturu, izvirzīto pamatu būtību un akta adresātu vai citu personu, kuras šis akts ietekmē tieši un individuāli, iespējamās intereses saņemt paskaidrojumus (skat. iepriekš minēto spriedumu *Komisija/Sytraval* un *Brink's France*, 63. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁸⁹ Iepriekš minētā judikatūra pēc analogijas ir piemērojama attiecībā uz Komisijas lēmumiem, ar kuriem konstatēts EEZ līguma 53. panta 1. punkta pārkāpums.

⁹⁰ Šajā lietā paziņojuma par iebildumiem 331. un 337. punktā Komisija ir norādījusi savu nodomu uzskatīt *Alstom* par atbildīgu kopīgi un solidāri ar *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim; Komisija to veica, pamatojoties uz prezumpciju

par atbildību, kas izriet no tā, ka meitas sabiedrības kapitāldaļas pilnībā pieder mātes sabiedrībai (skat. šī sprieduma 86. punktu).

- ⁹¹ No apstrīdētā lēmuma 335., 348.–356. un 358. apsvēruma izriet, ka, lai *Alstom* uzskatītu par atbildīgu solidāri ar *Areva T&D SA* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, Komisija beigu beigās ir ne tikai balstījusies uz prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka meitas sabiedrības kapitāldaļas pilnībā pieder mātes sabiedrībai, bet arī uz faktiskajiem apstākļiem, kas tika iesniegti administratīvā procesa laikā. Tādēļ Komisija apstrīdētā lēmuma 351. apsvērumā norādīja uz Francijas Konkurences padomes 1988. gada 1. marta lēmumu, ar kuru *Alsthom* ir uzlikts naudas sods saskaņā ar Francijas konkurences tiesībām par manipulācijām ar piedāvājumiem arī saistībā ar elektrības iekārtām (vidēja sprieguma transformatori). Tā apstrīdētā lēmuma 353. apsvērumā ir norādījusi arī uz pašas *Alstom* iesniegtajiem pierādījumiem, lai pierādītu, ka *Alstom* grupā operacionālā organizācija bija primāra salīdzinājumā ar juridisko struktūru un ka, gluži kā P & I nozares gadījumā, *Alstom* un tās priekšteči vadīja GIS projektus augstākajā līmenī. Visbeidzot tā apstrīdētā lēmuma 354. un 355. apsvērumā ir atsaukusies uz *Areva* grupas sabiedrību iesniegtajiem pierādījumiem, kas ļāva identificēt sešus *Alstom T&D SA* direktoru padomes locekļus, kas vienlaicīgi vai secīgi bija direktoru padomes locekļu *Alstom* grupas jumta sabiedrībās pirms 2004. gada janvāra vai pat bija ieņēmuši ģenerāldirektora amatu.

- ⁹² *Alstom* neapstrīd faktu vērtējumus, kas izklāstīti apstrīdētajā lēmumā un saskaņā ar kuriem *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, bija meitas sabiedrības, kas tai pilnībā piederējušas periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim. Tomēr, pretēji *Alstom* apgalvotajam, šīs konstatācijas vien ļāva Komisija prezumēt, ka *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG* nenoteica savu rīcību tirgū autonomi no *Alstom* un

ka šīs sabiedrības tādēļ kopā ar *Alstom* bija viens un tas pats uzņēmums konkurences tiesību nozīmē. Saskaņā ar iepriekš 86. punktā minēto judikatūru tādēļ *Alstom*, kas apgalvoja, ka tās meitas sabiedrības, kas darbojas P & I nozarē, autonomā veidā noteica savu darbību tirgū attiecīgajā periodā, bija jāatspēko, iesniedzot pietiekamus pierādījumus, prezumpcija par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībai pilnībā pieder tās meitas sabiedrību kapitāldaļas.

93 Savas atbildes uz paziņojumu par iebildumiem 90.–150. punktā *Alstom* ir apgalvojusi, ka attiecīgais uzņēmums atbilda *Alstom* grupas “P & I” nozarei un ka tiktāl, ciktāl šī nozare pamati neatkarīgā veidā noteica savu rīcību tirgū, vienīgi meitas sabiedrības, kurām uzticēta šī nozare, varēja tikt uzskatītas par atbildīgām. *Alstom* uzskata, ka dihotomija, kas pastāv *Alstom* grupas ietvaros starp operacionālo organizāciju un juridisko struktūru, apstiprina, ka nav attiecību starp kapitāla saiknēm un nozaru rīcību tirgū un to dažādajām darbībām, kuras ir funkcionējušas un pieņēmušas savus lēmumus pilnībā decentralizēti un autonomi. *Alstom* kā *Alstom* grupas mātes sabiedrībai neesot bijuši līdzekļi personāla, organizācijas vai prasmju ziņā, lai noteicošā veidā ietekmētu šo nozaru komercpolitiku. *Alstom* tādēļ esot bijis ar izpildkomitejas palīdzību jālemj par un jākontrolē globālā stratēģija un finanšu mērķi, kas ir jāīsteno minētajām sabiedrībām, riski, kas ir raksturīgi to darbībām, kā arī operacionālo meitas sabiedrību, kurām uzticētas minētās darbības, lēmumi, ja tās varēja radīt finanšu risku visai *Alstom* grupai. *Alstom* grupas “P & I nozare” tādējādi esot izstrādājusi pati savus noteikumus, nosakot veidu, kādā tās dažādās komerciālās darbības ir jāstrukturē un jāvada. Konkrēti, saistībā ar darbību norisi GIS jomā *Alstom* loma esot aprobežojusies ar to, ka izpildkomitejas ietvaros un pamatojoties uz informācijas kopsavilkumu, tā apstiprināja piedāvājumu projektus saistībā ar GIS projektu, kas pārsniedz noteiktu maksimālo robežu vai ietver “būtiskus riskus” *Alstom* grupai. Šajā ziņā *Alstom* esot bijis absolūti neiespējami, ņemot vērā ierobežoto komercinformāciju, kura bija nodota tās rīcībā, konstatēt *Alstom* grupas “P & I” nozares daļas piedalīšanos pārkāpumā.

Dažas personas, kas piedalījušās darbībās GIS jomā un kas ietilpušas operacionālajās meitas sabiedrībās, kurām uzticētas šīs darbības, proti, *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, kas piedalījušās aizliegtās vienošanās sanāksmēs, esot rīkojušās bez *Alstom* un tās vadītāju ziņas.

- ⁹⁴ Lai pamatotu savu argumentāciju, kas sniegta atbildē uz paziņojumu par iebildumiem, *Alstom* ir iesniegusi dažādus dokumentus, kas arī ir tikuši iekļauti lietas materiālos lietā T-121/07 un saistībā ar kuriem ir noteikts konfidencialitātes statuss (skat. šī sprieduma 19. un 38. punktu). Runa ir par “Information Memorandum” (Informācijas Memorands), kas sagatavots 2003. gada martā saistībā ar *Alstom* grupas “P & I nozares” pārdošanu *Areva* grupai, par minētās nozares iekšējo instrukciju kopiju, kas kopš 1999. gada ir pieejamas *Alstom* grupas interneta vietnē, par *Alstom* “e-Book” (elektroniskā grāmata), par divām tukšām veidlapām saistībā ar GIS projektu apstiprināšanu un visbeidzot par *Alstom* grupas izpildkomitejas visu sanāksmju, kuras notikušas laikposmā starp 1999. gada sākumu un 2003. gada beigām, protokolu kopijām.
- ⁹⁵ Apstrīdētā lēmuma 348. apsvērumā Komisija ir konstatējusi, ka savas atbildes paziņojuma par iebildumiem 90.–150. punktā, kā tie ir apkopoti apstrīdētā lēmuma 345.–347. apsvērumā, *Alstom* nav iesniegusi ne pamatotus paskaidrojumus, ne pārliecinošus argumentus, kas ļautu secināt, ka tā nevarēja noteicoši ietekmēt tās meitas sabiedrību, kas darbojās P & I nozarē, komercpolitiku.
- ⁹⁶ Pirmkārt, lietas dalībnieki nav vienisprātis par jautājumu, vai Komisija ir pietiekami juridiski pamatojusi to, kādēļ tā ir noraidījusi pierādījumus, kurus *Alstom* iesniegusi administratīvajā procedūrā, kā nepietiekami pierādošus.

97 Apstrīdētā lēmuma 350.–356. apsvērumā Komisija ir detalizēti izklāstījusi iemeslus, kādēļ tā uzskata, ka pierādījumi, kurus *Alstom* iesniegusi administratīvās procedūras laikā, nebija pietiekami pierādoši, it īpaši ievērojot pretējus pierādījumus, kurus iesniegušas *Areva* grupas sabiedrības. Apstrīdētā lēmuma 350.–353. apsvērumā Komisija ir konstatējusi, ka komerciāla rakstura funkciju deleģēšana “P & I” nozares līmenī vai *Alstom* grupas darbību deleģēšana GIS jomā nevarēja atbrīvot *Alstom* no tās atbildības, jo tā pati ir atzinusi, ka pārkāpuma izdarīšanas laikā tai bija jāapstiprina visi GIS projekti, kas pārsniedz noteiktu maksimālo robežu vai ietver ievērojamus riskus *Alstom* grupai. Ņemot vērā būtisko naudas sodu, kuru Francijas Konkurences padome ar 1988. gada 1. marta lēmumu uzlika *Alstom*, būtu bijis neiespējami, ka *Alstom* nebūtu identificējusi konkurences tiesību pārkāpumu kā būtisku risku, kas pamatotu paaugstinātu vērību. Turklāt *Alstom* iesniegtie pierādījumi, lai pierādītu operacionālās organizācijas struktūras pārkāpumu pār juridisko struktūru *Alstom* grupā, bija vērsti arī uz to, lai pierādītu, ka ar *Alstom* grupas “P & I nozares” operacionālo vadītāju starpniecību, kuri tajā ietilpa un kuri bija tai atbildīgi, *Alstom* bija noteicoša ietekme uz tās meitas uzņēmumu, kas darbojas P & I nozarē, darbībām GIS jomā. Apstrīdētā lēmuma 354.–356. apsvērumā Komisija turklāt ir uzskatījusi par mazticamu *Alstom* apgalvojumu, ka tās vadītāji nebija informēti par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā, ņemot vērā *Areva* grupas sabiedrību iesniegtos pierādījumus, kuri pierāda, ka vairākas personas vienlaicīgi vai secīgi bija ieņēmušas vadošus amatus *Alstom* grupā vai jumta sabiedrībās un *Alstom* grupas meitas sabiedrībās, un, ņemot vērā faktu, ka dažādās meitas sabiedrības, kas bija secīgi veikušas darbības GIS jomā *Alstom* grupā, vēl joprojām tieši vai netieši pilnībā piederēja *Alstom* vai tās priekštecēm.

98 Lai gan *Alstom* pamatoti norādīja, ka apstrīdētā lēmuma 350.–356. apsvērumā Komisija detalizēti neiztīrīja visus tiesību un faktiskos apstākļus, kurus tā izvirzījusi administratīvās procedūras laikā, tomēr apstrīdētajā lēmumā ir sniegts pietiekams pamatojums, kas tai ļauj saprast, ka Komisija uzskata, ka šiem apstākļiem nav pierādījuma

vērtības un ka līdz ar to Komisija sauc to personīgi pie atbildības par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim. Apgalvotā pamatojuma neesamība šajā lietā nav liegusi *Alstom* iesniegt Pirmās instances tiesai savu argumentāciju, saskaņā ar kuru tiesību un faktiskie apstākļi, kurus tās izvirzījusi administratīvā procesa laikā, pierāda, ka tās meitas sabiedrības, kas darbojas P & I nozarē, autonomā veidā noteica savu rīcību tirgū attiecīgajā periodā un ka līdz ar to prezumpcija par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībai pilnībā pieder meitas sabiedrības kapitāldaļas, bija atspēkota Komisijā. Tāpat tas nav šķērslis Vispārējai tiesai veikt apstrīdētā lēmuma tiesiskuma pārbaudi tiktāl, ciktāl Komisija balstās uz minēto prezumpciju, lai pārkāpumā vainotu *Alstom*.

99 Tādēļ iebildums, ar kuru apgalvota pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde un kuru *Alstom* izvirzījusi trešā pamata ietvaros, ir jānoraida kā nepamatots.

100 Ciktāl tiesas sēdē *Alstom* ir mēģinājusi paplašināt iebildumus, kurus tā sākotnēji bija formulējusi par šo apstrīdētā lēmuma aspektu, izvirzot tiesību uz aizstāvību aizsardzības principa pārkāpumu un lietas dalībnieku vienlīdzības Savienības tiesā principu, tā ir iesniegusi jaunus pamatus, nepamatojoties uz tiesību un faktiskajiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi tiesvedības laikā. Saskaņā ar Reglamenta 48. panta 2. punkta pirmo daļu šādi pamati ir jānoraida kā nepieņemami.

101 Otrkārt, lietas dalībnieki nav vienisprātis par jautājumu, vai pierādījumi, kurus iesniegusi *Alstom* savas atbildes uz paziņojuma par iebildumiem 90.–150. punktā un kādi tie ir apkopoti apstrīdētā lēmuma 345.–347. apsvērumā, kā arī dokumentos, kuri

ir iesniegti minētās atbildes atbalstam, bija tādi, ar kuriem var atspēkot prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībai pilnībā pieder meitas sabiedrības kapitāldaļas, un pierādīt, ka, lai gan ir šī kapitāldaļu piederēšana, *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG* pārkāpuma laikā savu rīcību tirgū noteica autonomā veidā no savas mātes sabiedrības.

- ¹⁰² Vispirms ir jānorāda, ka dokumenti, kurus iesniegusi *Alstom*, pamatojot savu atbildi uz paziņojumu par iebildumiem, pierāda operacionālās organizācijas pārākumu pār juridisko struktūru *Alstom* grupā. Lietas dalībnieki paši saistībā ar šiem pierādījumiem piekrīt, ka *Alstom* grupā operacionālo nodaļu vai nozaru dalījums bija pārāk par juridisko struktūru. *Alstom* iesniegtā “e-Book”, kurā ir ietvertas *Alstom* grupas vispārējās instrukcijas un politika, kuras ir definējis *Alstom* grupas ģenerāldirektors, apstiprina 3.1.1. punkta trešajā daļā, ka “[konfidenciāli]”¹. No “Information Memorandum” 1.4. punkta it īpaši izriet, ka pirms tās cesijas *Areva* grupai P & I nozare “[konfidenciāli]” *Alstom* grupā, līdz ar to “[konfidenciāli]”. Tādējādi lietas dalībnieki nav apstrīdējuši, ka attiecīgo periodu laikā, proti, attiecīgi periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un periodā no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG* piederēja tiesības, kas saistītas ar materiālajiem un cilvēku resursiem GIS jomā, kuri šajā lietā atbilst attiecīgajam uzņēmumam (skat. šī sprieduma 71. punktu; šajā ziņā skat. arī iepriekš 65. punktā minētos ģenerālvokātes Kokotes secinājumus saistībā ar spriedumu lietā *ETI* u.c., 31. punkts). Tādēļ jautājums par politikas, kurai sekoja attiecīgais uzņēmums, noteikšanu minētajos periodos, nevar tikt nošķirts no tās politikas noteikšanas, kurai sekojušas *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG* šajos pašos periodos.

1 — Konfidenciāla informācija.

103 Turklāt dokumenti, kurus iesniegusi *Alstom*, neļauj pierādīt, ka *Alstom* grupas “P & I” un tās ietvaros darbības GIS jomā būtu tikušas īstenotas pilnībā decentralizētā un autonomā veidā *Alstom* grupā. Taču šie dokumenti apstiprina, ka *Alstom* grupas vadība, kas esot *Alstom* atbildībā, piedalījās darbības virziena noteikšanā tirgū saistībā ar *Alstom* grupas “P & I” nozari un tās dažādajām darbības daļām un ka tā pastāvīgi kontrolēja šīs nozares un dažādo darbības daļu darbības virziena ievērošanu.

104 “e-Book” 3.1,2.1. un 3.1,2.2. punktā ir aprakstīta *Alstom* grupas vadības organizācija.
[konfidenciāli]

105 [konfidenciāli]

106 [konfidenciāli]

107 [konfidenciāli]

108 [konfidenciāli]

109 [konfidenciāli]

- 110 Ņemot vērā organizatoriskās, ekonomiskās un juridiskās saiknes, kuras atklāj pierādījumi, kurus *Alstom* iesniegusi administratīvās procedūras laikā, starp, no vienas puses, *Alstom* grupas vadību, kura ir nodota *Alstom* ziņā, un, otrkārt, minētās grupas darbībām GIS jomā, kuras attiecīgajā laikā veica *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, izmantojot "P & I" nozari, Komisija varēja apstrīdētajā lēmumā pamatoti uzskatīt, ka šie pierādījumi neļāva atspēkot prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībai pilnībā pieder meitas sabiedrības kapitāldaļas. Tādēļ Komisija pamatoti apstrīdētajā lēmumā sauca personīgi pie atbildības *Alstom* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim.
- 111 Iepriekš minētais secinājums tiktāl, ciktāl tas, pirmkārt, atklāj, ka *Alstom* nekad nebija beigusi ar savu ekskluzīvo vai kvaziekkluzīvo meitas sabiedrību starpniecību vadīt attiecīgo uzņēmumu līdz 2004. gada 8. janvārī notikušajai starpgrupu cesijai un, otrkārt, ka *Alstom* šajā ziņā līdz šim datumam turpināja būt personiski atbildīga par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos konstatētajā pārkāpumā, turklāt ļauj atbildēt uz iebildumu, ar kuru apgalvota kļūda tiesību piemērošanā, kas izriet no tā, ka nav ticis piemērots tā sauktais "saimnieciskās pēctecības princips", ņemot vērā 1992. gada 7. decembrī un 2003. gada 22. decembrī notikušās iekšgrupas reorganizācijas darbības (skat. šī sprieduma 79. punktu), un noraidīt šo iebildumu kā neefektīvu, ņemot vērā attiecības starp *Alstom* un tās meitas sabiedrībām, kas darbojas P & I nozarē.
- 112 Visbeidzot šis secinājums ļauj noraidīt kā nepamatotu iebildumu, kas izvirzīts septītā pamata ietvaros un ar kuru apgalvots tiesību uz aizstāvību aizsardzības principa pārkāpums saistībā ar noteiktiem papildu elementiem, kurus izvirzījusi Komisija apstrīdētajā lēmumā, lai pamatotu prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībai pilnībā pieder meitas sabiedrības kapitāldaļas (skat. šī sprieduma 91. punktu). Pirmkārt, tiesības uz aizstāvību var būt pārkāptas vienīgi tad, ja Komisijas pārkāpuma dēļ ir iespēja, ka tās administratīvajam procesam varētu būt bijis atšķirīgs iznākums (šajā ziņā skat. Tiesas 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-194/99 P

Thyssen Stahl/Komisija, *Recueil*, I-10821. lpp., 31. punkts un tajā minētā judikatūra). Otrkārt, *Alstom* nav pierādījusi, ka tā būtu varējusi labāk nodrošināt savu aizstāvību, ja tā būtu varējusi administratīvās procedūras laikā uzzināt, ka Komisija paredzēja izvirzīt papildu pierādījumus, lai pastiprinātu prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībai pilnībā pieder meitas sabiedrības kapitāldaļas (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Thyssen Stahl*/Komisija, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

Par *Alstom* personiskās atbildības, kas tai radusies sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, pārņemšanu *Areva* grupas sabiedrībām, ņemot vērā šī uzņēmuma cesiju *Areva* grupai

— Lietas dalībnieku argumenti

¹¹³ *Alstom* saistībā ar sava ceturtā pamata otro daļu, ar kuru apgalvota kļūda tiesību piemērošanā, izvirza iebildumu, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav pārnēsusi *Areva* grupai atbildību, kas tai radusies sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, ņemot vērā 2004. gada 8. janvāri notikušo starpgrupu cesiju.

¹¹⁴ *Alstom* uzskata, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā noteikumu par atzīšanu par vainojamu EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumā, jo Komisija to ir saukusi pie atbildības par attiecīgā uzņēmuma izdarīto pārkāpumu periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, kaut gan saskaņā ar cesijas līgumu,

kurš noslēgts 2003. gada 25. septembrī, lielākā daļa *Alstom* grupas “P & I nozares” aktīvu, pasīvu, darbinieku un saistību bija pārgrupēti *T&D Holding Etranger*, kura tika cedēta ar iedarbību no 2004. gada 8. janvāra *Areva* grupai un kļuva par *Areva T&D Holding*, kas pilnībā piederēja *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* (iepriekš sauktas attiecīgi par *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*). Apstākļi, kas izklāstīti 2006. gada 4. decembra vēstulē par to juridisko personu noteikšanu, kuras skar stridīgie fakti (skat. šī sprieduma 26. punktu), kas ir izklāstīti lietā T-121/07, pierādot, ka visi *Alstom* grupas “P & I nozares” aktīvi, darbinieki un pasīvi tikuši nodoti *Areva* grupai. Tas izskaidro kapitāldaļu cesiju līgumā ietvertu atbildības nodrošinājumu par saistībām, kuras radušās “P & I nozarei” pagātnē. Līdz ar to vienīgi *Areva* grupas sabiedrības būtu bijis jāsauc pie atbildības par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā saistībā ar visu periodu no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim.

115 Komisija noraida *Alstom* argumentus un lūdz noraidīt šo iebildumu.

— Vispārējās tiesas vērtējums

116 Kā izriet no iepriekš 65. punktā atgādinātās judikatūras, principā personai, kas vadījusi attiecīgo uzņēmumu pārkāpuma izdarīšanas laikā, ir par šo pārkāpumu jāatbild, pat ja lēmuma, ar ko konstatēts pārkāpums, pieņemšanas dienā uzņēmums ir nonācis citas personas atbildībā vai vadībā.

117 Šajā lietā Komisija ir saukusi *Alstom* pie personiskas atbildības par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, kopā ar *Areva T&D SA* — par periodu no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un kopā ar *Areva T&D AG* — par periodu no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim. Iepriekš minēto periodu laikā varēja tikt pamatoti uzskatīts, kā tas norādīts šī sprieduma 110. un 111. punktā, ka *Alstom* vadīja šo uzņēmumu ar *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*, savu meitas uzņēmumu, kas tai pilnībā pieder un kas darbojas GIS jomā, starpniecību.

118 Lietas dalībnieki nav apstrīdējuši, ka no 2004. gada 8. janvāra saskaņā ar kapitāldaļu cesijas līgumu *Alstom* ir zaudējusi kontroli pār *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*. Sākot no šī datuma, attiecīgais uzņēmums tādēļ vairs nebija tās atbildībā vai vadībā.

119 Tādēļ Komisija pie atbildības par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim pamatoti sauca personu, kas ar meitas sabiedrību, kas tai pilnībā pieder, starpniecību vadīja šo uzņēmumu. Tādēļ Komisija nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, saucot *Alstom* pie atbildības par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim un atsakoties pārnest minēto atbildību *Areva* grupas sabiedrībām vienīgi tādēļ, ka attiecīgais uzņēmums bija nodots to atbildībā vai vadībā no 2004. gada 9. janvāra.

120 Līdz ar to šis iebildums ir jānoraida.

Par *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* personisko atbildību sakarā ar to, ka attiecīgais uzņēmums piedalījies pārkāpumā periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim

— Lietas dalībnieku argumenti

¹²¹ *Areva* grupas sabiedrības ar sava pirmā pamata pirmo daļu apgalvo, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, jo tā pret-runīgā un jebkurā gadījumā nepietiekamā veidā ir pamatojusi *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* saukšanu pie atbildības par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkā-pumā periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim. Komisija esot nonākusi pretru-nās apstrīdētā lēmuma 368. un 369. apsvērumā, kas apskatīti kopā ar judikatūru, kura minēta tā 337. apsvērumā, pirmkārt, konstatējot, ka *Alstom* bija noteicoša ietekme uz tās meitas sabiedrībām, kas tai pilnībā piederēja un kas darbojās P & I nozarē perio-dos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un, otrkārt, ka šīs pašas meitas sabiedrības esot autonomā veidā rīkojušās tirgū minēto periodu laikā. Katrā ziņā Komisija neesot pietiekami juridiski pamatojusi konstatāciju par minēto meitas sabiedrību autonomo rīcību attiecīgo periodu laikā.

¹²² Turklāt to otrā pamata pirmajā daļā un ceturtā pamata otrajā daļā *Areva* grupas sa-biedrības pārmet Komisijai, ka tā apstrīdētajā lēmumā būtībā ir pārkāpusi atzīšanas par vainojamu noteikumus, kas izriet no EKL 81. panta 1. punkta un EEZ līguma

53. panta, jo tā nav saukusi pie atbildības vienīgi *Alstom*, kura vadīja attiecīgo uzņēmumu pārkāpuma izdarīšanas laikā, par šī uzņēmuma izdarīto pārkāpumu.

- ¹²³ Visbeidzot otrā pamata otrajā daļā *Areva* grupas sabiedrības būtībā apgalvo, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir pārkāpusi tiesiskās drošības vispārējo principu, jo tā ir saukusi pie personiskas atbildības par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos attiecīgajos periodos sabiedrības *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, kas vadīja minēto uzņēmumu pārkāpuma konstatēšanas laikā. Būtībā Komisija tādējādi apstrīdētajā lēmumā esot piemērojusi jaunu sodu politiku saistībā ar pārkāpumu, kas izdarīts pirms šīs politikas pieņemšanas.
- ¹²⁴ Komisija noraida *Areva* grupas sabiedrību argumentus un lūdz noraidīt iepriekš minētos pamatus vai iebildumus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

- ¹²⁵ Vispirms ir jāizvērtē pirmā pamata pirmā daļa, kuru izvirzījušas *Areva* grupas sabiedrības un ar kuru ir apgalvota pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde, kas ir saistīta ar būtisku formas prasību neizpildi (skat. šī sprieduma 88. punktu).
- ¹²⁶ Kā jau norādīts šī sprieduma 88. punktā, lai izpildītu EKL 253. panta prasības, Komisijas individuālajiem lēmumiem ir jāļauj ieinteresētajām personām uzzināt veiktā pasākuma pamatojumu, lai tās varētu aizstāvēt savas tiesības un lai Savienības tiesa varētu veikt savu pārbaudi. Līdz ar to šiem lēmumiem ir jābūt pamatotiem nepretrunīgā

un pietiekamā veidā (šajā ziņā un pēc analogijas skat. Tiesas 2007. gada 8. februāra spriedumu lietā *C-3/06 Groupe Danone/Komisija*, Krājums, I-1331. lpp., 45. un 46. punkts).

127 Apstrīdētā lēmuma 333.–339. apsvērumā Komisija, norādot uz Tiesas un Vispārējās tiesas judikatūru, ir izklāstījusi atzišanas par vainojamu par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumiem noteikumus, kurus tā ir piemērojusi apstrīdētajā lēmumā. No 368. un 369. apsvēruma izriet, ka, lai sauktu *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* pie personiskās atbildības solidāri ar *Alstom* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, Komisija vispirms ir uzskatījusi, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* ar to tābrīža nosaukumiem bija tieši piedalījušās pārkāpumā. Tādējādi Komisija ir ņēmusi vērā to, kā tas ir konstatēts apstrīdētā lēmuma 20., 21., 357., 358., 366. un 367. apsvērumā, ka attiecīgais uzņēmums bija to tiešā atbildībā, kad tas piedalījās pārkāpumā. Turpinot Komisija ir norādījusi, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* ar to tābrīža nosaukumiem veidoja vienu ekonomisko vienību kopā ar *Alstom*, kurai tās pilnībā piederēja un kura principā noteica to darbību tirgū. Līdz ar to tā uzskatīja, ka saskaņā ar personiskās atbildības principu (skat. šī sprieduma 65. punktu) *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* bija jāsauc pie personiskas atbildības solidāri ar *Alstom* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim.

128 Apstrīdētā lēmuma 357., 366. un 367. apsvērumā Komisija ir norādījusi personisko atbildību, kas radusies bijušajām meitas sabiedrībām, kuras darbojas *Alstom* grupas P & I nozarē, taču tā nav norādījusi uz minēto meitas sabiedrību autonomo rīcību saistībā ar to bijušo mātes sabiedrību, proti, *Alstom*. Šajā lietā tāds apstāklis nevar tikt izsecināts pat netieši, ar norādi uz apstrīdētā lēmuma 337. apsvērumā minēto norādi, jo šī paša lēmuma 369. apsvērumā Komisija ir tieši norādījusi, ka attiecīgo periodu

laikā *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* ar to tābrīža nosaukumiem “nevarēja autonomi pieņemt lēmumus”.

- 129 No iepriekš minētā izriet, ka *Alstom* ekskluzīvā atbildība par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim kā minētā uzņēmuma vadītāja, ir tikusi pietiekami juridiski un nepretrunīgi pamatota apstrīdētajā lēmumā. Līdz ar to *Areva* grupas sabiedrību pirmā pamata pirmā daļa, ar kuru apgalvota pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde, ir jānoraida kā nepamatota.
- 130 Otrkārt, ir jāizvērtē, vai otrā pamata divas daļas un ceturtā pamata otrā daļa, kuru izvirzījušas *Areva* grupas sabiedrības un ar kurām tās pēc būtības kritizē to, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* ir prasīta atbildība par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un 2003. gada 22. decembra un 2004. gada 8. janvāra.
- 131 Ir jāatgādina, ka krimināltiesību normu atpakaļejoša spēka aizlieguma princips ir princips, kas kopīgs visās dalībvalstu tiesību sistēmās, kas ir arī paredzēts Romā 1950. gada 4. novembrī parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā — “ECPAK”) 7. pantā un ir neatņemama vispārīgo tiesību principu — kuru ievērošanu nodrošina Savienības tiesa — sastāvdaļa (Tiesas 1984. gada 10. jūlija spriedums lietā 63/83 *Kirk*, *Recueil*, 2689. lpp., 22. punkts, un 2005. gada 28. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, Krājums, I-5425. lpp., 202. punkts; Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-23/99 *LR AF 1998/Komisija*, *Recueil*, II-1705. lpp., 219. punkts, un 2003. gada 9. jūlija spriedums lietā T-220/99 *Cheil Jedang/Komisija*, *Recueil*, II-2473. lpp., 43. punkts).

- 132 Kaut arī no Regulas Nr. 17 15. panta 4. punkta un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 5. punkta izriet, ka ar Komisijas lēmumiem, ar kuriem tiek uzlikti naudas sodi par konkurences tiesību pārkāpumu, netiek piemērots kriminālsods, Komisijai tomēr ir pienākums ievērot Savienības tiesību vispārējos principus, it īpaši atpakaļejoša spēka aizlieguma principu, visos administratīvajos procesos, kuru rezultātā var tikt uzlikts sods atbilstoši konkurences tiesībām (iepriekš 131. punktā minētais spriedums lietā *Cheil Jedang*/Komisija, 44. punkts).
- 133 Šī ievērošana prasa, lai noteikumi par fizisku vai juridisku personu atzīšanu par vainojamām par konkurences tiesību pārkāpumiem atbilstu tiem noteikumiem, kas bija spēkā pārkāpuma izdarīšanas laikā (pēc analogijas skat. saistībā ar noteikumiem, kas piemērojami, lai sodītu par pārkāpumiem, iepriekš 131. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 202. punkts; iepriekš 131. punktā minēto spriedumu lietā *LR AF 1998/Komisija*, 221. punkts, un iepriekš 131. punktā minēto spriedumu lietā *Cheil Jedang*/Komisija, 45. punkts). Lai gan ar atpakaļejoša spēka aizliegumu pretrunā nav atzīšanas par vainojamu pārkāpumos noteikumu pakāpeniska izskaidrošana, tas tomēr iestājas pret to, ka tiek ar atpakaļejošu spēku piemērota šo noteikumu interpretācija, kuras rezultāts nebija saprātīgi paredzams, it īpaši ņemot vērā iepriekšējo judikatūru (šajā ziņā skat. iepriekš 131. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 217. un 218. punkts).
- 134 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja vairākas personas var tikt personiski prasīta atbildība par viena un tā paša uzņēmuma konkurences tiesību nozīmē piedalīšanos pārkāpumā, tās var tikt uzskatītas par solidāri atbildīgām par minēto pārkāpumu (šajā ziņā skat. Tiesas 1974. gada 6. marta spriedumu apvienotajās lietās 6/73 un 7/73 *Istituto Chemioterapico Italiano* un *Commercial Solvents*/Komisija, *Recueil*, 223. lpp., 41. punkts; 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā C-294/98 P *Metsä-Serla u.c./Komisija*, *Recueil*, I-10065. lpp., 33. un 34. punkts; Pirmās instances tiesas iepriekš 66. punktā minēto spriedumu lietā *HFB u.c./Komisija*, 54., 524. un 525. punkts; 2005. gada 15. jūnija spriedumu apvienotajās lietās T-71/03, T-74/03, T-87/03 un T-91/03 *Tokai Carbon u.c./Komisija*, Krājumā nav publicēts, 62. punkts, un iepriekš 64. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 57.–62. punkts). Turklāt no šiem spriedumiem izriet, ka personiska un solidāra atbildība par viena un tā paša uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā var tikt prasīta personai, kuras atbildībā vai

vadībā tieši atradās uzņēmums pārkāpuma izdarīšanas laikā, un persona, kas tādēļ, ka tā faktiski kontrolēja pirmo personu un noteica tās rīcību tirgū, netieši vadīja šo pašu uzņēmumu pārkāpuma izdarīšanas laikā. No tā izriet, ka iepriekš 65. un 116. punktā minētā judikatūra ir jāsaprot tā, ka tā attiecas gan uz personas, kas tieši vadīja uzņēmumu pārkāpuma izdarīšanas laikā, personisko atbildību, gan uz personas, kas tajā pašā laikā netieši vadīja minēto uzņēmumu, personisko atbildību.

¹³⁵ Iepriekš minētā judikatūra pēc analogijas ir piemērojama EEZ līguma 53. panta 1. punktam.

¹³⁶ Šajā lietā, kā tas konstatēts šī sprieduma 71. punktā, attiecīgais uzņēmums, uz kuru attiecas apstrīdētais lēmums, neatbilst kā to *Areva* grupas sabiedrības *Alstom* grupas "P & I" nozarei, kas vēlāk tika cedēta *Areva* grupai, bet gan elementu kopumam, kas nozares ietvaros vai ar to starpniecību piedalījās darbībās GIS jomā. Turklāt nav ticis pamatoti apstrīdēts, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* piederēja ar šiem elementiem saistītās tiesības attiecīgo pārkāpumu izdarīšanas laikā, un ka šie elementi bija to tiešā atbildībā (skat. šī sprieduma 102. punktu). Visbeidzot ir ticis pierādīts, ka *Alstom* noteica savu meitas sabiedrību, kuras tai pilnībā piederēja un kas darbojās P & I nozarē, rīcību tirgū un ka tā tādējādi netieši vadīja attiecīgo uzņēmumu pārkāpumu izdarīšanas laikā (skat. šī sprieduma 110. punktu). Turklāt no apstrīdētā lēmuma 358. un 371. apsvēruma izriet, ka *Areva T&D SA* un *Alstom* ir tikusi prasīta solidāra atbildība par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2003. gada 21. decembrim un ka *Areva T&D SA*, *Areva T&D AG* un *Alstom* ir uzskatītas par atbildīgām par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim.

- 137 Turklāt no *Areva* grupas sabiedrību minētās judikatūras, un it īpaši no iepriekš 65. punktā minētā Tiesas sprieduma lietā *Cascades/Komisija* (79. un 80. punkts) un 2000. gada 16. novembra sprieduma lietā *C-248/98 KNP BT/Komisija* (*Recueil*, I-9641. lpp., 71. punkts), neizriet, ka gadījumā, ja tiek cedēta kontrole pār meitas sabiedrību, kura ir tieši vadījusi uzņēmumu, kurš izdarījis pārkāpumu, vienīgi bijušā mātes sabiedrība, kas netieši vadījusi uzņēmumu ar savu meitas sabiedrību, būtu jāsauc pie personiskās atbildības par šī uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā pirms cesijas. Vispār iepriekš minētā judikatūra būtībā attiecas uz iespēju konkurences tiesību ietvaros atzīt par vainojamu uzņēmuma cesionāru par tā dalību pārkāpumā attiecībā uz periodu pirms tā cesijas.
- 138 Tā kā Komisija ir rīkojusies saskaņā ar noteikumiem par atzīšanu par vainojamu par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumiem, nolemjot, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* varēja prasīt personisku atbildību solidāri ar *Alstom* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, tai nevar pārmest, ka tā šajā ziņā būtu pārkāpusi vienu vai otru no minētajiem pantiem.
- 139 Nevar arī apgalvot, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija ir pārkāpusi atpakaļejoša spēka aizlieguma principu tādā ziņā, ka tā esot ar atpakaļejošu spēku piemērojusi jaunu sodu politiku. Atzīšanas par vainojamiem par pārkāpumiem noteikumi, kurus šajā lietā ir piemērojusi Komisija, izriet no personiskās atbildības principa piemērošanas saistībā ar EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumiem. No iepriekš 65., 116. un 134. punktā minētās judikatūras izriet, ka šie noteikumi jau bija piemērojami pārkāpuma izdarīšanas laikā un ka, lai gan tie šajā laikā vai vēlāk varēja būt noteiktā veidā izskaidroti vai precizēti, nevar tikt uzskatīts, ka šis izskaidrošanas vai precizēšanas rezultātā būtu notikusi minēto noteikumu jauna interpretācija, kuras rezultāts nebija paredzams, ņemot vērā iepriekšējo judikatūru. Līdz ar to apstrīdētais lēmums

pats par sevi nevar tikt uzskatīts par jaunas sodu politikas īstenošanu, kas notikusi pēc jaunu noteikumu par atzīšanas par vainojamu par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumiem pieņemšanas.

- ¹⁴⁰ Turklāt fakts, kuru nav apstrīdējušas *Areva* grupas sabiedrības, ka tās ir noteikušas cesijas līgumā atbildības nodrošinājuma klauzulu, kura it īpaši aptver risku, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* tiktu prasīta atbildība par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos konkurences tiesību pārkāpumā periodā pirms tā cesijas, un ka tās ir personīgi sodītas šajā ziņā, pierāda, ka atzīšana par vainojamu par pārkāpumu, kuru ir izdarījusi Komisija apstrīdētajā lēmumā, bija saprātīgi paredzama pat pirms tā pieņemšanas *Areva* grupas sabiedrībām un saistībā ar tajā laikā piemērojamajiem noteikumiem par atzīšanu par vainojamu par pārkāpumiem.
- ¹⁴¹ No iepriekš minētā izriet, ka otrā pamata divas daļas, kā arī ceturta pamata otrā daļa, kuru izvirzījušas *Areva* grupas sabiedrības, ir pilnībā jānoraida kā nepamatotas.

Par *Areva* un *Areva T&D Holding* kā mātes sabiedrības, kam pilnībā pieder *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, personisko atbildību saistībā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam

— Lietas dalībnieku argumenti

- ¹⁴² Grupas *Areva* sabiedrības savā trešajā pamatā apgalvo, ka apstrīdētā lēmuma 1. punkta e) un f) apakšpunktā Komisija ir pārkāpusi noteikumus par atzīšanu par vainojamu, kuri izriet no EKL 81. panta 1. punkta un EEZ līguma 53. panta, jo Komisija tās

ir saukusi pie atbildības par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam kā mātes sabiedrības, kurām pilnībā apmērā pieder *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, kaut gan pierādījumi, kurus tās bija iesniegušas administratīvā procesa laikā, bija pietiekami pierādoši, lai šajā lietā atspēkotu prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībām pilnībā pieder meitas sabiedrību kapitāldaļas.

- ¹⁴³ Komisija noraida *Areva* grupas sabiedrību argumentus un lūdz noraidīt iepriekš minēto pamatu.

— Vispārējās tiesas vērtējums

- ¹⁴⁴ No apstrīdētā lēmuma 370. apsvēruma un 371. apsvēruma c) punkta, kā arī no 333.–337., 354. un 364. apsvēruma izriet, uz ko izdarīta norāde 370. apsvērumā, ka, lai uzskatītu *Areva* un *Areva T&D Holding* par personīgi atbildīgām solidāri kopā ar *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam, Komisija ir balstījies ne tikai uz prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībai pilnībā pieder meitas sabiedrības kapitāldaļas, bet arī faktiskajiem apstākļiem, kurus *Areva* un *Areva T&D Holding* bija izvirzījušas administratīvajā procedūrā, lai atspēkotu minēto prezumpciju (skat. šī sprieduma 148. apsvērumu). Tādējādi Komisija ir norādījusi, ka tas, ka *Alstom* iecēla jaunu locekli savu meitas sabiedrību, kuras darbojas P & I nozarē, direktoru padomē, apstiprināja secinājumu, ka šādu noteicošu ietekmi īstenoja pirmā pār otrajām, jo, kā tas izriet no publiski pieejamās informācijas, kas iegūta *Areva* grupas interneta vietnē, šis jaunais administrators bija iecelts arī par *Areva* grupas “P & I nozares” direktoru 2004. gada 19. janvārī, proti, tikai desmit dienas pēc starpgrupu

cesijas, un ka vienlaicīgi tika integrēta arī *Areva* grupas izpildkomiteja. Turklāt attiecībā uz iekšgrupas reorganizācijas darbībām Komisija ir uzskatījusi, ka meitas sabiedrību, kas darbojas P & I nozarē, juridisko nosaukumu maiņa, kas ir notikusi tieši pēc starpgrupu cesijas, ar kuru tās tika nosauktas par *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, apstiprināja to integrāciju *Areva* grupā. Jebkurā gadījumā Komisija ir norādījusi, ka faktiskie apstākļi, kurus izvirzījusi *Areva* un *Areva T&D Holding* nepierādīja, ka tās būtu atturējušās pārkāpuma norises perioda laikā īstenot noteicošu ietekmi uz to meitas sabiedrībām, kuras tām pilnībā pieder un kuras darbojas P & I nozarē.

145 Kā jau norādīts šī sprieduma 86. punktā, ja mātes sabiedrībai pilnībā pieder meitas sabiedrība, tiek prezumēts, ka šai mātes sabiedrībai ir noteicoša ietekme uz meitas sabiedrības rīcību tirgū un līdz ar to šī mātes sabiedrībai var tikt prasīta personiska atbildība par minēto rīcību. Mātes sabiedrībai, kas paredz apstrīdēt Komisijas lēmumu, ar kuru tai tiek prasīta personiska atbildība par pārkāpumu, kurā vainojama tās meitas sabiedrība, ir jāatspēko prezumpcija par atbildību, kas izriet no tā, ka tai pilnībā pieder meitas sabiedrības kapitāldaļas, iesniedzot pietiekamus pierādījumus, lai pierādītu, ka šī meitas sabiedrība patiešām autonomi noteica savu rīcību tirgū (iepriekš 86. punktā minētais spriedums lietā *Avebe*/Komisija, 136. punkts, un iepriekš 64. punktā minētais spriedums lietā *Akzo Nobel u.c.*/Komisija, 60. punkts; šajā ziņā arī skat. 65. punktā minēto spriedumu lietā *Stora Kopparbergs Bergslags*/Komisija, 29. punkts).

146 Šajā lietā *Areva* un *Areva T&D Holding* neapstrīd faktu vērtējumus, kas veikti apstrīdētajā lēmumā un saskaņā ar kuriem *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* bija tieši vai netieši meitas sabiedrības, kas tām bija pilnībā piederējušas periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam. Tikai šīs konstatācijas ļāva Komisijai prezumēt, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* autonomā veidā nenoteica savu darbību tirgū salīdzinājumā ar *Areva* un *Areva T&D Holding* un tādēļ tās ar pēdējām minētajām sabiedrībām

veidoja vienu un to pašu uzņēmumu konkurences tiesību nozīmē. Saskaņā ar judikatūru, kas minēta šī sprieduma 86. punktā, tādējādi *Areva* un *Areva T&D Holding*, kas apgalvoja, ka to meitas sabiedrības, kuras darbojas P & I nozarē un kuras tām pilnībā pieder, neatkarīgā veidā noteica savu rīcību tirgū attiecīgā perioda laikā, ziņā ir atspēkot prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka mātes sabiedrībām pilnībā pieder meitas sabiedrību kapitāldaļas, iesniedzot pietiekošus pierādījumus šajā ziņā.

147 Tādēļ ir jāizvērtē, vai faktiskie apstākļi, kurus izvirzījušas *Areva* un *Areva T&D Holding* administratīvajā procedūrā un kurus tās no jauna izvirza lietā T-117/07, ir pietiekoši pierādoši, lai atspēkotu tādu prezumpciju par atbildību, kura ir pastiprināta ar iepriekš minētajiem papildu faktiskajiem apstākļiem, uz kuriem ir balstīts apstrīdētais lēmums, pierādot, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* bija autonomā veidā noteikušas savu rīcību tirgū.

148 Kā izriet no to atbildes uz paziņojumu par iebildumiem 246.–269. punkta, *Areva* un *Areva T&D Holding* būtībā administratīvajā procedūrā ir apgalvojušas, ka no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam tās ir atturējušas no noteicošas ietekmes īstenošanas saistībā ar savām meitas sabiedrībām, kas tām pilnībā pieder un kas darbojas P & I nozarē, tiktāl, ciktāl tām attiecīgajā laikā nebija nekādas pieredzes par šo nozari un tās dažādajām darbības daļām. To apstiprinot fakts, ka tās tika atstājušas amatos operacionālos vadītājus, kurus bija pieņēmušas darbā un apmācījušas *Alstom* grupas sabiedrības. Vienīgi viens meitas sabiedrību administrators vienlaicīgi veica funkcijas arī to ietvaros. Turklāt tiktāl, ciktāl *Areva* grupai tika cedēta *Alstom* grupas “P & I nozare”, kas nozīmēja daudzas un sarežģītas reorganizācijas darbības, no kurām dažām bija jābeidzas vienīgi pēc 2004. gada 8. janvāra, *Areva* un *Areva T&D Holding* nevarēja šajā datumā faktiski pārņemt šīs nozares operacionālo kontroli un tās dažādās darbības daļas. Turklāt *Areva* grupas sabiedrības apgalvo, ka nav saprātīgi prezumēt, ka

grupa varētu bez kavēšanās un tajā pašā datumā, kurā tai ir cedēta jauna nozare, veikt tās faktiski kontroli un uzzināt, ka tā piedalās konkurences tiesību pārkāpumā. Šajā sakarā tās nevar tikt vainotas nekādā neuzmanībā, jo, pirmkārt, tām nav pieredzes P & I nozarē un, otrkārt, *Alstom* grupa starpgrupu cesijas ietvaros bija sniegusi apliecinājumus par to, ka nav iepriekšēju konkurences tiesību pārkāpumu.

¹⁴⁹ Ar šiem apstākļiem, apskatītiem individuāli vai pat kopumā, tomēr nevar pierādīt, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* patiešām autonomā veidā noteica savu darbību tirgū salīdzinājumā ar *Areva* un *Areva T&D Holding*. Līdz ar to Komisija apstrīdētajā lēmumā nav pieļāvusi kļūdu vērtējumā, noraidot šos apstākļus kā nepierādošus.

¹⁵⁰ Pirmkārt, nav pamatoti *Areva* grupas sabiedrību apgalvojumi, ka periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam *Areva* un *Areva T&D Holding* nebija pietiekamas pieredzes P & I nozarē, lai faktiski īstenotu noteicošu ietekmi uz *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* rīcību. Protams, grupa *Areva* pirms cesijas neveica darbību P & I nozarē un neveica darbību GIS jomā, un kopumā jaunas darbību nozares integrēšana grupā ir delikāta operācija. Tomēr nevar tikt secināts, ka *Areva* un *Areva T&D Holding* bija obligāti atteikušās īstenot noteicošu ietekmi uz *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam. Turklāt ir jāņem vērā, ka, gluži kā tas izriet no pašu *Areva* grupas sabiedrību rakstveida dokumentiem prasības pieteikumā lietā T-117/07 vai to atbildes uz paziņojumu par iebildumiem, kas pievienota minētajam prasības pieteikumam, kā arī no dokumentiem, kurus tās ir iesniegušas, atbildot uz Komisijas 2006. gada 20. septembra informācijas pieprasījumu (skat. šī sprieduma 24. punktu), kas arī pievienots šim prasības pieteikumam,

2003. gada beigās veiktā reorganizācija bija paredzēta un noteikta cesijas līgumā, kas noslēgts 2003. gada 25. septembrī. Tādēļ nevar tikt izslēgts, ka sarunas par šo līgumu un sekošana tā izpildei 2003. gadā deva *Areva* un *Areva T&D Holding* iespēju iegūt vai vismaz attīstīt savas zināšanas par P & I nozari un darbībām GIS jomā un to veikt pirms faktiskās to cesijas *Areva* grupai 2004. gada 8. janvārī. Turklāt gan no Komisijas rakstveida dokumentiem, gan no pašas *Areva* grupas rakstveida dokumentiem, kas sniegti, atbildot uz paziņojumu par iebildumiem, un dokumentiem, kurus tā iesniegusi saistībā ar Komisijas 2006. gada 20. septembra informācijas pieprasījumu, izriet, ka *G.*, jaunais administrators, kuru tās bija iecēlušas amatā *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* direktoru padomēs un kas no 2004. gada 19. janvāra arī bija rīkotājdirektors *Areva T&D Holding* un šajā saistībā “P & I nodaļas” prezidents un *Areva* grupas izpildkomitejas loceklis, tika “pieņemts darbā ārpus grupas”. Nevar tikt izslēgts, ka šī pieņemšana darbā no ārpus *Areva* un *Areva T&D Holding* ir ļāvusi iegūt pieredzi, kas tai esot trūkusi attiecīgajā nozarē. Nebūt nepierādāma *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* autonomiju *Areva* grupā, šī jauna vadītāja pieņemšana darbā no ārpuses tieši pretēji pierāda, ka attiecīgā perioda sākumā *Areva* un *Areva T&D Holding* rīcībā bija organizācija, ka tām ļauj efektīvi kontrolēt to meitas sabiedrības, kuras tām pilnībā pieder un kuras darbojas P & I nozarē, un noteicošā veidā ietekmēt to darbību tirgū.

- 151 Otrkārt, *Areva* grupas sabiedrību apgalvojumi, ka *Areva* un *Areva T&D Holding* uzzināja par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā vienīgi 2004. gada 11. maijā, pat pieņemot, ka tie ir patiesi, nav tādi, kas var pierādīt *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* autonomu rīcību tirgū periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam.

- 152 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, *Areva* grupas sabiedrību izvirzītais trešais pamats ir noraidāms kā nepamatots.

Par iespējamo pārkāpuma, kurā vainota *Alstom*, pārtraukšanu no 1999. gada septembra līdz 2002. gada martam

— Lietas dalībnieku argumenti

- ¹⁵³ *Alstom* ar savu sesto pamatu būtībā pārmet, ka Komisija ir pārkāpusi pārkāpuma turpinātības pierādīšanas noteikumus, kas izriet no Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta un Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta, kā arī ir pārkāpusi tiesiskās drošības principu, jo tā apstrīdētajā lēmumā ir konstatējusi, ka attiecīgais pārkāpums tika īstenots nepārtraukti no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim un attiecīgi piecadsmit gadus un astoņus mēnešus, kas pamato naudas soda, kas tai uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktā, pamatsummas paaugstināšanu 155 % apmērā.
- ¹⁵⁴ *Alstom* apgalvo, ka Komisija nav juridiski pietiekami pierādījusi, ka aizliegtā vienošanās nebija pārtraukta trīspadsmit mēnešus pirmā perioda laikā no 1999. gada 28. oktobra līdz 2000. gada 15. decembrim, pēc tam četrpadsmit mēnešus otrā perioda laikā no 2001. gada 22. janvāra līdz 2002. gada 26. martam, kas atbilst kopējam ilgumam 27,5 mēnešu apmērā. Katrs no šiem periodiem esot pietiekami ilgs, lai saskaņā ar judikatūru Komisija nevarētu prezumēt pārkāpuma nepārtrauktu norisi (Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-21/99 *Dansk Rørindustri/Komisija*, *Recueil*, II-1681. lpp., 62. punkts). Vienīgā norāde, kuru izvirzījusi Komisija par pārkāpuma nepārtrauktu norisi, esot bijis 2000. gada 12. maija saraksts par “komitejas sanāksmēm”, kurām bija jānotiek laika periodā no 2000. gada 18. maija līdz 2001. gada 17. maijam. Šis saraksts, kuru iesniegusi *ABB* un kurš ir atkārtots apstrīdētā lēmuma 197. apsvērumā, tomēr neesot pietiekams pierādījums par pārkāpuma veikšanu divos apstrīdētajos periodos tiktāl, ciktāl, pirmkārt, noteiktu tās minēto sanāksmju faktiska notikšana neesot pierādīta, un, otrkārt, neviens cits pierādījums lietas materiālos

neapliecinot par pārkāpjošu rīcību šajās sanāksmēs. Turklāt Komisija neesot iesniegusi pierādījumus par sanāksmju, kas minētas sarakstā, pret konkurenci vērsto mērķi, kā tas tomēr esot ir prasīts judikatūrā (Pirmās instances tiesas 2006. gada 5. aprīļa spriedums lietā T-279/02 *Degussa/Komisija*, Krājums, II-897. lpp., 116. un nākamie punkti). Turklāt *Alstom* apgalvo, ka Komisija saistībā ar to nevarēja konstatēt noteiktu GIS projektu spēkā esamības ilgumu kā pierādījumus par tās piedalīšanos aizliegtajā vienošanās apstrīdēto periodu laikā, jo tā nav šo pašu elementu konstatējusi attiecībā uz *Siemens*, kā tas izrietot no apstrīdētā lēmuma 198. apsvēruma. Jebkurā gadījumā šis pierādījums neļaujot pierādīt, ka pārkāpums ir veikts desmit mēnešu periodā no 2001. gada 17. maija līdz 2002. gada 26. martam.

¹⁵⁵ Savā septītajā pamatā *Alstom* turklāt apgalvo, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir pārkāpusi tiesību uz aizstāvību aizsardzības principu un Regulas Nr. 1/2003 27. panta 1. punktu, šajā ziņā ņemot vērā dokumentus par nolīgumu, par kuru panākta vienošanās saistībā ar GIS projektu ar numuru [*konfidenciāli*] un kas noslēgts 1999. gada 24. septembrī, lai tos attiecinātu līdz 2001. gada 28. septembrim, un par kuriem tai neesot bijis iespējas paust savu viedokli.

¹⁵⁶ Ņemot vērā iepriekš minēto, *Alstom* apgalvo, ka attiecīgā uzņēmuma piedalīšanās pārkāpumā ilgums, kurā tai ir vainota, ir jāsamazina līdz trīspadsmit gadiem un trīs mēnešiem un ka tai uzliktā naudas soda sākumsumma līdz ar to ir jāsamazina līdz 130 %.

- 157 Komisija noraida *Alstom* argumentus un lūdz noraidīt iepriekš minētos pamatus un iebildumus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

- 158 No apstrīdētā lēmuma 2., 3., 248., 270. un 299. apsvēruma izriet, ka Komisija ir pārmetusi tā adresātēm sabiedrībām to, ka tās ir piedalījušās sarežģītā, bet vienotā un nepārtrauktā EKL 81. panta pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 11. maijam un EEZ līguma 53. panta pārkāpumā periodā no 1994. gada 1. janvāra līdz 2004. gada 11. maijam, kura ietvaros tās pasaules mērogā vienojušās par GIS projektu pārdošanu, par tirgu sadalīšanu, kvotu piešķiršanu un attiecīgo tirgus daļu uzturēšanu, GIS projektu piešķiršanu šajā sakarā paredzētajiem ražotājiem un konkursa procedūru manipulēšanu (manipulācijas ar piedāvājumiem), lai šie līgumi tiktu piešķirti šiem ražotājiem, cenu noteikšanu ar sarežģītas kārtības palīdzību saistībā ar GIS projektiem, kas netika piešķirti, licences līgumu laušanu ar sabiedrībām, kas nav aizliegtās vienošanās dalībnieces, un apmaiņu ar jutīgu informāciju par tirgu.
- 159 Apstrīdētā lēmuma 323. apsvērumā Komisija ir konstatējusi, ka šie nolīgumi un/vai saskaņotās prakses starp GIS projektu ražotājiem ir ilgušas no 1988. gada 15. aprīļa līdz vismaz 2004. gada 11. maijam. No apstrīdētā lēmuma 324. un 326. apsvēruma, skatot tos kopsakarā ar 358. apsvērumu un rezolutīvās daļas 1) punkta b) apakšpunktu, izriet, ka *Alstom* ir piedalījusies pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa, datuma, kad tika pieņemts un stājās spēkā *GQ* nolīgums un *EQ* nolīgums (skat. šī sprieduma 29. un 31. punktu), līdz 2004. gada 8. janvārim, datumam, kurā *Alstom* grupa cedēja savu "P & I nozari" *Areva* grupai.

160 Apstrīdētā lēmuma 177.–216. apsvērumā Komisija ir izklāstījusi “aizliegtās vienošanās attīstības hronoloģisko secību”. Saistībā ar aizliegtās vienošanās attīstību divos apstrīdētajos periodos, proti, no 1999. gada 28. oktobra līdz 2000. gada 15. decembrim un no 2001. gada 22. janvāra līdz 2002. gada 6. martam, Komisija apstrīdētā lēmuma 178. un 179. apsvērumā ir konstatējusi sekojošo:

“(178) *Siemens* beidza piedalīties aizliegtās vienošanās sanāksmēs 1999. gada septembrī, kurai sekoja *Hitachi* un *Schneider/VA Tech* 2000. gadā. *Siemens* nepiedalīšanās bija īpaši destabilizējoša no Eiropas skatpunkta, jo šī sabiedrība bija Eiropas grupas sekretāre kopš 1988. gada un bija galvenā tirgus dalībniece gan Eiropā, gan ārpus tās. Tomēr aizliegtās vienošanās darbība turpinājās un [*Alstom*] pārņēma Eiropas grupas sekretāres amatu. Ar skaitu, kas salīdzinājumā ar 1988. gadu bija samazinājies, loģistika bija samazinājusies tādā mērā, ka sarežģīta struktūra vairs nebija pamatota.

(179) 2002. gadā *Siemens*, *Hitachi* un *VA Tech* iestājās atpakaļ aizliegtajā vienošanās [..].”

161 Apstrīdētā lēmuma 191.–198. apsvērumā Komisija ir izklāstījusi pierādījumus, kurus iesniegušas *ABB* vai *Fuji* grupas sabiedrības un kas, pēc Komisijas domām, pierāda, ka aizliegtā vienošanās ir turpinājusi pastāvēt pēc *Siemens* izstāšanās 1999. gada septembrī, kam sekoja *Hitachi* un “*Schneider/VA Tech*” 2000. gadā, un pirms to pakāpeniskās atgriešanās no 2002. gada marta. Vispirms Komisija apstrīdētā lēmuma 191.–196. apsvērumā ir norādījusi uz dokumentiem, kurus paziņojusi *ABB* savā lūgumā piešķirt imunitāti (skat. šī sprieduma 10. punktu) un kuri ir virkne telefaksu, ar kuriem laikposmā no 2000. gada 18. decembra līdz 2001. gada 22. janvārim apmainījās *ABB*, *Melco* un *Alstom* saistībā ar sanāksmēm un GIS projektu piešķiršanu. Pēc tam apstrīdētā lēmuma 197. apsvērumā Komisija ir izklāstījusi dokumentu, kuru ir iesniegusi *ABB* savā lūgumā piešķirt imunitāti un kurā ir ietverts “komitejas sanāksmju” saraksts, kas aptver daļu no perioda 2000. un 2001. gadā un kurš ir datēts 2000. gada

12. maijā. Tā ir norādījusi, ka no šī saraksta izrietot, ka šo sanāksmju dalībnieces bija *Reyrolle, Alstom, Schneider, ABB, Melco* un *Toshiba*, bet ne *Siemens* un “JAEPS (Hitachi)”, kas atbilstot *ABB* paziņojumam 2004. gada 4. oktobra atbildē uz Komisijas informācijas pieprasījumu (skat. šī sprieduma 15. punktu), “saskaņā ar kuru šīs divas pēdējās sabiedrības nepiedalījās aizliegtajā vienošanās tajā laikā”. Visbeidzot apstrīdētā lēmuma 198. apsvērumā tā ir izvirzījusi virkni dokumentu, kurus iesniegušas *Fuji* grupas sabiedrības savā lūgumā saskaņā ar paziņojumu par sadarbību (skat. šī sprieduma 20. punktu) un *ABB* 2004. gada 7. maija papildinājumā savam lūgumam piešķirt imunitāti (skat. šī sprieduma 12. punktu), izklāstot nolīgumus, kas noslēgti starp aizliegtās vienošanās dalībniekiem par astoņiem GIS projektiem, kuriem aizliegtajā vienošanās ir atsauces numuri [*konfidenciāli*], kas pierāda, ka aizliegtā vienošanās darbojās visā šī perioda laikā.

- 162 Apstrīdētā lēmuma 286. apsvērumā Komisija ir norādījusi, ka šie lietas materiāli pierādot, ka “pati aizliegtā vienošanās ir turpinājusies bez [*Siemens* un *Hitachi*] (skat., piemēram, iepriekš minēto 191.–198. apsvērumu), pēc kā [šie pēdējie minētie uzņēmumi] ir uz laiku pārtraukuši savu piedalīšanos tajā”.
- 163 No Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta un Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta izriet, ka, nosakot naudas sodu, kurš jāuzliek par konkurences tiesību pārkāpumu, apmēru, papildus pārkāpuma smagumam ir jāņem vērā tā ilgums.
- 164 Pastāvot strīdam par to, vai ir noticis pārkāpums, juridiskās drošības prasība, kuru bauda tirgus dalībnieki, nozīmē, ka Komisija, kam ir uzlikts pienākums pierādīt tās konstatētos pārkāpumus, iesniedz juridiski pietiekamus pierādījumus tam, ka pastāv apstākļi, kas veido pārkāpumu. Attiecībā uz minēto pārkāpuma ilgumu tas pats tiesiskās drošības princips nosaka, ka tad, ja nav pierādījumu, uz kuriem pamatojoties

varētu tieši pierādīt pārkāpuma ilgumu, Komisija iesniedz vismaz tādus pierādījumus, kas attiecas uz apstākļiem, kuri ir pietiekami tuvi laika ziņā, tā, lai saprātīgi varētu atzīt, ka šis pārkāpums ir turpinājies nepārtraukti laika posmā no viena līdz otram minētajam datumam (Pirmās instances tiesas 1994. gada 7. jūlija spriedums lietā T-43/92 *Dunlop Slazenger/Komisija, Recueil*, II-441. lpp., 79. punkts; 2000. gada 6. jūlija spriedums lietā T-62/98 *Volkswagen/Komisija, Recueil*, II-2707. lpp., 188. punkts, un iepriekš 154. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 114. un 153. punkts).

165 Saistībā ar pierādīšanas līdzekļiem, kurus Komisija var izmantot šajā ziņā, ir svarīgi atgādināt, ka, tā kā aizliegums piedalīties pret konkurenci vērsts darbībās un nolīgumos, kā arī pārkāpējiem piemērojami sodi ir vispārzināmi, ir ierasts, ka darbības, ko tie veic, un nolīgumi norisinās slepeni, ka sanāksmes norisinās slepeni, visbiežāk trešajā valstī, un ka ar tām saistītā dokumentācija tiek samazināta līdz minimumam. Pat ja Komisija atklāj pierādījumus, kas tiešā veidā apliecina prettiesisku saziņu starp tirgus dalībniekiem, tādu kā sanāksmes protokoli, tie parasti ir tikai fragmentāri un izkaisīti, kā rezultātā bieži noteiktas detaļas jārekonstruē, izmantojot dedukciju. Vairumā gadījumu pret konkurenci vērstu darbību vai nolīguma pastāvēšanu ir jāsecina no noteiktām sakritībām vai norādēm, kuras, skatot tās kopsakarā, nepastāvot citam loģiskam izskaidrojumam, var būt pierādījums par konkurences tiesību pārkāpumu (iepriekš 61. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Aalborg Portland u.c./Komisija*, 55.–57. punkts). Šādas norādes un sakritības ļauj atklāt ne tikai pret konkurenci vērstu darbību vai nolīgumu pastāvēšanu, bet arī turpinātas pret konkurenci vērsta darbības ilgumu un nolīgumu, kas ir noslēgti, pārkāpjot konkurences normas, piemērošanas laika posmu (Tiesas 2006. gada 21. septembra spriedums lietā C-113/04 *Technische Unie/Komisija*, Krājums, I-8831. lpp., 166. punkts).

166 Turklāt tas, ka šāds pierādījums par nepārtrauktu pārkāpumu netika iesniegts par konkrētiem periodiem, nav šķērslis, lai pārkāpumu uzskatītu par turpinātu kopējā periodā, kas ir plašāks nekā šie periodi, jo šāds konstatējums balstās uz objektīvām

un saskaņotām norādēm. Šādā pārkāpumā vairāku gadu garumā tas, ka aizliegtā vienošanās izpaužas dažādos laika posmos, kurus var nodalīt ar lielākiem vai mazākiem laika posmiem, neietekmē šīs aizliegtās vienošanās esamību, ja vien šo pārkāpumu veidojošām dažādām darbībām ir viens mērķis un tās veido vienotu un nepārtrauktu pārkāpumu (iepriekš 165. punktā minētais spriedums lietā *Technische Unie/Komisija*, 169. punkts).

167 Šajā lietā *Alstom* neapstrīd, ka darbības, kurās piedalījies attiecīgais uzņēmums aizliegtajās vienošanās, ir attīstījušās visa perioda laikā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1999. gada 28. oktobrim, pēc tam no 2000. gada 15. decembra līdz 2001. gada 22. janvārim un visbeidzot no 2002. gada 26. marta līdz 2004. gada 11. maijam. Tā arī neapstrīd, ka šīs dažādās darbības ietilpst pārkāpumā, kuram ir viens mērķis, un kas ietilpst vienotā un nepārtrauktā pārkāpumā. Tā vienīgi apstrīd šī pārkāpuma ilgumu, pamatojot ar to, ka Komisija nav juridiski pietiekami un saskaņā ar prasībām, kas izriet no Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta, Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta un no tiesiskās drošības principa, iesniegusi pierādījumus par aizliegtās vienošanās darbībām periodos no 1999. gada 28. oktobra līdz 2000. gada 15. decembrim un 2001. gada 22. janvāra līdz 2002. gada 26. martam. Citiem vārdiem sakot, ar šo pamatu *Alstom* neapstrīd pēc būtības Komisijas vērtējumus par pārkāpuma vienoto un nepārtraukto raksturu, bet vienīgi izvirza saistībā ar šī pārkāpuma ilgumu Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta, Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta pārkāpumu, kā arī tiesiskās drošības principa pārkāpumu attiecībā uz pierādīšanas pienākumu.

168 Saistībā ar prasības sesto pamatu tādējādi rodas jautājums, vai Komisija pietiekami juridiski un saskaņā ar prasībām, kas izriet no Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta, Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta un no tiesiskās drošības principa, ir pierādījusi aizliegtās vienošanās īstenošanu periodos no 1999. gada 28. oktobra līdz 2000. gada 15. decembrim un 2001. gada 22. janvāra līdz 2002. gada 26. martam.

- 169 Vispirms ir jānorāda, ka *Alstom* nav apstrīdējusi Komisijas vērtējumus saistībā ar aizliegtās vienošanās organizāciju un funkcionēšanu, kuri izklāstīti apstrīdētā lēmuma 170. apsvērumā un saskaņā ar kuriem “aizliegtās vienošanās dalībnieki ir veikuši sarežģītus piesardzības pasākumus gan pasaules, gan Eiropas mērogā, lai kamuflētu vai slēptu to kontaktus vai to sanāksmes”, un “šie slēpšanas pasākumi pastāvēja kopš aizliegtās vienošanās sākuma un tika pastiprināti kopš 2002. gada”. Ņemot vērā iepriekš 165. punktā minēto judikatūru, Komisija šajā lietā ir pamatoti balstījusi savu vērtējumu par pārkāpuma ilgumu uz visu pierādījumu un norāžu kopuma izvērtēšanu, kuras tā ir uzskatījusi par atbilstīgām šajā lietā.
- 170 *Alstom* būtībā apgalvo, ka Komisijas pieņemtie pierādījumi un norādes neļauj pierādīt, ka pēc tam, kad tās attīstījušās vienpadsmit gadus un sešus mēnešus, darbības, kurās piedalījies attiecīgais uzņēmums aizliegtajā vienošanās, ir īstenotas periodā no 1999. gada 28. oktobra līdz 2000. gada 15. decembrim, proti, trīspadsmit mēnešus. Turklāt šie pierādījumi un šīs norādes nepierādot, ka pēc tam, kad tās tika atsāktas uz nedaudz ilgāk par vienu mēnesi, minētās darbības tika īstenotas periodā no 2001. gada 22. janvāra līdz 2002. gada 26. martam, proti, četrpadsmit mēnešiem, lai atkal atsāktos uz vienu gadu un astoņiem mēnešiem. Tādējādi ir jāizvērtē katra pierādījuma un norādes, ko Komisija pieņēmusi apstrīdētajā lēmumā, pierādījuma vērtība.
- 171 *Alstom* kļūdaini apgalvo, ka katrs no šiem attiecīgajiem pierādījumiem vai norādēm liecina par aizliegtās vienošanās darbībām vienīgi datumā, kurā tas konstatēts. *Alstom* neizvērtē to, ka šie dokumenti var arī apliecināt pārkāpuma nepārtrauktību.
- 172 Šajā lietā Komisija apstrīdētajā lēmumā ir pamatoti uzskatījusi, ka virkne *ABB* iesniegto telefaksu apliecina aizliegtās vienošanās darbības periodā “ap 2000. gadu”. Papildus tam, ka šī virkne pierāda konkrēta nolīguma pastāvēšanu starp *ABB*, *Melco* un *Alstom* saistībā ar GIS projektu sarakstu, tā sniedz arī norādi par aizliegtās vienošanās

darbību īstenošanu 2001. gada sākumā saistībā ar citu GIS projektu sarakstu, kas pievienots pirmajam 2000. gada 18. decembra virknes telefaksam.

- 173 Turpinot Komisija ir pamatoti uzskatījusi, ka 2000. gada 12. maija saraksts par trīspadsmit “komitejas sanāksmēm”, kas bija paredzētas periodā no 2000. gada 18. maija līdz 2001. gada 17. maijam, bija norāde, ka aizliegtās vienošanās darbības ir tikušas īstenotas starp *Reyrolle, Alstom, Schneider, ABB, Melco* un *Toshiba* līdz 2001. gada 17. maijam. Šo “komitejas sanāksmju” pret konkurenci vērsta mērķis var tikt secināts no tā, ka šajā sarakstā katrs attiecīgais uzņēmums tika apzīmēts ar kodu, kas tam bija aizliegtās vienošanās ietvaros, kā tas ir izklāstīts apstrīdētā lēmuma 142. un 197. apsvērumā, un ka, gluži kā to ir apstiprinājuši vairāki aizliegtās vienošanās dalībnieki, noteiktas konkrētas sanāksmes — Eiropas/Japānas kopēja komiteja un Eiropas komiteja, kas piedalījušās aizliegtās vienošanās operacionālajā funkcionēšanā, — bija plānotas, kā tas izriet arī no apstrīdētā lēmuma 150. un 151. apsvēruma. Turklāt, tā kā sešu šo sanāksmju faktisko notikšanu vai nu ir apstiprinājuši noteikti aizliegtās vienošanās dalībnieki, vai tā ir apstiprināta ar citiem pierādījumiem lietas materiālos, tādiem kā dokumentiem par ceļojuma izdevumiem vai personīgajos plānotajos, aizliegtās vienošanās darbība periodā no 2000. gada 18. maija līdz 2001. gada 18. janvārim var tikt uzskatīta par pierādītu.

- 174 Visbeidzot, pat neapskatot nolīgumu, kas panākts par GIS projektu, kuram ir atskaites numurs [konfidenciāli] un saistībā ar kuru *Alstom* septītā pamata sakarā izvirza tiesību uz aizstāvību aizsardzības principa pārkāpumu, ne pat nolīgumu, kas panākts par GIS projektu, kuram ir atskaites numurs [konfidenciāli] un kurā tā nav piedalījusies, Komisija ir pamatoti uzskatījusi, ka nolīgumi, kuros *Alstom* ir piedalījusies saistībā ar sešiem citiem GIS projektiem, kuriem ir atskaites numuri [konfidenciāli], pierāda, ka aizliegtā vienošanās tika īstenota vai vismaz tai bija iedarbība periodā no 1998. gada 27. augusta, datuma, kurā tā bija noslēgusi nolīgumu par GIS projektu, kuram ir atskaites numurs [konfidenciāli], un 2001. gada 28. oktobri, datumu, kurā nolīgumam par GIS projektu, kuram ir atskaites numurs [konfidenciāli], beidzās iedarbība.

- 175 Šajā ziņā ir svarīgi atgādināt, ka, lai varētu uzskatīt, ka pastāv nolīgums EKL 81. panta 1. punkta un līdzīgi EEZ līguma 53. panta nozīmē, pietiek ar to, ka konkrētie uzņēmumi ir izteikuši kopīgu gribu darboties tirgū noteiktā veidā (Pirmās instances tiesas 1991. gada 24. oktobra spriedums lietā T-2/89 *Petrofina/Komisija*, *Recueil*, II-1087. lpp., 211. punkts, un 1992. gada 10. marta spriedums lietā T-13/89 *ICI/Komisija*, *Recueil*, II-1021. lpp., 253. punkts; šajā ziņā skat. arī iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *ACF Chemiefarma/Komisija*, 112. punkts, un iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *van Landewyck u.c./Komisija*, 86. punkts). Turklāt EKL 81. pants ir piemērojams, ja aizliegtās vienošanās iedarbība ir turpinājusies, tai neesot formāli izbeigtai (šajā ziņā skat. iepriekš minēto Pirmās instances tiesas 1992. gada 10. marta spriedumu lietā *ICI/Komisija*, 254. punkts, un 2001. gada 13. decembra spriedumu lietā T-48/98 *Acerinox/Komisija*, *Recueil*, II-3859. lpp., 63. punkts). Iepriekš minētā judikatūra pēc analogijas ir piemērojama EEZ līguma 53. panta 1. punktam.
- 176 No tā izriet, ka tiktāl, ciktāl *Alstom* nav apstrīdējusi to, ka ir noslēgusi, piemērojot aizliegtās vienošanās noteikumus, nolīgumus par sešu GIS projektu, kuriem ir atskaites numuri [*konfidenciāli*], piešķiršanu aizliegtās vienošanās ietvaros, vai to, ka šiem nolīgumiem, apskatītiem kopumā un ņemot vērā to spēkā stāšanās datumu un periodu, ir bijusi iedarbība periodā no 1998. gada 27. augusta, datuma, kurā stājās spēkā nolīgums par projektu, kuram atsauces numurs ir [*konfidenciāli*], un līdz 2001. gada 28. oktobrim, kurā beidzās nolīgums par GIS projektu, kuram ir atsauces numurs [*konfidenciāli*], Komisija varēja pamatoti uzskatīt, ka šie nolīgumi ir norādes par to, ka pārkāpums tika nepārtraukti īstenots visa attiecīgā perioda laikā.
- 177 *Alstom* neņem vērā to, ka, lai gan katrs no iepriekš minētajiem pierādījumiem, apskatīts atsevišķi, liecina vienīgi par aizliegtās vienošanās izpausmēm periodā no 1999. gada septembra līdz 2002. gada martam, tās var, apskatītas kopumā un neesot nevienam citam loģiskam izskaidrojumam, sniegt pietiekamus pierādījumus par pārkāpuma nepārtrauktību. Taču šajā procesā *Alstom* nav iesniegusi nevienu loģisku izskaidrojumu saistībā ar tās apgalvojumiem par pārtraukumiem darbībās, kurās piedalījies attiecīgais uzņēmums aizliegtajā vienošanās, periodā no 1999. gada 28. oktobra līdz 2000. gada 15. decembrim un no 2001. gada 22. janvāra līdz 2002. gada

26. martam (skat. šī sprieduma 170. punktu) un, konkrētāk, nav minējusi iemeslus, kādēļ minētās darbības tika atsāktas vienīgi uz ierobežotu laiku nedaudz vairāk nekā viena mēneša garumā periodā no 2000. gada 15. decembra līdz 2001. gada 22. janvārim, starp diviem pārtraukuma periodiem no 1999. gada 28. oktobra līdz 2000. gada 15. decembrim un no 2001. gada 22. janvāra līdz 2002. gada 26. martam. Šajā ziņā pierādījumi par aizliegtās vienošanās pastāvīgajām izpausmēm periodā no 1999. gada septembra līdz 2002. gada martam, lai gan *Siemens* piedalīšanos pārtrauca, kurai sekoja *Hitachi* un “Schneider/VA Tech”, piedalīšanās pārtraukšana, kā arī Komisijas apkopotais norāžu kopums par to, ka darbības, kurās piedalījies attiecīgais uzņēmums aizliegtajā vienošanās visa attiecīgā perioda laikā, ir jāuzskata par pietiekamiem pierādījumiem, ka aizliegtā vienošanās ir nepārtraukti īstenota periodā no 1999. gada 28. oktobra līdz 2000. gada 15. decembrim, kā arī no 2001. gada 22. janvāra līdz 2002. gada 26. martam.

178 Turklāt *Alstom* situācija nevar tikt salīdzināta ar *Siemens* situāciju, jo *Siemens* gadījumā Komisija varēja pamatoties uz citu aizliegtās vienošanās dalībnieku saskanīgajiem paziņojumiem, lai secinātu, ka *Siemens* bija beigusi piedalīties aizliegtajā vienošanās 1999. gada septembrī, un līdz ar to uzskatīt, ka šajā datumā tā bija beigusi pildīt nolīgumus, kas noslēgti par GIS projektiem, kuru atskaites numuri ir [konfidenciāli] un kuriem bija paredzēts īstenot iedarbību periodā no 1998. gada 27. augusta līdz 2001. gada 28. oktobrim. Visbeidzot apstrīdētā lēmuma 169. apsvērumā ir norādīts, ko neapstrīd *Alstom*, ka lietas materiālos ir iekļauti pierādījumi saskaņā ar kuriem, tad, kad *Siemens* bija uz laiku pārtraukusi piedalīšanos aizliegtajā vienošanās, tās citi dalībnieki noteiktu laiku bija mēģinājuši to sodīt par izstāšanos, ar to konkurējot par GIS projektiem visā pasaulē; tas pierāda, ka pati *Siemens* vairs neizpildīja aizliegtās vienošanās noteikumus.

179 Līdz ar to ir jākonstatē, ka Komisija nav pārkāpusi ne noteikumus par pierādījumiem, kas izriet no Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta un Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta, ne tiesiskās drošības principu, apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punktā konstatējot, ka pārkāpums, par kuru tiek vainota *Alstom*, tika īstenots nepārtraukti no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, proti, piecpadsmit gadus un astoņus

mēnešus, kas pamato naudas soda, kurš tai uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktā, pamatsummas paaugstināšanu par 155 %.

180 Tādēļ *Alstom* izvirzītais sestais pamats ir jānoraida kā nepamatots.

181 Turklāt no iepriekš minētā izriet, ka nolīgums, kas noslēgts par GIS projektu ar atskaites numuru [*konfidenciāli*], nav neaizstājams pierādījums, lai konstatētu vērtējuma, kuru Komisija veikusi apstrīdētajā lēmumā, pamatotību un saskaņā ar kuru attiecīgais pārkāpums ir nepārtraukti īstenots visā periodā no 1999. gada 28. oktobra līdz 2002. gada 26. martam, un ka tas varēja juridiski pietiekami tikt pamatots, balstoties uz citiem pierādījumiem, kas atbalsta šo pašu vērtējumu.

182 No tā izriet, ka iebildums, ar kuru apgalvots tiesību uz aizstāvību aizsardzības principa pārkāpums un kurš ir izvirzīts septītajā pamatā, ir jānoraida kā neefektīvs, jo tas attiecas uz pierādījumu, kas apstrīdētajā lēmumā var tikt uzskatīts par tādu, kurš sniegts pabeigtības labad.

Par prasījumiem atcelt vai grozīt apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktu

183 Savā ceturtajā un septītajā pamatā *Alstom* lūdz atcelt vai pakārtoti — samazināt individuālo naudas sodu, kas tai uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktā. Ar savu

pirmo un otro pamatu, kurus ir lietderīgi izvērtēt kopā, tā lūdz atcelt vai pakārtoti — samazināt naudas soda summu, kas tai ir jāmaksā solidāri kopā ar *Areva T&D SA* un kas tai tika uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā.

- ¹⁸⁴ Savā pirmajā un ceturtajā pamatā *Areva* grupas sabiedrības lūdz atcelt naudas sodu, kas tām uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā, vai pakārtoti — samazināt šī naudas soda summu.

Par noilguma noteikumu pārkāpumu saistībā ar individuālo naudas sodu, kas *Alstom* uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktā

— Lietas dalībnieku argumenti

- ¹⁸⁵ *Alstom* ar sava ceturta pamata trešo daļu pakārtoti apgalvo, gadījumam, ja minētā pamata pirmā daļa tiktu apmierināta, neapmierinot šī pamata otro daļu, Regulas Nr. 1/2003 25. panta pārkāpumu, kas būtībā izriet no tā, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienā bija iestājies noilgums Komisijas pilnvarām uzlikt individuālu naudas sodu par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim.

186 Komisija noraida *Alstom* argumentus un lūdz noraidīt iepriekš minēto pamatu.

— Vispārējās tiesas vērtējums

- 187 Šo pamatu *Alstom* ir izvirzījusi gadījumam, ja tiktu nospriests, ka tā nevar tikt uzskatīta par atbildīgu par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, jo tā nav īstenojusi noteicošu ietekmi uz meitas sabiedrībām, kas tai pilnībā pieder un kas darbojas P & I nozarē, bet ja personiskā atbildība, kura tai prasīta sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos iepriekšējā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim, nav tikusi pārnesta minētajām meitas sabiedrībām.
- 188 Saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 25. pantu Komisijas pilnvaru sodīt par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumu noilgums ir pieci gadi. Noilguma termiņu skaita no dienas, kad izdarīts pārkāpums. Tomēr pārkāpumu turpināšanas vai atkārtotā pārkāpuma gadījumā noilguma laiku skaita no dienas, kad pārtrauc pārkāpumu. Gadījumā, ja pārkāpums, kurā ir vainojama *Alstom*, būtu beidzies 1992. gada 6. decembrī, Komisijas pilnvarām uzlikt tai naudas sodu par šo pārkāpumu būtu iestājies noilgums apstrīdētā lēmuma pieņemšanas datumā, proti, 2007. gada 24. janvārī.
- 189 Tomēr, tā kā ceturtā pamata pirmā daļa tika noraidīta, jo *Alstom* ir īstenojusi noteicošu ietekmi pār meitas sabiedrībām, kas darbojas P & I nozarē, periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim (skat. šī sprieduma 80.–110. punktu), pieņēmums, uz kura ir balstīts šis iebildums, nav pamatots. Līdz ar to tas nevar tikt akceptēts.

Par naudas sodu samaksas solidaritātes noteikumu, kuri izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, pārkāpumu, par EKL 7. panta pārkāpumu, par tiesiskās drošības principa, atpakaļejoša spēka aizlieguma principa, vienlīdzīgas attieksmes principa, samērīguma principa, tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā principa un sodu individuālā rakstura principa pārkāpumu, kā arī par pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi saistībā ar naudas sodiem, kas uzlikti *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā

— Lietas dalībnieku argumenti

¹⁹⁰ *Alstom* ar savu pirmo pamatu apgalvo, ka Komisija, apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā uzliekot tai naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā, kas jāmaksā solidāri kopā ar *Areva T&D SA*, ir pārkāpusi tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Sakarā ar to tās procesuālā situācija esot bijusi saistīta ar *Areva T&D SA* situāciju.

¹⁹¹ Ar savu otro pamatu *Alstom* vispirms norāda, ka, apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā uzliekot tai naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā, kas jāmaksā solidāri kopā ar *Areva T&D SA*, Komisija ir pārkāpusi naudas sodu samaksas solidaritātes noteikumus, kas izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta. Šie noteikumi ļaujot solidāri maksājamu naudas sodu uzlikt vienīgi sabiedrībām, kas lēmuma, ar kuru uzlikts naudas sods, pieņemšanas dienā ir ietilpušas vienā un tajā pašā grupā un no kurām katrai var tikt tieši un formāli prasīta atbildība par pārkāpumu, jo tai ir tieša interese šajā pārkāpumā. Turklāt *Alstom* apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi savu pienākumu pamatot tās pieņemtus individuālos lēmumus, apstrīdētajā lēmumā nenorādot iemeslus, kas tai ir likuši uzskatīt, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienā *Alstom* veidoja vienotu ekonomisku vienību ar *Areva T&D SA*, un personīgo interesi, kas tai bijusi pārkāpumā. Turklāt apstrīdētais lēmums šajā ziņā esot balstīts uz pretrunīgiem

pamatojumiem, jo tā 358. apsvēruma b) un c) punktā un 371. apsvēruma a) punktā esot norādīts, ka solidāri maksājama naudas sods atbilst periodam, kurā *Alstom* veidoja ekonomisku vienību ar *Areva T&D SA*, kaut gan tā 371. apsvēruma c) punktā parādot, ka šis naudas sods praksē aptver arī periodu, kurā tas tā nebija. Turklāt *Alstom* norāda, ka Komisija ir pārkāpusi sodu individuālā rakstura vispārējo principu, jo tā ir uzlikusi solidāri maksājamu naudas sodu par pārkāpumu, par kuru tā nav bijusi personīgi atbildīga. Visbeidzot *Alstom* uzskata, ka Komisija ir pārkāpusi tiesiskās drošības principu, jo tā ir radījusi juridiskās nenoteiktības situāciju attiecībā uz apstrīdētā lēmuma izpildi, saistībā ar parādnieka pienākumu maksāt naudas sodu, kurš rodas vienīgi, ja Komisija prasa atbildību vienam no solidārajiem kopparādniekiem, un tā ir saistījusi katra kopparādnieka juridisko situāciju ar cita kopparādnieka juridisko situāciju.

¹⁹² *Areva* grupas sabiedrības ar ceturrtā pamata pirmo daļu un pirmā pamata otro daļu apgalvo, ka Komisija, apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā uzliekot tai naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā, kas jāmaksā solidāri kopā ar *Areva T&D SA*, ir pārkāpusi naudas sodu samaksas solidaritātes noteikumus, kas izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta. Šie noteikumi neļaujot uzlikt solidāri maksājamu naudas sodu sabiedrībām, kas lēmuma, ar kuru uzlikts naudas sods, pieņemšanas dienā vairs nav ietilpušas vienā un tajā pašā grupā. Turklāt *Areva* grupas sabiedrības apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi savu pienākumu pamatot tās pieņemtos individuālos lēmumus, apstrīdētajā lēmumā nenorādot iemeslus, kas tai ir likuši uzskatīt, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienā *Alstom* veidoja vienotu ekonomisku vienību ar *Areva T&D SA*.

¹⁹³ Ar ceturrtā pamata piekto daļu *Areva* grupas sabiedrības arī apgalvo, ka Komisija būtībā ir pārkāpusi tiesiskās drošības principu, jo tā, lai uzliktu naudas sodu, kas solidāri jāmaksā *Areva T&D SA* un *Alstom*, ir piemērojusi jaunu sodu politiku vai jaunus

noteikumus naudas sodu maksāšanas solidaritātes jomā, attiecībā uz apstākļiem, kuri ir notikuši pirms minēto noteikumu pieņemšanas.

¹⁹⁴ Ar sava ceturtajā pamata trešo un ceturto daļu *Areva* grupas sabiedrības apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi EKL 7. pantu, kā arī vienlīdzīgas attieksmes principu un samērīguma principu, jo tā ir deleģējusi valsts tiesai vai tiesnesim pilnvaras noteikt katras sodītās sabiedrības atbildību un tādēļ to attiecīgās daļas saistībā ar tām uzliktā naudas soda samaksu, liekot *Areva T&D SA* samaksāt Komisijai summas, kas beigu beigās būtu jāmaksā *Alstom*. Turklāt ar šī pamata sesto daļu *Areva* grupas sabiedrības apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, jo, uzliekot *Areva T&D SA* un *Alstom* solidāri maksājamu naudas sodu, tā esot sasaistījusi to juridisko situāciju.

¹⁹⁵ Turklāt ar savu piekto pamatu *Areva* grupas sabiedrības apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi naudas sodu samaksas solidaritātes noteikumus, kas izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā uzliekot tām naudas sodu EUR 25 500 000 apmērā, kas jāmaksā solidāri kopā ar *Areva T&D SA*, iepriekš nepierādot, kā tas izriet no to trešā pamata (skat. šī sprieduma 142. punktu), ka tās bija ekonomiska vienība pārkāpuma izdarīšanas laikā un ka tai katrai varēja tikt prasīta personiskā atbildība par minēto pārkāpumu.

¹⁹⁶ Komisija noraida *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību argumentāciju un lūdz noraidīt visus to pamatus un iebildumus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

- 197 Vispirms ir jāizvērtē naudas soda, kas solidāri jāmaksā EUR 53 550 000 apmērā un kas uzlikts *Alstom* un *Areva T&D SA* apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā, tiesiskums.
- 198 Šajā ziņā vispirms ir jāizvērtē pamati vai iebildumi, kas būtībā ir saistīti ar EKL 81. panta EEZ līguma 53. panta un naudas sodu maksāšanas solidaritātes noteikumu pārkāpumu, kā arī pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, sākot ar apgalvoto pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi.
- 199 Kā ticis norādīts šī spriedums 96.–99. punktā un 125.–129. punktā, Komisija ir pietiekami juridiski pamatojusi apstrīdētajā lēmumā personisko atbildību, kas radusies *Alstom* un *Areva T&D SA* sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, konstatējot, ka šīs sabiedrības tieši vai netieši vadīja šo uzņēmumu šī perioda laikā. Turklāt no apstrīdētā lēmuma 348.–356. apsvēruma, 358. apsvēruma b) un c) punkta, 369. apsvēruma un 317. apsvēruma a) un b) punkta tieši izriet, ka, tādēļ ka *Alstom* un *Alstom T&D SA* bija ekonomiska vienība *Alstom* grupā, Komisija nolēma prasīt personisku atbildību *Alstom* un *Areva T&D SA* (iepriekš — *Alstom T&D SA*) par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un tām šajā ziņā apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā uzlikt solidāri maksājumu naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā.
- 200 Komisijai nevar tikt pārņemts, ka tā nav speciāli pamatojusi solidāri maksājamo naudas sodu, kas uzlikts *Alstom* un *Areva T&D SA*, saistībā ar faktu, ka šīs sabiedrības vairs nebija viena ekonomiskā vienība apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienā, jo, kā

tas izriet no apstrīdētā lēmuma, šis apstāklis, pēc Komisijas domām, neliedz tām uzlikt solidāri maksājamu naudas sodu. No judikatūras izriet, ka Komisijai nav savā lēmumā jāiekļauj precīzs pamatojums saistībā ar vairāku aspektu novērtējumu, kam acīmredzami vai nu nav nozīmes, vai vienkārši ir otršķirīga nozīme saistībā ar tās vērtējumu (šajā ziņā un pēc analogijas skat. Pirmās instances tiesas 2003. gada 8. jūlija spriedumu lietā T-374/00 *Verband der freien Rohrwerke u.c./Komisija, Recueil*, II-2275. lpp., 186. punkts, un 2007. gada 9. jūlija spriedumu lietā T-282/06 *Sun Chemical Group u.c./Komisija, Krājums*, II-2149. lpp., 58. punkts). Attiecībā uz jautājumu, vai Komisija varēja pamatoti izslēgt attiecīgos elementus no sava vērtējuma, ir jānorāda, ka šis aspekts attiecas uz apstrīdētā lēmuma tiesiskuma izvērtēšanu pēc būtības, nevis uz būtisku formas prasību neizpildi. Līdz ar to tas nevar būt EKL 253. panta pārkāpums (skat. šī sprieduma 88. punktu).

201 Nav arī pamatots *Alstom* iebildums, ka Komisija apstrīdētā lēmuma 371. apsvēruma c) punktā esot nonākusi pretrunās, prasot *Alstom* personisku atbildību solidāri kopā ar *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā pēc *Alstom* grupas P & I nozares cesijas 2004. gada 8. janvārī. No minētā apsvēruma būtībā izriet, ka vienīgi *Areva*, *Areva T&D Holding*, *Areva T&D SA*, kā arī *Areva T&D AG* radās atbildība sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam, nevis *Alstom*.

202 Pamati vai iebildumi, kas saistīti ar pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, tādēļ ir pilnībā jānoraida kā nepamatoti.

203 Tādēļ ir jāizvērtē *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību izvirzītie pamati vai iebildumi pēc būtības un, pirmkārt, tie, ar kuriem tās būtībā norāda, ka EKL 81. panta un EEZ līguma 53. pants, kā arī naudas sodu samaksas solidaritātes noteikumi neļauj uzlikt

solidāri maksājamu naudas sodu sabiedrībām, kurām nevar prasīt personisku atbildību un kuras vairs nav viena ekonomiska vienība lēmuma, ar kuru uzlikts naudas sods, pieņemšanas dienā.

204 Šajā ziņā ir svarīgi uzsvērt, ka solidaritāte par naudas sodu samaksu sakarā ar EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumu ir juridiskas sekas, kas pilnībā izriet no šo pantu materiālo tiesību normām.

205 Kā izriet no judikatūras, kas izklāstīta šī sprieduma 134. punktā, solidaritāte par naudas soda, kas jāmaksā vairākām personām, samaksu sakarā ar uzņēmuma piedalīšanos EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumā izriet no tā, ka katrai no šīm personām var prasīt personisku atbildību par uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā. Uzņēmuma rīcības vienotība tirgū attaisno to, ka konkurences tiesību piemērošanas mērķiem sabiedrībām vai, vispārīgāk, tiesību subjektiem, kas var būt personiski atbildīgi, tiek prasīta atbildība solidāri (šajā ziņā skat. iepriekš 134. punktā minēto Tiesas spriedumu lietā *Istituto Chemioterapico Italiano* un *Commercial Solvents*/Komisija, 41. punkts; iepriekš 66. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu lietā *HFB u.c./Komisija*, 54., 524. un 525. punkts, un iepriekš 134. punktā minēto spriedumu lietā *Tokai Carbon u.c./Komisija*, 62. punkts). Solidaritāte par naudas sodu, kas uzlikti par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumu, samaksu, ciktāl tā ir vērsta uz to, lai garantētu minēto naudas sodu efektīvu iekasēšanu, atbalsta prevencijas mērķi, kuru kopumā tiecas sasniegt konkurences tiesības (šajā ziņā skat. iepriekš 87. punktā minēto Tiesas spriedumu lietā *ACF Chemiefarma*/Komisija, 172. un 173. punkts, un 2006. gada 29. jūnija spriedumu lietā *C-289/04 P Showa Denko*/Komisija, Krājums, I-5859. lpp., 61. punkts), ievērojot principu *ne bis in idem*, Savienības tiesību pamatprincipu, kas ir nostiprināts arī ECPAK 7. protokola 4. pantā un kurš aizliedz par vienu un to pašu konkurences tiesību pārkāpumu sodīt vairāk nekā vienu reizi par uzņēmuma rīcību tirgū, izmantojot tiesību subjektus, kam var tikt personiski prasīta atbildība (šajā ziņā skat. iepriekš 61. punktā minēto spriedumu lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija*, 338. punkts; iepriekš 64. punktā minēto spriedumu

lietā *PVC II*, 95.–99. punkts, un 2006. gada 13. decembra spriedumu apvienotajās lietās T-217/03 un T-245/03 *FNCBV u.c./Komisija, Krājums*, II-4987. lpp., 340. punkts).

²⁰⁶ Tas, ka personiskās atbildības, kas radušās vairākām sabiedrībām, par viena un tā paša uzņēmuma dalību vienā pārkāpumā nav identiskas, nav šķērslis tam, ka tām tiek uzlikts solidāri maksājams naudas sods, jo solidaritāte par naudas soda samaksu aptver vienīgi pārkāpuma periodu, kurā tās bija viena ekonomiska vienība un līdz ar to bija uzņēmums konkurences tiesību nozīmē. Katrā ziņā no prasītāju iepriekš minētās judikatūras neizriet, ka solidāri maksājama naudas sods varēja tikt uzlikts vienīgi sabiedrībām, kuras veidoja ekonomisku vienību lēmuma, ar kuru uzlikts naudas sods, pieņemšanas dienā. Tādēļ Komisija varēja pamatoti, apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā uzliekot *Alstom* un *Areva T&D SA* solidāri maksājuma naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā, neņemt vērā to, ka šīs divas sabiedrības vairs nebija ekonomiska vienība 2007. gada 24. janvārī.

²⁰⁷ Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija varēja apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā uzlikt *Alstom* un *Areva T&D SA* solidāri maksājamu naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, jo, kā arī izriet no šī sprieduma 80.–141. punkta, tā varēja pamatoti konstatēt, ka katrai no abām sabiedrībām varēja tikta prasīta personiskā atbildība par šo piedalīšanos.

²⁰⁸ Līdz ar to kā nepamatoti ir jānoraida pamati vai iebildumi, kuri būtībā izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpuma, kā arī no naudas sodu samaksas solidaritātes noteikumiem.

- 209 Turpinājumā ir jāizvērtē pamati un iebildumi, kas izriet no atpakaļejoša spēka aizlieguma principa un tiesiskās drošības principa pārkāpuma.
- 210 Tiesiskās drošības principam, kas ir Savienības tiesību vispārējs princips un saskaņā ar kuru jebkuram Savienības tiesiskajam regulējumam, it īpaši, ja tajā ir noteikts vai ļauts noteikt sodu, ir jābūt skaidram un precīzam, lai attiecīgajām personām nepārsprotami būtu zināmas no tā izrietošās tiesības un pienākumi un lai tās varētu veikt atbilstošus pasākumus (šajā ziņā skat. Tiesas 1984. gada 25. septembra spriedumu lietā 117/83 *Könecke, Recueil*, 3291. lpp., 11. punkts; iepriekš 61. punktā minēto spriedumu lietā *Jungbunzlauer/Komisija*, 71. punkts un tajā minētā judikatūra). Šis princips attiecas gan uz krimināltiesiska rakstura normām, gan īpašiem administratīviem instrumentiem, kas nosaka vai ļauj noteikt administratīvus sodus. Tas attiecas ne tikai uz normām, kas nosaka pārkāpuma sastāvu, bet arī uz normām, kuras definē sekas, ko rada pirmo minēto normu pārkāpums (skat. iepriekš 61. punktā minēto spriedumu lietā *Jungbunzlauer/Komisija*, 72. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 211 Turklāt atpakaļejoša spēka aizlieguma princips, kā tas ir izklāstīts šī sprieduma 131.–133. punktā, ir neatņemama vispārējo tiesību principu — kuru ievērošanu nodrošina Savienības tiesa — sastāvdaļa un tas prasa, lai EKL 81. panta un EEZ līguma 53. pantā piemērošanas lēmumā piemērotie noteikumi par atzīšanu par vainojamu un sodīšanu par konkurences tiesību pārkāpumiem atbilstu tiem noteikumiem, kas bija spēkā pārkāpuma, kurš ir konstatēts vai par kuru ir piemērots sods, izdarīšanas laikā. Šis princips iestājas pret to, ka saistībā ar pārkāpumu tiek ar atpakaļejošu spēku piemēroti jauni atzīšanas par vainojamu un sodīšanas noteikumi, kuri nebija saprātīgi paredzami šī pārkāpuma izdarīšanas dienā.
- 212 No iepriekš 134. un 205. punktā minētās judikatūras izriet, ka atzīšanas par vainojamu un sodīšanas par konkurences tiesību pārkāpumiem noteikumi, kurus Komisija piemērojusi šajā lietā, jau ir bijuši formulēti brīdī, kad pārkāpums tika izdarīts, proti, šajā gadījumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, un ka katrā

ziņā tie nevar tikt uzskatīti par tādiem, kas pirmo reizi formulēti apstrīdētajā lēmumā. Šie noteikumi bija zināmi vai vismaz tos vajadzēja zināt *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām faktu norises laikā. Turklāt šie noteikumi bija pietiekami skaidri un precīzi, lai minētās sabiedrības būtu varējušas saprātīgi paredzēt to piemērošanas rezultātu saistībā ar lietas apstākļiem. Kā tas ticis minēts šī sprieduma 140. punktā, tas turklāt var izskaidrot to, kādēļ cesijas līgumā tika ietverta atbildības nodrošinājuma klauzula gadījumam, ja *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* tiktu prasīta atbildība par iepriekš izdarītiem pārkāpumiem. Līdz ar to *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrības šajā lietā nevar pamatoti izvirzīt atpakaļejoša spēka aizlieguma principa un tiesiskās drošības principa pārkāpumu, kas izriet no solidāri maksājamā naudas soda EUR 53 550 000 apmērā, kurš *Alstom* un *Areva T&D SA* uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā.

- 213 Tiktāl, ciktāl pamats, kas izriet no tiesiskās drošības principa pārkāpuma, var tikt interpretēts kā iebilde par prettiesiskumu, kas vērsta pret noteikumiem naudas sodu maksāšanas solidaritātes jomā, jo šie noteikumi būtu nenoteiktības avots saistībā ar naudas soda samaksu, parādnieka, kuram ir pienākums maksāt, noteikšanu un solidāro kopparādnieku juridisko situāciju, minētais pamats nozīmē lemšanu par paša “naudas sodu maksāšanas solidaritātes” režīma konkurences tiesībās tiesiskumu un pārbaudīšanu, vai no tā izrietošās tiesības un pienākumus sodītās sabiedrības varēja zināt ar pietiekamu precizitāti. Tāpat kā jēdziens “uzņēmums” konkurences tiesību nozīmē ir vienīgi pilnībā piemērojams (skat. šī sprieduma 205. punktu), jēdziens “solidaritāte par naudas sodu samaksu” ir autonomš jēdziens, kas ir jāinterpretē, ņemot vērā konkurences tiesību sistēmas mērķus un sistēmu, kurā tas ietilpst, un attiecīgā gadījumā vispārējos principus, kas izriet no valsts tiesību sistēmu kopuma.

- 214 Ar vēstuli, kas Pirmās instances tiesas kancelejā reģistrēta 2009. gada 18. jūnijā (skat. šī sprieduma 42. punktu), un pretēji tam, ko tā ir apgalvojusi tiesas sēdē (skat. šī sprieduma 39. punktu), Komisija ir norādījusi, ka tad, kad tā uzliek vairākām sabiedrībām

solidāri maksājamu naudas sodu, nesniedzot nekādu citu precizējumu vai norādi sava lēmuma rezolutīvajā daļā, tā neparedz atrisināt jautājumu par dažādu kopparādnieku attiecībām sakarā ar attiecīgo ieguldījumu minētā naudas soda samaksā. Tomēr ir svarīgi norādīt, ka lēmums, ar kuru Komisija vairākām sabiedrībām uzliek solidāri maksāt naudas sodu, obligāti rada visas sekas, kas saistītas ar naudas sodu maksāšanas tiesisko regulējumu konkurences tiesībās, gan attiecībās starp parādnieku un solidārajiem kopparādniekiem, gan attiecībās starp solidārajiem kopparādniekiem. Tādējādi ne Komisija, ne prasītājas nevar pamatoti apgalvot, ka solidaritāte par naudas sodu samaksu regulē attiecības starp kreditoru un solidārajiem kopparādniekiem, taču ne attiecības starp pašiem solidārajiem kopparādniekiem. Tāpat Komisija un prasītājas nevar pamatoti apgalvot, ka sabiedrības var brīvi savā starpā sadalīt solidāri maksājama naudas soda summu, kurš tām uzlikts saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumu, jo vienīgi pašai Komisijai ir pilnvaras lemt šajā ziņā.

- 215 Ir jāuzskata, ka, nepastāvot norādei par pretējo lēmumā, ar kuru Komisija ir uzlikusi naudas sodu, kas vairākām sabiedrībām ir jāmaksā solidāri sakarā ar uzņēmuma prettiesisku rīcību, Komisija tās sauc pie atbildības par minēto rīcību līdzvērtīgā mērā (šajā ziņā skat. Tiesas 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-196/99 P *Aristrain*/Komisija, *Recueil*, I-11005. lpp., 100. un 101. punkts). Turklāt ir ticis nospriests, ka sabiedrībām ir solidāri jāmaksā viens naudas sods, kura summa ir aprēķināta atbilstoši attiecīgā uzņēmuma apgrozījumam (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Aristrain*/Komisija, 101. punkts). No tā izriet, ka katrai sabiedrībai ir jāsamaksā visa naudas soda summa Komisijai un ka vienas no tām veiktais maksājums atbrīvo šīs visas sabiedrības attiecībā pret Komisiju. Sabiedrībām, kurām uzlikts solidāri maksājams naudas sods un kurām, izņemot, ja lēmumā, ar kuru tiek uzlikts naudas sods, ir norādīts pretējais, vienlīdzīgā mērā rodas atbildība par pārkāpuma izdarīšanu, principā ir vienlīdzīgās daļās jāpiedalās naudas soda, kas uzlikts sakarā ar minēto pārkāpumu, samaksā. Līdz ar to sabiedrība, kas pēc tam, kad to pie atbildības saukusi Komisija, pilnībā samaksā naudas soda summu, var, pamatojoties uz to pašu Komisijas lēmumu, celt prasību pret saviem solidārajiem kopparādniekiem par katra daļu.

Ja lēmums, ar kuru vairākām sabiedrībām ir uzlikts solidāri maksājams naudas sods, neļauj *a priori* noteikt, kurai no šīm sabiedrībām būs faktiski jāmaksā naudas soda summa Komisijai, tomēr šis lēmums neļauj pastāvēt nekādām šaubām par naudas soda summas daļām, kas tām ir jāsedz, līdz ar ko katra no tām vajadzības gadījumā var celt prasību pret saviem solidārajiem kopparādniekiem par summām, ko tā ir samaksājusi, pārsniedzot attiecīgo daļu.

²¹⁶ No iepriekš minētā izriet, ka solidaritāte par naudas sodu samaksu konkurences tiesībās nav šķērslis tam, ka katra no sodītajām sabiedrībām var bez šaubām uzzināt finansiālās sekas, kas var tai izrietēt no soda. Tas, ka šajā kontekstā apstrīdētais lēmums neļauj uzzināt, kura sabiedrība tiks aicināta samaksāt naudas soda summu Komisijai, pats par sevi nav tiesiskās drošības principa pārkāpums.

²¹⁷ Turklāt solidaritāte par naudas sodu samaksu konkurences tiesībās nav šķērslis katras sodītās sabiedrības tiesībām celt prasību atcelt Komisijas lēmumu, ar kuru uzlikts solidāri maksājams naudas sods. Šajā lietā gan *Alstom*, gan *Areva T&D SA* ir izmantojušas savas tiesības celt prasību, katra ceļot prasību par tiesību akta atcelšanu saskaņā ar EKL 230. pantu.

²¹⁸ Pamati un iebildumi, kas izriet no atpakaļejoša spēka aizlieguma principa un tiesiskās drošības principa pārkāpuma, tādēļ ir pilnībā jānoraida.

- 219 Saistībā ar pamatiem un iebildumiem, kas izriet no sodu un sankciju individuālā rakstura principa pārkāpuma, ir svarīgi atgādināt, ka saskaņā ar šo principu, kas ir piemērojams visās administratīvajās procedūrās, kuru rezultātā var noteikt sankcijas atbilstoši konkurences tiesību normām, personu var sodīt tikai par tās izdarītiem pārkāpumiem (Pirmās instances tiesas 2001. gada 13. decembra spriedums apvienotajās lietās T-45/98 un T-47/98 *Krupp Thyssen Stainless un Acciai speciali Terni*/Komisija, *Recueil*, II-3757. lpp., 63. punkts; 2005. gada 25. oktobra spriedums lietā T-38/02 *Groupe Danone*/Komisija, Krājums, II-4407. lpp., 278. punkts, un 2007. gada 30. janvāra spriedums lietā T-340/03 *France Télécom*/Komisija, Krājums, II-107. lpp., 66. punkts).
- 220 Šajā lietā *Alstom* un *Areva T&D SA* tika sodītas par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim — par faktiem, kurus Komisija tām individuāli pārmetusi. Kā jau ticis norādīts šī sprieduma 127. punktā, sakarā ar atbildību, kas tām ir kā tiesām vai netiešām attiecīgā uzņēmuma vadītājām, šīs sabiedrības ir uzskatītas par personiski atbildīgām par šī uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim. Tādēļ sakarā ar EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumu, saistībā ar kuru tiek uzskatīts, ka tās to ir personīgi izdarījušas, jo tās attiecīgajā laikā vadīja attiecīgo uzņēmumu (šajā ziņā skat. iepriekš 134. punktā minēto 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā *Metsä-Serla u.c.*/Komisija, 28. punkts), *Alstom* un *Areva T&D SA* ir uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā solidāri maksājams naudas sods EUR 53 550 000 apmērā.
- 221 Tādēļ pamati un iebildumi, kas izriet no sodu un sankciju individuālā rakstura principa pārkāpuma, arī ir jānoraida.
- 222 Tiktāl, ciktāl pamatu un iebildumu, kuri izriet no sodu un sankciju individuālā rakstura principa, *Alstom* replikas stadijā lietā T-127/07 ir norādījusi, ka tas, ka netika individualizēta sankcija, kura izriet no naudas sodu samaksas solidaritātes, negatīvi iespaido mērķi nodrošināt naudas sodu preventīvu iedarbību, kurš ir tostarp Regulas

Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta mērķis, ir jākonstatē, ka šis iebildums, kas nav balstīts ne uz kādu tiesību vai faktisku apstākli, kurš būtu kļuvis zināms attiecīgā procesa laikā, ir jauns iebildums, kas nav pieņemams saskaņā ar Reglamenta 48. panta 2. punktu. Katrā ziņā šis iebildums nav pamatots, jo, kā jau ticis norādīts šī sprieduma 215. punktā, katram no solidarajiem kopparādniekiem attiecībā pret citiem ir jāmaksā sava daļa no naudas soda un principā šajā ziņā uz katru no tiem attiecas naudas sods, ko uzlikusi Komisija.

223 Turpinot ir jāizvērtē pamati un iebildumi, kas izriet no tiesību uz efektīvu aizsardzību tiesā pārkāpumu, jo sakarā ar to saukšanu pie solidaras atbildības *Alstom* juridiskā situācija ir procesuālā aspektā saistīta ar *Areva T&D SA* juridisko situāciju un *vice versa*.

224 Prasība par pārbaudi tiesā ir Savienības tiesību vispārējs princips, kas izriet no dalībvalstu kopējām konstitucionālajām tradīcijām un kas arī ir nostiprināts ECPAK 6. un 13. pantā (Tiesas 1986. gada 15. maija spriedums lietā 222/84 *Johnston*, *Recueil*, 1651. lpp., 18. punkts, un 2002. gada 25. jūlija spriedums lietā C-50/00 P *Unión de Pequeños Agricultores/Padome*, *Recueil*, I-6677. lpp., 39. punkts; 2003. gada 5. augusta spriedums apvienotajās lietās T-116/01 un T-118/01 P & O *European Ferries (Vizcaya)* un *Diputación Foral de Vizcaya/Komisija*, *Recueil*, II-2957. lpp., 209. punkts). Turklāt tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ir apstiprinātas 47. pantā Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, kas proklamēta 2000. gada 7. decembrī Nicā (OV C 364, 1. lpp.).

225 Prasība par efektīvu pārbaudi tiesā tostarp attiecas uz visiem Komisijas lēmumiem, ar kuriem konstatēts konkurences tiesību pārkāpums un noteikts par to sods (Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-348/94 *Enso Española/Komisija*, *Recueil*, II-1875. lpp., 60. punkts, un 2008. gada 8. jūlija spriedums lietā T-54/03 *Lafarge/Komisija*, Krājumā nav publicēts, 42. punkts).

- 226 Saskaņā ar Regulas Nr. 17 17. pantu un Regulas Nr. 1/2003 31. pantu Vispārējai tiesai ir neierobežota kompetence attiecībā uz prasībām, kas vērstas pret lēmumiem, ar kuriem Komisija noteikusi soda naudu, un tā var atcelt, samazināt vai palielināt uzlikto naudas sodu.
- 227 Saistībā ar prasībām, kas balstītas uz EKL 230. pantu, Komisijas lēmuma, ar kuru fiziskas vai juridiskas personas tiek vainotas konkurences tiesību pārkāpumā un ar kuru šajā ziņā tiek uzlikts naudas sods, tiesiskuma pārbaude ir jāuzskata par šī lēmuma efektīvu pārbaudi tiesā. Pamati, kurus var izvirzīt attiecīgās fiziskās un juridiskās personas, lai pamatotu savu prasību atcelt aktu, ir tādi, kas ļauj Vispārējai tiesai izvērtēt pamatotību gan tiesību, gan faktu ziņā Komisijas jebkuram konstatētajam pārkāpumam un jebkuram uzliktajam naudas sodam konkurences tiesību jomā (šajā ziņā skat. iepriekš 225. punktā minēto spriedumu lietā *Lafarge/Komisija*, 45. punkts). Savienības tiesas veiktās kontroles apjomu un līdz ar to prasību, kas vērstas pret lēmumiem, ar kuriem Komisija konstatē konkurences tiesību pārkāpumu un nosaka naudas sodu, efektivitāte ir vēl jo vairāk pastiprināta ar neierobežoto kompetenci, kas ir piešķirta Vispārējai tiesai šajā jomā. Pārsniedzot vienkāršu tiesiskuma pārbaudi, kas ļauj vienīgi noraidīt prasību atcelt tiesību aktu vai atcelt apstrīdēto aktu, neierobežotā kompetence, kas ir tās rīcībā, ļauj Savienības tiesnesim grozīt apstrīdēto aktu pat bez atcelšanas, ņemot vērā visus faktiskos apstākļus, lai, piemēram, grozītu uzliktā naudas summu (Tiesas 2002. gada 15. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij u.c./Komisija, Recueil*, I-8375. lpp., 692. punkts).
- 228 Šajā lietā tas, ka Komisija *Alstom* un *Areva T&D SA* ir atzinusi par atbildīgām par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembrim līdz 2004. gada 8. janvārim un līdz ar to apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā tām ir uzlikusi solidāri maksājamu naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā, nav negatīvā veidā skāris katras šīs sabiedrības kā apstrīdētā lēmuma adresātes tiesības pakļaut šo lēmumu tiesas pārbaudei, efektīvi izmantojot tiesību aizsardzības līdzekļus, kas garantēti

Savienības tiesībās, kā arī EEZ līgumā. *Alstom*, tāpat kā *Areva T&D SA*, ir varējusi celt Vispārējā tiesā saskaņā ar EKL 230. pantu prasību, kurā ir ne tikai lūgums daļēji atcelt apstrīdēto lēmumu, lai nodrošinātu tā tiesiskumu, tostarp tajā ziņā, ka ar to tām ir uzlikts solidāri maksājams naudas sods, bet arī lūgums grozīt apstrīdēto lēmumu saistībā ar tām uzliktā solidāri maksājamā naudas soda summu. No tā izriet, ka katra no šīm sabiedrībām ir varējusi pakļaut Savienības tiesas pārbaudei jautājumu, vai no Savienības tiesību viedokļa ir tiesiska solidaritāte par naudas soda samaksu EUR 53 550 000 apmērā, kurš tām ir uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā. Saskaņā ar atpakaļejošu spēku (Tiesas 1988. gada 26. aprīļa spriedums apvienotajās lietās 97/86, 99/86, 193/86 un 215/86 *Asteris u.c./Komisija, Recueil*, 2181. lpp., 30. punkts) un absolūto *res judicata* spēku (Tiesas 1999. gada 14. septembra spriedums lietā C-310/97 P *Komisija/AssiDomän Kraft Products u.c., Recueil*, I-5363. lpp., 54. punkts; 2001. gada 15. februāra spriedums lietā C-239/99 *Nachi Europe, Recueil*, I-1197. lpp., 26. punkts, un 2004. gada 29. aprīļa spriedums lietā C-372/97 Itālija/Komisija, *Recueil*, I-3679. lpp., 36. punkts), kas ir saistīti ar spriedumiem par tiesību aktu atcelšanu, *Alstom* vai *Areva T&D SA*, ja tiktu apmierinātas to prasības, būtu varējušas tikt atbrīvotas no jebkādas atbildības, kas izriet no konstatētā pārkāpuma un atbrīvotas no jebkāda pienākuma maksāt Komisijai naudas soda summu, kurš tām uzlikts sakarā ar šo pārkāpumu, vai no jebkura pienākuma maksāt savu daļu gadījumā, ja šo naudas sodu samaksā to solidārais kopparādnieks.

229 Tas, gluži kā to apgalvo *Alstom*, ka cesijas līgumā noteiktās atbildības nodrošinājums var liegt labumu, ko šī sabiedrība varētu gūt no savas prasības lietā T-121/07, ir jāuzskata par juridiskajām sekām, kas izriet no pušu noslēgtās vienošanās, nevis kā paša apstrīdētā lēmuma sekas. Līdz ar to, kā izriet no apstrīdētā lēmuma 368. apsvēruma *in fine*, tam, ka šāds atbildības nodrošinājums ir ticis noteikts cesijas līgumā, nav nekādas ietekmes uz apstrīdētā lēmuma tiesiskumu. Ir svarīgi atgādināt, ka EKL 81. pants un pēc analogijas EEZ līguma 53. pants ir sabiedriskās kārtības noteikumi, kas ir nepieciešami, lai izpildītu uzdevumus, kas ir noteikti Eiropas Kopienai un EEZ (šajā ziņā skat. Tiesas 2009. gada 4. jūnija spriedumu lietā C-8/08 *T-Mobile Netherlands u.c.*,

Krājums, I-4529. lpp., 49. punkts un tajā minētā judikatūra), tā ka atbildība un sods, kas uzlikts sabiedrībām šo noteikumu pārkāpšanas gadījumā, nevar tikt atstāti šo sabiedrību brīvā ziņā.

- 230 Tādēļ nevar tikt uzskatīts, ka ar apstrīdēto lēmumu tādēļ, ka tā 2. panta c) punktā *Alstom* un *Areva T&D SA* ir uzlikts solidāri maksājams naudas sods EUR 53 550 000 apmērā, tiek pārkāptas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.
- 231 Līdz ar to pamati un iebildumi, kas saistīti ar tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, ir jānoraida kā nepamatoti.
- 232 Visbeidzot ir jāizvērtē pamati un iebildumi, kas izriet no EKL 7. panta pārkāpuma, kā arī no vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principa pārkāpuma, jo Komisija, liekot *Alstom* un *Areva T&D SA* solidāri maksāt naudas sodu, esot deleģējusi valsts tiesai vai tiesnesim pilnvaras noteikt katras sodītās sabiedrības atbildību par konstatētā pārkāpuma izdarīšanu un tādēļ to attiecīgās daļas saistībā ar tām uzliktā naudas soda samaksu, un liekot *Areva T&D SA* samaksāt Komisijai summas, kas beigu beigās ir jāmaksā *Alstom*.
- 233 Saskaņā ar EKL 5. pantu Eiropas Kopiena darbojas Līguma piešķirto pilnvaru un izvirzīto mērķu robežās. Tādēļ tai ir vienīgi piešķirtā kompetence (šajā ziņā skat. Tiesas 1996. gada 28. marta atzinumu 2/94, *Recueil*, I-1759. lpp., 23. punkts). Saskaņā ar EKL 7. panta 1. punktu tādas iestādes kā Komisija, kas nodrošina Kopienai uzticēto uzdevumu īstenošanu, pašas rikojas to kompetenču robežās, kas tām ir piešķirtas līgumā. Iestāde nevar atteikties no savām kompetencēm, jo pretējā gadījumā netiktu izpildīta

tās loma, kas tai ir saskaņā ar EKL 7. panta 1. punktu Kopienai uzticēto uzdevumu īstenošanā.

²³⁴ Ja Komisija, gluži kā šajā lietā, sāk procedūru, lai pieņemtu lēmumu, ar kuru konstatē EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumu, vienīgi tai ir kompetence saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu vai Regulas Nr. 1/2003 7. panta 1. punktu un 23. panta 2. punktu konstatēt šo pārkāpumu un uzlikt naudas sodus uzņēmumiem, kas ar nodomu vai aiz neuzmanības tajā ir piedalījušies. Komisija nevar deleģēt trešajām personām pilnvaras, kas tai piešķirtas ar iepriekš minētajām tiesību normām, jo tad tiktu pārkāpts kompetenču sadalījuma princips (šajā ziņā skat. saistībā ar Komisijas izmeklēšanas pilnvarām, kas izriet no Regulas Nr. 17 3. panta, Pirmās instances tiesas 2007. gada 17. septembra spriedumu lietā T-201/04 *Microsoft*/Komisija, Krājums, II-3601. lpp., 1264. punkts).

²³⁵ Turklāt ir jāatgādina, ka piemērojot šos noteikumus katru reizi, kad Komisija nolemj uzlikt naudas sodu saskaņā ar konkurences tiesībām, tai ir jāievēro vispārējie tiesību principi, tostarp vienlīdzīgas attieksmes princips un samērīguma princips tā, kā to ir interpretējušas Savienības tiesas (Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra spriedums lietā T-59/02 *Archer Daniels Midland*/Komisija, Krājums, II-3627. lpp., 315. punkts). Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vienlīdzīgas attieksmes vai nediskriminācijas princips paredz, ka līdzīgas situācijas nevar tikt kvalificētas atšķirīgi un dažādas situācijas savukārt nevar tikt aplūkotas vienādi, ja vien šādai pieejai nav objektīva pamata (Tiesas 1984. gada 13. decembra spriedums lietā 106/83 *Sermide*, *Recueil*, 4209. lpp., 28. punkts, un 1990. gada 28. jūnija spriedums lietā C-174/89 *Hoche*, *Recueil*, I-2681. lpp., 25. punkts; Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-311/94 *BPB de Eendracht*/Komisija, *Recueil*, II-1129. lpp., 309. punkts). Samērīguma princips paredz, ka iestāžu akti nedrīkst pārsniegt leģitīmu mērķi, kas noteikti attiecīgajā tiesiskajā regulējumā, sasniegšanai piemēroto un vajadzīgo pasākumu robežas, ņemot vērā, ka, ja ir jāizvēlas starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas mazāk ierobežojošais un ka radītās neērtības nedrīkst būt nesamērīgas ar paredzētajiem mērķiem (Tiesas 1990. gada 13. novembra spriedums lietā C-331/88

Fedesa u.c., Recueil, I-4023. lpp., 13. punkts, un 1998. gada 5. maija spriedums lietā C-180/96 Apvienotā Karaliste/Komisija, *Recueil*, I-2265. lpp., 96. punkts).

²³⁶ Šajā lietā, pretēji *Areva* grupas sabiedrību apgalvotajam, Komisija apstrīdētajā lēmumā ir noteikusi *Areva T&D SA* un *Alstom* attiecīgo atbildības daļu par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un līdz ar to attiecīgo daļu naudas soda summā, kas tām ir solidāri jāmaksā Komisijai. Kā tas ticis konstatēts šī sprieduma 215. punktā, ir jāuzskata, ka, nepastāvot norādei par pretējo lēmumā, *Areva T&D SA* un *Alstom* ir līdzvērtīgā mērā atbildīgas par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim, no kā izriet, ka to attiecīgā daļa solidāri maksājamajā naudas soda summā principā ir 50%. Tā kā šie elementi ir izsecināmi no paša apstrīdētā lēmuma, nevar tikt uzskatīts, ka Komisija šajā lietā ir deleģējusi valsts tiesai vai šķīrējtiesnesim daļu no pilnvarām, kas tai piešķirtas, lai konstatētu un sodītu par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumiem.

²³⁷ Tā kā izvērtējamie pamati un iebildumi ir balstīti uz kļūdainu pieņēmumu, tie ir jānoraida kā nepamatoti.

²³⁸ Līdz ar to ir jānoraida visi pamati un iebildumi, kurus izvirzījusi *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrības, kuri attiecas uz apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā uzlikto solidāri maksājamo naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā un kuri izriet no naudas sodu maksāšanas solidaritātes noteikumu, kas izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma

53. panta, pārkāpuma, EKL 7. panta, tiesiskās drošības principa, vienlīdzīgas attieksmes principa, samērīguma principa, tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā principa un sodu individuālā rakstura principa pārkāpuma, kā arī no pienākuma norādīt pamatojumu neizpildes.

²³⁹ Otrkārt, atliek izvērtēt pamatu, kas izriet no tā, ka pārkāpti naudas sodu maksāšanas solidaritātes noteikumi, kuri izriet EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, saistībā ar EUR 25 500 000 summu, kas solidāri jāmaksā *Areva* grupas sabiedrībām saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktu.

²⁴⁰ Apstrīdētā lēmuma 370. apsvērumā un 371. apsvēruma c) punktā Komisija ir konstatējusi, ka *Areva* grupas sabiedrības varēja tikt uzskatītas par personiski atbildīgām par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam, jo tās tieši vai netieši vadīja attiecīgo uzņēmumu attiecīgā pārkāpuma laikā un tās tajā laikā veidoja vienu un to pašu uzņēmumu konkurences tiesību nozīmē.

²⁴¹ No šī sprieduma 134. un 205. punktā izklāstītās judikatūras izriet, ka Komisija nav pieļāvusi kļūdu, uzskatot, ka par personiski atbildīgām par uzņēmuma pārkāpjošu rīcību var tikt uzskatītas sabiedrības, kas tieši vai netieši vadījušas šo uzņēmumu pārkāpuma izdarīšanas laikā. *Areva* grupas sabiedrības šajā pamatā nav apstrīdējušas, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* tieši vadīja attiecīgo uzņēmumu no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam, bet vienīgi to, ka *Areva* un *Areva T&D Holding* tieši vadīja šo pašu uzņēmumu ar savu meitas sabiedrību, kas tām pilnībā pieder un kas darbojas P & I nozarē, starpniecību. Tomēr no šī sprieduma 144.–152. punktā izklāstītā izriet, ka Komisija nav pieļāvusi kļūdu, uzskatot, ka saistībā ar periodu no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam *Areva* un *Areva T&D Holding* faktiski kontrolēja *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* un noteica šo pēdējo minēto sabiedrību rīcību tirgū.

- 242 Tādēļ nevar tikt apgalvots, ka Komisija ir pārkāpusi naudas sodu maksāšanas solidaritātes noteikumus, kuri izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, saistībā ar EUR 25 500 000 summu, saistībā ar kuru Komisija apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā par solidāri atbildīgām uzskata *Areva* grupas sabiedrības.
- 243 Līdz ar to kā nepamatoti ir jānoraida pamati un iebildumi, ar kuriem prasītājas ir mēģinājušas apstrīdēt solidāri maksājamo naudas sodu, kas tām uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā.

Par tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa un Regulas Nr. 1/2003 27. panta 1. punkta pārkāpumu

— Lietas dalībnieku argumenti

- 244 *Alstom* sava septītā pamata ietvaros pārmet Komisijai, ka tā apstrīdētajā lēmumā ir pārkāpusi tiesību uz aizstāvību principa ievērošanu un Regulas Nr. 1/2003 27. panta 1. punktu, jo iebildumi, kas pret to izvirzīti apstrīdētajā lēmumā, neatbilstot tiem, kas formulēti paziņojumā par iebildumiem. *Alstom* uzskata, ka tā nav varējusi paust savu uzskatu par “ekskluzīvo atbildību”, kura tai prasīta apstrīdētajā lēmumā sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim tiktāl, ciktāl paziņojuma par iebildumiem 337. punktā Komisija bija norādījusi, ka *Alstom* šajā ziņā tiek prasīta “solidāra atbildība” ar *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*.

245 Komisija noraida *Alstom* argumentus un lūdz noraidīt šo iebildumu.

— Vispārējās tiesas vērtējums

246 Tiesību uz aizstāvību ievērošana visās procedūrās, kuru rezultātā var tikt noteiktas sankcijas, it īpaši naudas sodi vai kavējuma naudas, ir Savienības tiesību pamatprincips, kas ir jāievēro pat administratīva rakstura procesā (Tiesas 1979. gada 13. februāra spriedums lietā 85/76 *Hoffmann-La Roche*/Komisija, *Recueil*, 461. lpp., 9. punkts, un 2003. gada 2. oktobra spriedums lietā C-176/99 *ARBED*/Komisija, *Recueil*, I-10687. lpp., 19. punkts; iepriekš 87. punktā minētais spriedums lietā *BASF*/Komisija, 44. punkts).

247 Tiesa uzskata, ka tiesību uz aizstāvību ievērošanai ir nepieciešams, lai ieinteresētajam uzņēmumam administratīvās procedūras laikā būtu bijusi iespēja pienācīgi darīt zināmu tā viedokli par apgalvoto faktu un apstākļu patiesumu un atbilstību, kā arī par dokumentiem, ko Komisija izmantojusi, lai pamatotu konkurences tiesību pārkāpuma pastāvēšanu (Tiesas 1983. gada 7. jūnija spriedums apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, *Recueil*, 1825. lpp., 10. punkts, un iepriekš 61. punktā minētais spriedums lietā *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 66. punkts).

248 Šajā ziņā Regulā Nr. 1/2003, tāpat kā pirms tam Regulā Nr. 17, paredzēts, ka lietas dalībniekiem jānosūta paziņojums par iebildumiem, kurā skaidri jānorāda visi būtiskie apstākļi, uz kuriem Komisija pamatojas šajā procedūras posmā. Tomēr šīs norādes var tikt sniegtas kopsavilkuma veidā un lēmumam nav obligāti jābūt iebildumu izklāsta kopijai (iepriekš 247. punktā minētais spriedums lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 14. punkts, un iepriekš 61. punktā minētais spriedums lietā *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 67. punkts), jo paziņojums par iebildumiem ir sagatavošanas stadijas dokuments, kurā ietvertajiem faktu un tiesību vērtējumiem ir tikai pagaidu raksturs (skat. iepriekš 61. punktā minēto spriedumu lietā *Aalborg*

Portland u.c./Komisija, 67. punkts un tajā minētā judikatūra; šajā ziņā skat. arī Tiesas 2008. gada 10. jūlija spriedumu lietā C-413/06 P *Bertelsmann* un *Sony Corporation of America/Impala*, Krājums, I-4951. lpp., 63. punkts un tajā minētā judikatūra). Šā iemesla dēļ Komisija var ņemt vērā un tai pat ir jāņem vērā no administratīvās procedūras izrietošie apstākļi, lai tostarp atņemtu iebildumus, kuru pamatojums izrādītos nepietiekams (iepriekš 247. punktā minētais spriedums lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 14. punkts, un iepriekš 61. punktā minētais spriedums lietā *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 67. punkts).

- 249 Šī iebilduma ietvaros *Alstom* apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu, jo tā apstrīdētajā lēmumā nav ietvērusi iebildumu, ko tā pirms tam bija izvirzījusi pret *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* paziņojuma par iebildumiem 337. punktā un ar kuru šīs sabiedrības tika uzskatītas par personiski atbildīgām par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim.
- 250 Komisija, kas apstrīd *Alstom* apgalvojumu, saskaņā ar kuru tā neesot *Alstom* norādījusi, ka tā atzīst to vienu pašu par atbildīgu par pārkāpumu periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim, norāda, ka no paziņojuma par iebildumiem 337. punkta, lasot to kopsakarā ar tā 331. punktu, izriet, ka tā bija iecerējusi atzīt *Alstom* vienu pašu par atbildīgu par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim. Ņemot vērā šo iebildumu, vispirms ir jālemj par šī apgalvojuma pamatotību.
- 251 Paziņojuma par iebildumiem 331. punktā Komisija ir atgādinājusi Tiesas un Vispārējās tiesas judikatūru par mātes sabiedrību atbildības prezumpciju sakarā ar pret konkurenci vērsto rīcību, kurā vainojamas meitas sabiedrības; šī prezumpcija izriet no tā, ka mātes sabiedrībām pilnībā vai gandrīz pilnībā pieder meitas sabiedrību kapitāldaļas.

252 Paziņojuma par iebildumiem 336. punktā Komisija ir norādījusi, ka *Alstom* un tās juridiskajiem un ekonomiskajiem priekštečiem, kuri bija piedalījušies slepenajā rīcībā, kas aprakstīta paziņojumā par iebildumiem, pilnībā vai gandrīz pilnībā piederēja kapitāldaļas juridiskajās vienībās, proti, pirmkārt, *Alsthom SA* (Francija), *GEC Alsthom SA*, *Kléber Eylau*, *GEC Alsthom T&D SA* un *Alstom T&D SA*, kuru tiesību pārņēma ir *Areva T&D SA*, un, otrkārt, *Sprecher Energie*, *GEC Alsthom T&D*, *Alstom T&D AG*, *Alstom Power (Schweiz)* un *Alstom AG* (Šveice), kuru tiesību pārņēma ir *Areva T&D AG*.

253 Paziņojuma par iebildumiem 337. punktā Komisija ir norādījusi, ka paziņojuma par iebildumiem 331. punktā izklāstīto iemeslu dēļ tā bija iecerējusi uzskatīt *Alstom*, *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* par solidāri atbildīgām par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa, datuma, kurā minētais uzņēmums pievienojās *GQ* nolīgumam un *EQ* nolīgumam, līdz 2004. gada 8. janvārim, datumam, kurā *Alstom* grupa cedēja savu "P & I nozari" *Areva* grupai.

254 Ņemot vērā paziņojuma par iebildumiem 337. punkta skaidro formulējumu, ir jāuzskata, ka *Alstom* pamatoti apgalvo, ka paziņojums par iebildumiem pauž Komisijas nodomu uzskatīt par personiski atbildīgām *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā, tostarp par periodu no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim. Tiktāl, ciktāl apstrīdētajā lēmumā Komisija par atbildīgu atzīst vienīgi *Alstom* par pārkāpumu šajā pašā periodā, tādēļ tā būtībā atsakās no sākotnēji formulētā iebilduma pret *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* paziņojumā par iebildumiem, un šajā ziņā apstrīdētais lēmums neatbilst paziņojumam par iebildumiem.

255 No lietas materiāliem izriet, ka savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem grupas *Areva* sabiedrības bija iesniegušas Komisijai papildu informāciju, kas pierāda

iebilduma, kas izvirzīts pret *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, nepamatotību. No apstrīdētā lēmuma 344. apsvēruma, uz kuru atsaucas Komisija, būtībā izriet, ka tā ir ņēmusi vērā to, ka savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem *Areva* grupas sabiedrības ir paziņojušas, ka vienīgi *Alstom* būtu jāuzskata par atbildīgu par pārkāpumu vismaz līdz 1993. gadam, jo tas, kas tagad veido *Alstom* grupu, tieši kontrolēja darbības P & I jomā periodā no 1988. gada līdz 1993. gadam, līdz *Alstom T&D SA* priekšteča izveidošanai, proti, *GEC Alsthom T&D SA*. Apstrīdētā lēmuma 20., 357. un 366. apsvērumā Komisija ir konstatējusi, ka *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* ar to tābrīža nosaukumu nebija pastāvējušas pirms attiecīgi 1992. gada 7. decembra, datuma, kurā *Alstom* grupas darbības GIS jomā Francijā tika nodotas *Kléber Eylau*, un 2003. gada 22. decembra, datuma, kurā *Alstom* grupas darbības GIS jomā Šveicē tika nodotas *Alstom (Schweiz) Services*, lai apstrīdētā lēmuma 358. un 371. apsvērumā secinātu, ka šīs sabiedrības nevar tikt atzītas par personiski atbildīgām par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim.

²⁵⁶ Tādēļ ir jāizvērtē, vai *Alstom* atbildība tika palielinājusies tāpēc, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā neatzina *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* par personiski atbildīgām par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim.

²⁵⁷ Ņemot vērā sekas, ko rada naudas sodu maksāšanas solidaritāte, kā tā ir izklāstīta 205. un 215. punktā, ir jākonstatē, ka tas, ka apstrīdētajā lēmumā vienīgi *Alstom* tika uzskatīta par personiski atbildīgu par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim, ir grozījis tās situāciju, un ka 254. punktā izklāstītā neatbilstība starp paziņojumu par iebildumiem un apstrīdēto lēmumu, tai bija nelabvēlīga. Neuzskatot par personiski atbildīgām *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim un līdz ar to tām naudas sodu, kas

solidāri maksājams kopā ar *Alstom* par šo periodu, Komisija noteikti uzlikusi visu atbildību un līdz ar to pienākumu maksāt naudas sodu *Alstom*, kaut gan saskaņā ar naudas sodu maksāšanas solidaritātes principu katram no solidārajiem kopparādniekiem beigu beigās salīdzinājumā ar citiem būtu bijis jāmaksā vienīgi sava daļa no solidāri maksājamā naudas soda summas.

258 Paziņojuma par iebildumiem pagaidu raksturs, protams, šajā lietā ļāva Komisijai atnest iebildumu, kas tajā formulēts pret *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, ņemot vērā papildu informāciju, kuru iesniegusi *Areva* administratīvās procedūras laikā un kura šī iebilduma atmešanu esot pamatojusi. Tomēr, ciktāl šī atmešana ir nelabvēlīga *Alstom*, tā nevarēja notikt bez tā, ka šai sabiedrībai bija dota iespēja lietderīgi darīt zināmu savu viedokli.

259 Apstrīdētā lēmuma 344. apsvērumā Komisija ir norādījusi, ka, ņemot vērā apsvērumus, ko formulējušas *Areva* grupas sabiedrības savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem, saskaņā ar kuru vienīgi *Alstom* ir jāuzskata par personiski atbildīgu par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim (skat. 255. punktu), *Alstom* savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem ir tieši atzinusi, ka tai bija piekļuve *Areva* grupas sabiedrību atbildei uz paziņojumu par iebildumiem saskaņā ar nosacījumiem, par kuriem *Alstom* grupa un *Areva* grupa vienojušās cesiju līgumā, un ir detalizēti apskatījusi *Areva* grupas apgalvojumus par atbildību. Komisija ir piebildusi, ka 2006. gada 18. un 19. jūlijā notikušajā uzklaušanās gan *Alstom*, gan citām *Areva* grupas sabiedrībām bija iespēja atkārtot savus attiecīgos argumentus un atbildēt uz cita lietas dalībnieka argumentiem. Apstrīdētā lēmuma 345.–347. apsvērumā Komisija izklāsta argumentus, kurus *Alstom* izvirzījusi savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem. 347. apsvērumā tā ir it īpaši norādījusi, ka *Alstom* noliedza, ka būtu aktīvi piedalījusies darbībās GIS jomā vai aizliegtajā vienošanās, kas ar to bija saistīta pirms 1993. gada, jo “P & I nodaļa”, kura pēc

tam tikusi pārsaukta par “P & I nozari” (kurā ietilpa *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG*), vēl joprojām rīkojās tirgū kā autonomas uzņēmums, gan pirms, gan pēc tas kļuva par juridisku personu, un ka tā apgalvoja, ka vienīgi “P & I nozare” un līdz ar to *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* ir jāuzskata par atbildīgām par pārkāpumu.

²⁶⁰ Apstrīdētā lēmuma 344., 345. un 347. apsvēruma saturu *Alstom* nav apstrīdējusi. Tas juridiski pietiekami pierāda, ka *Alstom* varēja pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas paust nostāju par principu par ekskluzīvo atbildību sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim un ka *Alstom* zināja par *Areva* grupas sabiedrību argumentiem, kas norādīti to atbildē uz paziņojumu par iebildumiem. No tā arī izriet, ka *Alstom* varēja paust iemeslus, kādēļ tā uzskatīja, ka nevarēja tikt atmests sākotnēji paziņojumā par iebildumiem izvirzītais iebildums pret *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*.

²⁶¹ To apstiprina uzklausišanas amatpersonas galīgais ziņojums, kas uzrakstīts 2007. gada 15. janvārī un kurā ir norādīts, ka, ņemot vērā rakstveida atbildes uz paziņojumu par iebildumiem un pēc tam notikušo saraksti, kā arī uzklausišanas rezultātus, pārkāpuma ilgums, kāds tas tika aprakstīts paziņojumā par iebildumiem, tika tostarp samazināts saistībā ar *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* un ka visu procesa dalībnieku tiesības tikt uzklausiētiem ir tikušas ievērotas šajā lietā.

²⁶² Tā kā ir pierādīts, ka *Alstom* bija iespēja lietderīgi paust savu viedokli par šo jautājumu, ir jāsecina, ka *Alstom* tiesības uz aizstāvību nav tikušas pārkāptas sakarā ar neatbilstību starp paziņojumu par iebildumiem un apstrīdēto lēmumu, kas izriet no tā, ka apstrīdētajā lēmumā *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* nav prasīta personiskā atbildība par attiecīgā uzņēmuma pārkāpumu periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim.

263 Līdz ar to ir jānoraida iebildums, kuru izvirzījusi *Alstom* savā septītajā pamatā un kurš izriet no tiesību uz aizstāvību principa un Regulas Nr. 1/2003 27. panta 1. punkta pārkāpuma.

Par naudas sodu, kuri apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktā uzlikti *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām, pamatsummu palielināšanu par 50 %

— Lietas dalībnieku argumenti

264 *Alstom* ar savu piekto pamatu, kuram ir trīs daļas, pārmet Komisijai to, ka tā ir palielinājusi par 50 % naudas sodu, kas tai uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktā, pamatsummu sakarā ar atbildību pastiprinošu apstākli, kas izriet no tā, ka attiecīgajam uzņēmumam ir bijusi vadītāja nozīme kā aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāram”.

265 *Alstom* izvirzītā piektā pamata pirmā daļa izriet no kļūdas, kas pieļauta Komisija vērtējumā, saskaņā ar kuru attiecīgajam uzņēmumam esot bijusi vadītāja nozīme kā aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāram”.

266 *Alstom* atzīst, ka attiecīgajam uzņēmumam ir bijusi aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” nozīme “periodā “aptuveni no 2000. gada” līdz 2004. gadam”. Tā arī atzīst,

ka “[aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra”] nozīme [, kas bijusi attiecīgajam uzņēmuma,] varēja tai piešķirt centrālo nozīmi vai “kontakta punktu” aizliegtās vienošanās ietvaros un ka “ir acīmredzams, ka tas, ka informācijas centralizēšana un/vai pārdalīšana padarīja aizliegtās vienošanās funkcionēšanu efektīvāku”. Tā neapstrīd, ka “Eiropas sekretāra” nozīme ietvēra “saziņas starp Eiropas dalībniekiem un starp tiem un Japānas [dalībniekiem] centralizēšanu, apkopošanu un apmaiņu, [GIS] projektu sadalīšanu atkarībā no paziņojuma veidlapām, kas saņemti no dalībniekiem, un saskaņā ar mehānisku principu (kvotas) piemērošanu, vai arī noteiktu, bet ne visu, sanāksmju faktisku vadīšanu”. Visbeidzot tā atzīst — kā aizliegtās vienošanas “Eiropas sekretārs” tā “ir [..] atzīmējusi katra dalībnieka kvotu attīstību [pēc] [GIS] projektu sadalīšanas, no vienas puses, un pēc klientu pasūtījumu saņemšanas, no otras puses”.

267 Tomēr *Alstom* uzskata, ka uz to nevar tikt attiecināta nekāda vadītāja nozīme sakarā ar tās “Eiropas sekretāra” funkcijām, jo, kā tas izriet no apstrīdētā lēmuma un Komisijas lietas materiāliem, tās tai noteica citi aizliegtās vienošanās dalībnieki vispirms pagaidu kārtībā no 2000. gada līdz 2002. gada martam, pēc tam pastāvīgi pēc šī pēdējā minētā datuma. Turklāt no paziņojuma par iebildumiem, apstrīdētā lēmuma, kā arī no Komisijas lietas materiāliem izriet, ka “Eiropas sekretāra” funkcijas bija tīri administratīva rakstura un netika piešķirušas attiecīgajam uzņēmumam salīdzinājumā citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem ievērojamāku nozīmi nekā pārkāpuma vadītājam vai iniciatoram.

268 Piektā pamata otrā daļa, kuru izvirzījusi *Alstom*, būtībā attiecas uz pamatnostādņu 2. punkta trešā ievilkuma pārkāpumu, kā arī uz pienākumu norādīt pamatojumu neizpildi. Elementi, kurus parasti ņem vērā, lai raksturotu vadītāja nozīmi 2. punkta trešajā ievilkumā, šajā lietā vai nu vispār neesot bijuši, vai tie esot piemītuši visiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem. Pirmkārt, noteikti noteicoši elementi pārkāpuma

vadītāja kvalificēšanai šajā lietā neesot bijuši. *Alstom* neesot ne paudusi draudus attiecībā pret konkurentiem, kas nepiedalījās aizliegtajā vienošanās, ne pieņēmusi lēmumu saistībā ar aizliegtās vienošanās paplašināšanu vai tās attiecībām ar trešajām personām. Tai vēl jo vairāk neesot bijis uzticēts uzraudzīt, vai aizliegto vienošanos ievēro tās dalībnieki. Tās stāvoklis konkrētajā tirgū neesot bijis nospiedošs attiecībā pret citām sabiedrībām, tādām kā *Siemens* un *ABB*, kurām bija lielākas tirgus daļas nekā *Alstom*, un tās tirgus daļa neesot tai ļāvusi izdarīt spiedienu uz konkurentiem. *Alstom* arī nevarot tikt uzskatīta saskaņā ar judikatūru par aizliegtās vienošanās vai tās noteikumu ierosinātāju vai izgudrotāju, jo pirmo nolīgumu, kas noslēgts 1988. gadā, esot noslēgušas deviņas Eiropas sabiedrības un aizliegtā vienošanās esot organizēta kopīgi. Otrkārt, noteikti elementi, kas raksturo vadītāja lomu, neesot piemēti vienīgi *Alstom*, bet esot piemēti visiem vai noteiktiem pārējiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem. Tādējādi aizliegtās vienošanās stratēģisko sanāksmju sagatavošana, kā arī šīs piedalīšanās biežums, esot bijis kopīgs elements *Alstom*, *Siemens* un *ABB* tā saukto “vadības” sanāksmju līmenī saistībā ar aizliegtās vienošanās vadīšanu, un Eiropas/Japānas kopīgās komitejas sanāksmēm. Darba grupas un katras grupas sagatavošanas komitejas saistībā ar Eiropas/Japānas apvienoto komiteju esot apvienojušas visus aizliegtās vienošanās dalībniekus. Neesot pierādīts, ka *Alstom* būtu izrādījusi vairāk iniciatīvas nekā citi aizliegtajā vienošanās vai ka tā būtu rīkojusies neatkarīgi saistībā, piemēram, ar parasto kodu izmaiņām aizliegtajā vienošanās. Visbeidzot instrukciju ievērošanu, disciplīnu un kontroli aizliegtajā vienošanās esot nodrošinājis katrs aizliegtās vienošanās dalībnieks, īstenojot savas intereses tās ietvaros, vai saistībā ar aizliegtās vienošanās Japānas dalībniekiem minētās darbības ir veikusi Eiropas komiteja. Šajā ziņā Komisija neesot varējusi secināt vienīgi no “Eiropas sekretāra” nosaukuma atbildību pastiprinošu apstākli, kas saistīts ar to, ka tai būtu bijusi lielāka nozīme nekā citiem dalībniekiem aizliegtās vienošanās funkcionēšanā, un pat noteicoša nozīme tās īstenošanā. Turklāt Komisija neesot adekvāti un pietiekami pamatojusi savus secinājumus, saskaņā ar kuriem aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāram” bija ļoti nozīmīga nozīme un faktiski aizliegtās vienošanās galvenās funkcijas, veltot tai ievērojamus resursus un izrādot iniciatīvu tajā.

269 *Alstom* izvirzītā piektā pamata trešā daļa izriet no vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principa pārkāpuma. Komisija esot pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu,

jo tā no atbildību pastipriņoša apstākļa, kas saistīts ar vadītāja nozīmi, skatpunkta esot attiekušies pret attiecīgo uzņēmumu tādā pašā veidā kā pret *Siemens*, kaut gan tie neesot bijuši līdzīgā situācijā, un esot attiekušies pret prasītāju atšķirīgi nekā pret *ABB* un Japānas uzņēmumiem, kas bija piedalījušies konstatētajā pārkāpumā, kaut gan tie esot bijuši līdzīgā situācijā. *Alstom* arī apgalvo, ka samērīguma principa pārkāpums izriet no identiskas attieksmes pret attiecīgo uzņēmumu un *Siemens*.

270 *Areva* grupas sabiedrības ar savu sesto pamatu, kuram ir četras daļas, apstrīd naudas soda, kas tām uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā, summas palielināšanu sakarā attiecīgā uzņēmuma vadītāja nozīmi kā aizliegtās vienošanas "Eiropas sekretāram".

271 *Areva* grupas sabiedrību izvirzītā sestā pamata pirmā daļa izriet no Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunkta un pamatnostādņu 2. punkta pārkāpuma, kas izriet no tā, ka Komisija tās ir kvalificējusi kā vadītājas, nepierādot, ka tās būtu pildījušas vadības vai virzītāja funkcijas aizliegtās vienošanās īstenošanā. Lai gan attiecīgais uzņēmums bija uzņēmies administratīva rakstura izpildes funkcijas kā "Eiropas sekretārs" no 1999. gada beigām līdz 2004. gada maijam, tas nekad tomēr neesot veicis vadības funkcijas vai pildījis virzītāja lomu aizliegtās vienošanās ietvaros. Kā izriet no Komisijas lietas materiāliem, darba grupu sekretariāts neesot piešķīris attiecīgajam uzņēmuma nekādu noteicošu ietekmi uz aizliegtās vienošanās stratēģiskajiem jautājumiem. Minētie jautājumi tika apskatīti sanāksmēs par aizliegtās vienošanās vadību, kuru priekšsēdētāja esot bijusi *ABB*. Turklāt aizliegtās vienošanās Eiropas sekretāra vieta esot zaudējusi savu nozīmi laika gaitā, līdz pat tam, ka tā netika atalgota. Katrā ziņā atšķirībā no *Siemens* un *ABB* attiecīgajam uzņēmumam neesot bijusi pietiekama tirgus vara, lai tas varētu būt pārkāpuma vadītājs.

- 272 *Areva* grupas sabiedrību sestā pamata otrā daļa izriet no kļūdas, kas pieļauta Komisijas vērtējumā par funkciju būtību, kuras nodrošinājis attiecīgais uzņēmums kā aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretārs”.
- 273 *Areva* grupas sabiedrības atzīst, ka attiecīgais uzņēmums “patiešām ir bijis aizliegtās vienošanās Eiropas sekretārs no 1999. gada beigām līdz 2004. gada maijam” un tam šajā ziņā bija “administratīva [...] loma” vai “instrumentāla funkcija”, kas “bez šaubām ir veicinājusi aizliegtās vienošanās funkcionēšanu”. Saistībā ar šī lomas saturu tās atzīst, ka aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretārs” “ir [...] veicinājis informācijas apmaiņu” aizliegtās vienošanās ietvaros, jo tas centralizēja, apkopoja un veica apmaiņu ar noteiktu informāciju, kas attiecas uz aizliegtās vienošanās funkcionēšanu. Turklāt tā atzīst, ka aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretārs” “organizē[ja]” un “nodrošināja darba grupu sekretariātu” aizliegtās vienošanās ietvaros, un ka šajā ziņā tam bija jāstādā dienas kārtība saskaņā ar to, “kas izrietēja no visa karteļa dalībnieku diskusijām un piedāvājumiem”, un “jāapkopo [...] aizliegtās vienošanās dalībnieku lūgumi un piedāvājumi un [...] diskusiju rezultāti”, tostarp saistībā ar GIS projektu piešķiršanu. Visbeidzot no to rakstveida dokumentiem izriet, ka līdz “2002. gadam” “Eiropas sekretāram” bija loma “[GIS] projektu sadalīšanā”.
- 274 Tomēr *Areva* grupas sabiedrības uzskata, ka tām nevar tikt inkriminēta nekāda vadītāja nozīme sakarā ar to “Eiropas sekretāra” lomu. Komisija apstrīdētā lēmuma 512. apsvērumā esot kļūdaini uzskatījusi, ka “Eiropas sekretārs” bija kā saziņas līdzeklis starp aizliegtās vienošanās dalībniekiem un sasauca sanāksmes, un bija priekšsēdētājs sanāksmēm, kuras kalpoja aizliegtās vienošanās īstenošanai. Saistībā ar informācijas apmaiņu aizliegtās vienošanās ietvaros nevarot tikt uzskatīts, ka “Eiropas sekretārs” bija sakaru kanālu birojs starp aizliegtās vienošanās Eiropas dalībniekiem, jo gandrīz puse no apmaiņas ar informāciju notika divpusēji, un ka Eiropas sekretāra veiktā informācijas nosūtīšana ievērojami samazinājās pēc 1999. gada septembra. Pēc tam “Eiropas sekretārs” vairs neesot veicis sanāksmju sasaukšanas uzdevumu pēc sistēmas, kas

izriet no *GQ* nolīguma, beigšanās. Turklāt minētais sekretārs neesot viens pats sedzis materiālos izdevumus (protokolu kontrole, sastādīšana, utt.) un finanšu izdevumus saistībā ar sanāksmēm, tie esot tikuši sadalīti pārmaiņus. Visbeidzot būtu nepareizi uzskatīt, ka “Eiropas sekretārs” bijis priekšsēdētājs sanāksmēm tādā ziņā, ka tas būtu uzņēmies vadības funkcijas vai tam bijusi virzītāja nozīme aizliegtajā vienošanās, jo tas šajā ziņā ir vienīgi saņēmis katru lūgumus un piedāvājumus un apkopojis tos, kā arī diskusiju rezultātus. *Areva* grupas sabiedrības katrā ziņā norāda, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdu apstrīdētā lēmuma 513. punktā, konstatējot, ka sekretāra loma bija ļoti nozīmīga un praksē būtiska aizliegtās vienošanās funkcionēšanai. 2002. gadā, pēc *Siemens* izstāšanās no aizliegtās vienošanās, *GQ* un *EQ* nolīgumi vairs neesot tikuši piemēroti un aizliegtās vienošanās Eiropas sekretāra nozīme esot tikusi ievērojami vienkāršota. Konkrētāk, tas vairs neesot bijis ekskluzīvais sanāksmju organizētājs un vairs neesot piešķīris līgumus. Līdz ar to “Eiropas sekretāram” esot bijusi vienīgi aizliegtās vienošanās dalībnieku lēmumu izpildes nozīme, veicinot šīs vienošanās funkcionēšanu, bet neesot bijusi tai neatsverama.

²⁷⁵ *Areva* grupas sabiedrību sestā pamata trešā daļa izriet no vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpuma, jo Komisija esot pret attiecīgo uzņēmumu attieksies tāpat kā pret *Siemens*, kaut gan tie neesot bijuši līdzīgā situācijā, un atšķirīgā veidā nekā pret *ABB* un kā Japānas uzņēmumiem, kas piedalījušies konstatētajā pārkāpumā, kaut gan tie esot bijuši līdzīgā situācijā. Ceturtā daļa izriet no samērīguma principa pārkāpuma, jo atšķirība starp attiecīgā uzņēmuma izdarītā pārkāpuma smagumu un citu aizliegtās vienošanās dalībnieku izdarīto pārkāpumu smagumu nav pietiekama, lai pamatotu tām uzlikto naudas sodu pamatsummas paaugstināšanu par 50%.

²⁷⁶ Komisija noraida *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību argumentus un lūdz noraidīt to pamatus un iebildumus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

- ²⁷⁷ Apstrīdētā lēmuma 514. apsvērumā Komisija tostarp ir konstatējusi, ka attiecīgajam uzņēmuma bija vadītāja loma pārkāpumā pamatnostādņu 2. punkta trešā ievilkuma nozīmē, jo tam bija aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas. Tā apstrīdētā lēmuma 514. un 522. punktā uzskatīja, ka *Alstom* uzliekamo naudas sodu pamatsumma ir jāpalielina par 50 %, kas palielina šo summu līdz EUR 65 020 000, un ka *Areva T&D SA* un citām *Areva* grupas sabiedrībām uzliekamā naudas soda pamatsumma ir jāpalielina par 50 %, kas to palielina attiecīgi līdz EUR 53 550 000 un EUR 25 500 000.
- ²⁷⁸ Ja noteiktām sabiedrībām tiek prasīta atbildība par vairāku uzņēmumu piedalīšanos EKL 81. panta un/vai EEZ līguma 53. panta pārkāpumā, Komisijai, nosakot šīm sabiedrībām uzliekamo naudas sodu saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu vai Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, ir jāizvērtē tās vadītā uzņēmuma piedalīšanās pārkāpumā relatīvais smagums (šajā ziņā skat. iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *Suiker Unie u.c./Komisija*, 623. punkts; un iepriekš 61. punktā minēto spriedumu lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija*, 92. punkts; iepriekš 219. punktā minēto 2005. gada 25. oktobra spriedumu lietā *Groupe Danone/Komisija*, 277. punkts). Tas tostarp ietver katra uzņēmuma relatīvās lomas pārkāpumā konstatēšanu periodā, kurā tas ir piedalījies šajā pārkāpumā (šajā ziņā skat. iepriekš 65. punktā minēto spriedumu lietā *Komisija/Anic Partecipazioni*, 150. punkts; iepriekš 63. punktā minēto spriedumu lietā *Enichem Anic/Komisija*, 264. punkts, un iepriekš 219. punktā minēto 2005. gada 25. oktobra spriedumu lietā *Groupe Danone/Komisija*, 277. punkts) vienas vai citas attiecīgās sabiedrības vadībā. Šāds secinājums izriet no soda un sankciju individuālā rakstura principa loģikas, kā tas ir atgādināts šī sprieduma 219. punktā (skat. iepriekš 219. punktā minēto 2005. gada 25. oktobra spriedumu lietā *Groupe Danone/Komisija*, 278. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 279 Saskaņā ar sodu un sankciju individuālā rakstura principu pamatnostādņu 2. un 3. punktā šajā ziņā paredzēta naudas soda pamatsummas korigēšana, ņemot vērā noteiktus atbildību pastiprinošus vai mīkstinājošus apstākļus, kas attiecas uz katru no konkrētajiem uzņēmumiem, kuri piedalījušies pārkāpumā, un sabiedrībām, kuras var vainot par šo piedalīšanos. 2. punktā konkrētāk ir noteikts nepilnīgs atbildību pastiprinošu apstākļu saraksts, kuri var tikt ņemti vērā.
- 280 Viena vai vairāku uzņēmumu vadošā nozīme aizliegtās vienošanās ietvaros ir jāņem vērā saistībā ar naudas soda summas aprēķināšanu tiktāl, ciktāl uzņēmumiem, kam ir bijusi šāda nozīme, ir jābūt īpašai atbildībai attiecībā pret citiem uzņēmumiem (iepriekš 134. punktā minētais spriedums lietā *Tokai Carbon u.c./Komisija*, 316. punkts, un iepriekš 87. punktā minētais spriedums lietā *BASF/Komisija*, 281. punkts; skat. arī Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedumu lietā T-347/94 *Mayr-Melnhof/Komisija*, *Recueil*, II-1751. lpp., 291. punkts). Nepilnīgais apstākļu saraksts, kas var pamatot naudas soda pamatsummas palielināšanu un kas ir izklāstīts pamatnostādņu 2. punktā, tostarp trešajā ievilkumā ietver “pārkāpuma aizsācēja [vadītāja] vai pamudinātāja lomu”, kas bijusi uzņēmumam.
- 281 Kā izriet no pamatnostādņu 2. punkta treša ievilkuma formulējuma, ir jānošķir pārkāpuma “aizsācēja [vadītāja]” jēdziens no “pamudinātāja” jēdziena. Pamudinātāja nozīme tiek izvērtēta saistībā ar aizliegtās vienošanās izveidošanas vai paplašināšanas brīdi, bet vadītāja nozīme tiek izvērtēta saistībā ar aizliegtās vienošanās funkcionēšanu (iepriekš 87. punktā minētais spriedums lietā *BASF/Komisija*, 316. punkts). Tā kā apstrīdētajā lēmumā ir vienīgi konstatēta pārkāpuma vadītāja nozīme saistībā ar attiecīgo uzņēmumu, ir jānoraida kā nepamatoti *Alstom* argumenti, kas balstās uz jēdzienu “pamudinātājs”.
- 282 Saistībā ar iebildumiem, kas izriet no kļūdas vērtējumā un pamatnostādņu 2. punkta trešā ievilkuma pārkāpuma, turpinājumā ir jāpārbauda, vai Komisija varēja pamatoti

uzskatīt, ievērojot šīs lietas kontekstu, ka tas, ka attiecīgajam uzņēmumam ir bijusi aizliegtās vienošanās Eiropas sekretāra loma, var tikt pielīdzināts pārkāpuma vadītāja lomai pamatnostādņu 2. punkta trešā ievilkuma nozīmē. Vispārējā tiesa, pārbaudot vērtējuma tiesiskumu saistībā ar pārkāpuma vadītāja lomu, kas bijusi attiecīgajam uzņēmumam un saistībā ar konkrēto atbildību, kura šajā ziņā radusies *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām, ir jāanalizē vienīgi faktiskie apstākļi, kas izklāstīti apstrīdētajā lēmumā, kā pierādījumi par šādu nozīmi.

283 Lai tiktu kvalificēts kā vadītājs, attiecīgajam uzņēmumam ir jābūt parādījušam būtisku aizliegtās vienošanās dzinēj spēku (iepriekš 87. punktā minētais spriedums lietā *BASF/Komisija*, 374. punkts, un 2008. gada 18. jūnija spriedums lietā T-410/03 *Hoechst/Komisija*, Krājums, II-881. lpp., 423. punkts) un ir jābūt bijuši īpaši un konkrētai atbildībai par tās darbību (šajā ziņā skat. iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *BASF/Komisija*, 300. punkts). Šis apstāklis ir jāizvērtē, kopumā ņemot vērā lietas kontekstu (šajā ziņā skat. iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā 299. un 373. punkts). Minētā nozīme var tikt tostarp izsecināta no tā, ka uzņēmums ar konkrētām iniciatīvām ir spontāni sniedzis fundamentālu virzītāj spēku aizliegtajai vienošanās (šajā ziņā skat. iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *BASF/Komisija*, 348., 370.–375. un 427. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Hoechst/Komisija*, 426. punkts). Tā arī var tikt izsecināta no norāžu kopuma, kas atklāj uzņēmuma apņēmību nodrošināt aizliegtās vienošanās stabilitāti un sekmīgumu (šajā ziņā skat. iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *BASF/Komisija*, 351. punkts). Tas tā arī ir, ja ir pierādīts, ka uzņēmums ir veicis koordinatora funkcijas aizliegtās vienošanās ietvaros un it īpaši ir organizējis un nodrošinājis sekretariāta, kuram uzdots konkrēti īstenot aizliegto vienošanos, personālu (šajā ziņā skat. Pirmās instances tiesas 2003. gada 9. jūlija spriedumu lietā T-224/00 *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, *Recueil*, II-2597. lpp., 246. un 247. punkts). Tas ir tāpat, ja ir izrādījies, ka minētajam uzņēmumam ir bijusi centrāla loma aizliegtās vienošanās konkrētajā funkcionēšanā, piemēram, organizējot daudzas sanāksmes, savācot un izplatot informāciju aizliegtās vienošanās ietvaros, uzņemoties pārstāvēt noteiktus dalībniekus aizliegtās vienošanās ietvaros vai, visbiežāk, paužot piedāvājumus par aizliegtās vienošanās funkcionēšanu (šajā ziņā skat. Tiesas 1983. gada 8. novembra spriedumu apvienotajās lietās no 96/82 līdz 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 un 110/82

International Belgium u.c./Komisija, *Recueil*, 3369. lpp., 57. un 58. punkts, un iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *BASF*/Komisija, 404., 439. un 461. punkts).

284 Taču apstākļi, ka uzņēmums izdara spiedienu vai pat diktē citu aizliegtās vienošanās dalībnieku rīcību, nav obligāts nosacījums, lai šādu uzņēmumu kvalificētu par aizliegtās vienošanās vadītāju (iepriekš 87. punktā minētais spriedums lietā *BASF*/Komisija, 374. punkts). Uzņēmuma stāvoklis tirgū vai tā rīcībā esošie resursi arī nevar būt par pārkāpuma vadītāja nozīmes norādēm, pat ja tās ir daļa no konteksta, kurā šādas norādes ir jāizvērtē (šajā ziņā skat. iepriekš 283. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 241. punkts; iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *BASF*/Komisija, 299. punkts).

285 Šajā lietā, kā izriet no apstrīdētā lēmuma 511.–513. apsvēruma, Komisija ir ņēmusi vērā to, ka aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretārs” ir pastāvējis visu aizliegtās vienošanās laiku un ka tas ir palicis stabils laika gaitā, lai gan bija izmaiņas daudzos aizliegtās vienošanās organizatoriskajos aspektos. Šim sekretariātam esot bijuši daudzi uzdevumi. Atsaucoties uz apstrīdētā lēmuma 121.–123., 131., 132., 142., 147.–149, 157.–161, 173., 185. un 191.–198. apsvērumu, Komisija apgalvo, ka aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretariāts” esot bijis saziņas līdzeklis starp aizliegtās vienošanās dalībniekiem, kas ir Eiropas uzņēmumi, kā arī starp šiem minētajiem uzņēmumiem un Japānas sekretariātu, ka tas esot sasaucis un vadījis sanāksmes un ka tas esot bijis atbildīgs par kvotu grāmatvedību. Komisija uzskata, ka no minētā sekretariāta ziņojumiem, *GQ* nolīguma un *EQ* nolīguma satura, kā arī no aizliegtās vienošanās konkrētās funkcionēšanas skaidri izriet, ka “Eiropas sekretāra” loma aizliegtās vienošanas funkcionēšanai bija būtiska. Izrādot iniciatīvu un veltot aizliegtās vienošanās labā ievērojamus resursus, šis “Eiropas sekretārs” esot sniedzis ievērojamus pakalpojumus aizliegtajai vienošanās un esot īpašā veidā sniedzis ieguldījumu tās labā funkcionēšanā.

286 Vispirms ir jāpārbauda, vai, ņemot vērā faktiskos apstākļus, kas minēti apstrīdētājā lēmumā un kurus *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrības nav apstrīdējušas (it īpaši skat. šī sprieduma 266. un 273. punktu), Komisija varēja, nepārkāpjot Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu un pamatnostādņu 2. punkta trešo ievilkumu un nepieļaujot kļūdu vērtējumā, secināt, ka attiecīgajam uzņēmumam bija vadītāja nozīme pārkāpumā, uzņemoties no 1999. gada beigām līdz 2004. gada 11. maijam aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” lomu, kā tas izriet no apstrīdētā lēmuma 147. apsvēruma.

287 Šajā ziņā ir jākonstatē, ka uzdevumi, kurus veicis aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretārs”, esot tam piešķīruši vadītāja lomu aizliegtās vienošanās koordinēšanā un katrā ziņā tās konkrētajā funkcionēšanā. Kā to Komisija ir pamatoti konstatējusi apstrīdētajā lēmumā, šis “Eiropas sekretārs” bija kontakta punkts starp aizliegtās vienošanās dalībniekiem un tam bija būtiska nozīme šīs vienošanās konkrētajā funkcionēšanā, jo tas veicināja informācijas apmaiņu aizliegtās vienošanās ietvaros, jo tas centralizēja, apkopoja un veica apmaiņu ar citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem ar tās funkcionēšanai būtisku informāciju, un, tostarp, informāciju par GIS projektiem, jo tas organizēja un nodrošināja darba sanāksmju sekretariātu un reizēm grozīja kodus, ko izmantoja, lai slēptu šīs sanāksmes vai kontaktus. Turklāt Komisijas apstrīdētā lēmuma 147. un 513. apsvērumā varēja pamatoti uzskatīt, ka aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretariātam” bija būtiska atbildība, kas prasīja būtiskus resursus, kaut vai laika un personāla, kas bija nodots tās rīcībā, ziņā. Bez šī sekretariāta nodrošinātās centrālās koordinācijas un organizācijas aizliegtā vienošanās bez šaubām, ņemot vērā tās sarežģītību, nebūtu varējusi funkcionēt tikpat efektīvi. Turklāt, ņemot vērā to, ka nav apstrīdēts, ka attiecīgais uzņēmums ir izpildījis minēto uzdevumus pastāvīgi no 1999. gada beigām līdz 2004. gada 8. janvārim, Komisija varēja pamatoti secināt, ka šajā lietā minētais uzņēmums bija ievērojams aizliegtās vienošanās dzinējspēks un savā ziņā bija pildījis pārkāpuma vadītāja lomu pamatnostādņu 2. punkta trešā ievilkuma nozīmē.

288 Šo secinājumu neliek apšaubīt citi *Alstom* vai *Areva* grupas sabiedrību argumenti.

289 Vispirms ir jānorāda, ka *Alstom* nevar pamatoti kritizēt apstrīdēto lēmumu, pamatojoties uz noteiktiem faktiem vai tiesību vērtējumiem paziņojumā par iebildumiem (skat. šī sprieduma 264. punktu). Šajā ziņā ir pietiekami atgādināt, ka paziņojums par iebildumiem ir sagatavojošs dokuments, kurā veiktajiem faktiem un tiesību vērtējumiem ir tīri provizorisks raksturs (skat. šī sprieduma 248. punktu).

290 Turpinot attiecībā uz kritērijiem, saskaņā ar kuriem notiek pārkāpuma vadītāja kvalificēšana un kuri nav izpildīti šajā lietā, proti, draudi pret citiem uzņēmumiem, kas nepiedalās aizliegtajā vienošanās, lēmumu pieņemšana par aizliegtās vienošanās paplašināšanu vai attiecībām ar trešajām personām vai aizliegtās vienošanās iniciatora vai izstrādātāja nozīme, ir jānorāda, ka šie kritēriji tiek apskatīti aizliegtās vienošanās izveidošanas vai paplašināšanas brīdī un līdz ar to saistībā ar “pārkāpuma pamudinātāja” lomu, kā tas ticis atgādināts šī sprieduma 281. punktā. Tādēļ, lai gan šie elementi var būt noteicoši, lai noteiktu, vai uzņēmums ir spiedis vai mudinājis citus uzņēmumus īstenot aizliegto vienošanos vai tai pievienoties, un līdz ar to lai kvalificētu “pārkāpuma pamudinātāju” pamatnostādņu 2. punkta trešās daļas nozīmē (šajā ziņā skat. iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *BASF/Komisija*, 316. un 321. punkts), tie nav noteicoši, lai kvalificētu uzņēmumu par pārkāpumu vadītāju; tādā gadījumā, gluži kā šajā lietā, pietiek pierādīt, ka attiecīgais uzņēmums ir vienā vai otrā veidā bijis aizliegtās vienošanās būtisks dzinējspēks (skat. šī sprieduma 283. punktu).

291 Turklāt, pat pieņemot, ka attiecīgajam uzņēmumam nav bijusi pietiekama ekonomiska vara vai pietiekams autoritātes stāvoklis, lai uzraudzītu aizliegto vienošanos un nodrošinātu tās izpildi, tas nav pietiekami, lai izslēgtu to, ka tas varēja būt pārkāpuma vadītājs pamatnostādņu 2. punkta trešā ievilkuma nozīmē. Kā izriet no šī sprieduma 283. un 284. punktā minētās judikatūras, tas, ka attiecīgais uzņēmums nebija obligāti spējīgs uzspiest rīcību, kurai būtu jāseko citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem,

neizslēdz to, ka, vienā vai otrā veidā pastāvīgi veicot aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas, kaut arī tās būtu administratīva rakstura, tas īstenoja ievērojamu aizliegtās vienošanās dzinējspēku, kas tai ļāva stabili un efektīvi funkcionēt.

292 Saistībā ar *Alstom* apgalvojumiem, ka attiecīgajam uzņēmumam tika uzspiesta “Eiropas sekretāra” loma “ap 2000. gadu”, ir jānorāda, ka tos nepamato neviens lietas materiālu elements, kas iesniegts šajā procesā, ne arī apstiprina S. kunga 2006. gada 15. septembra paziņojums (skat. šī sprieduma 23. punktu) vai apstrīdētā lēmuma 147. un 191. apsvērums, ko *Alstom* izvirza šajā ziņā. Turklāt *Alstom* argumenti, saskaņā ar kuriem attiecīgais uzņēmums netika spontāni uzņēmies aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas vai tam, veicot savas funkcijas, bija jāseko noteiktiem iepriekš paredzētiem noteikumiem aizliegtās vienošanās ietvaros, neizslēdz to, ka tam ir bijusi pārkāpuma vadītāja nozīme. Šajā ziņā svarīgi ir tas, ka attiecīgais uzņēmums bija patiešām veicis aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas pastāvīgā veidā no 1999. gada beigām līdz 2004. gada 8. janvārim, t.i., aptuveni četrus gadus un divus mēnešus, un ka līdz ar to tam bija vadītāja nozīme aizliegtās vienošanās koordinēšanā un konkrētajā funkcionēšanā.

293 Tāpat argumenti, kas izriet no tā, ka aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas nebija veicis vienīgi attiecīgais uzņēmums, bet ka saskaņā ar aizliegtās vienošanās noteikumiem citi uzņēmumi varēja tieši apmainīties ar informāciju savā starpā, it īpaši saistībā ar sanāksmēm par aizliegtās vienošanās vadību, vai par aizliegtās vienošanās īstenošanu, īpaši saistībā ar GIS projektu īstenošanu, nevēršoties pie aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra”, nav tādi, kas liek apšaubīt Komisijas uzskatu, ka attiecīgajam uzņēmumam bija pārkāpuma vadītāja nozīme aizliegtajā vienošanās, pastāvīgā veidā uzņemoties visa funkcijas, kas uzticētas aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāram”. Ne apstrīdētā lēmuma 120., 122., 149., 152., 157., 162., 180., 182., 185., 194., 197., 205. un 207. apsvērums, kurus minējusi *Alstom*, ne lietas materiālu dokumenti

šajā procesā neļauj secināt, ka *ABB* vai citi uzņēmumi, kas piedalījušies aizliegtajā vienošanās un kas nav formāli bijuši "Eiropas sekretārs", praksē ir iesaistījušies aizliegtās vienošanās darbībā būtībā identiskā veidā gan biežuma vai ilguma, gan nozīmīguma vai intensitātes ziņā. Turklāt, pat pieņemot, ka citiem uzņēmumiem, kas piedalījušies aizliegtajā vienošanās, it īpaši *ABB*, arī ir bijusi būtiska nozīme, nosakot aizliegtās vienošanās vispārējo stratēģiju vai ieņemot autoritatīvu stāvokli tās ietvaros, tas varētu, lielākais, pamatot, ka to atbildība aizliegtās vienošanās funkcionēšanā arī varētu tikt pārbaudīta, jo tiem ir bijusi pārkāpuma vadītāja nozīme, bet katrā ziņā nevar likt apšaubīt Komisijas uzskatu, ka attiecīgajam uzņēmumam ir bijusi "pārkāpuma vadītāja" nozīme aizliegtajā vienošanās, uzņemoties pastāvīgā veidā visas funkcijas, kas uzticētas "Eiropas sekretāram" (šajā ziņā skat. iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *BASF/Komisija*, 376. punkts).

²⁹⁴ Tādēļ ir jāuzskata, ka Komisija, nepārkāpjot ne Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu un pamatnostādņu 2. punkta trešo ievilkumu un nepieļaujot kļūdu vērtējumā, varēja apgalvot, ka, pastāvīgi veicot aizliegtās vienošanās "Eiropas sekretāra" funkcijas no 1999. gada beigām līdz 2004. gada 8. janvārim, attiecīgajam uzņēmumam ir bijusi pārkāpuma vadītāja nozīme.

²⁹⁵ Turklāt tiktāl, ciktāl no apstrīdētā lēmuma 512. un 513. apsvēruma skaidri izriet argumentācija, kurai sekojusi Komisija, lai kvalificētu attiecīgo uzņēmumu kā pārkāpuma vadītāju, kura balstās uz koordinatora funkcijām, ko veicis šis uzņēmums, kā arī uz tā centrālo lomu aizliegtās vienošanās konkrētajā funkcionēšanā, apstrīdētais lēmums ir pietiekami juridiski pamatots iepriekš 283. punktā minētās judikatūras nozīmē. Līdz ar to *Alstom* iebildums, kas izriet no apstrīdētā lēmuma pamatojuma trūkuma šajā ziņā, ir jānoraida kā nepamatots. Visbeidzot, kā to ir pamatoti norādījuši Komisija, no *Alstom* paša rakstveida dokumentiem izriet, ka tā ir bijusi spējīga saprast Komisijas

argumentāciju apstrīdētajā lēmumā saistībā ar attiecīgā uzņēmuma kvalificēšanu par pārkāpuma vadītāju.

- ²⁹⁶ Saistībā ar iebildumu, kas izriet no vienlīdzīgas attieksmes principa un samērīguma principa pārkāpuma, ir jānorāda, ka ar to būtībā tiek apstrīdēts *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām uzliktā naudas soda sākumsummas palielinājuma par 50 % taisnīgums.
- ²⁹⁷ No judikatūras izriet, ka vienlīdzīgas attieksmes principa vai nediskriminācijas principa ievērošana, kāda tā ir atgādināta šī sprieduma 235. punktā, ir jāsaskaņo ar tiesiskuma principa ievērošanu, saskaņā ar kuru neviens savā labā nevar atsaukties uz pārkāpumu, kurš ir izdarīts cita labā (šajā ziņā skat. Tiesas 1985. gada 4. jūlija spriedumu lietā 134/84 *Williams/Revīzijas palāta, Recueil, 2225*. lpp., 14. punkts un tajā minētā judikatūra; Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedumu lietā T-308/94 *Cascades/Komisija, Recueil, II-925*. lpp., 259. punkts, un iepriekš 131. punktā minēto spriedumu lietā *LR AF 1998/Komisija, 367*. punkts).
- ²⁹⁸ Turklāt samērīguma principa ievērošana, kāds tas ir atgādināts šī sprieduma 235. punktā, prasa, lai naudas sodi nebūtu nesamērīgi ar izvirzītajiem mērķiem, t.i., ar konkurences tiesību ievērošanu, un lai naudas soda summa, kas uzlikta sakarā ar konkurences tiesību pārkāpumu, būtu samērīga ar pārkāpumu, kas novērtēts kopumā, tostarp ņemot vērā tā smagumu (Pirmās instances tiesas 1994. gada 6. oktobra spriedums lietā T-83/91 *Tetra Pak/Komisija, Recueil, II-755*. lpp., 240. punkts; 2004. gada 8. jūlija spriedums apvienotajās lietās T-67/00, T-68/00, T-71/00 un T-78/00 *JFE Engineering u.c./Komisija, Krājums, II-2501*. lpp., 532. punkts, un 2007. gada 12. septembra spriedums lietā T-30/05 *Prym un Prym Consumer/Komisija, Krājumā nav publicēts, 224*. punkts).

- 299 Lai novērtētu pārkāpuma smagumu, Komisijai ir pienākums ņemt vērā daudzus apstākļus, kuru raksturs un nozīme atšķiras atkarībā no attiecīgā pārkāpuma veida un attiecīgā pārkāpuma īpašajiem apstākļiem (iepriekš 247. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Musique Diffusion française u.c./Komisija*, 120. punkts, un iepriekš 298. punktā minētais spriedums lietā *JFE Engineering u.c./Komisija*, 532. punkts).
- 300 Turklāt ir jāatgādina, ka uzņēmumu, kas piedalās ilgtermiņa pārkāpumā, vadītāja funkciju var uzņemties pārmaiņus, dažādos brīžos, un līdz ar to nevar izslēgt iespēju, ka katram no tiem, kā arī sabiedrībām, kuras var vainot to rīcībā, vadītāja lomas uzņemšanos var kvalificēt kā atbildību pastiprinošu apstākli (iepriekš 87. punktā minētais spriedums lietā *BASF/Komisija*, 460. punkts).
- 301 Lai pārbaudītu, vai ir pārkāpts vienlīdzīgas attieksmes princips, ir jāsalīdzina attieksme, kas vērsta pret *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām, no vienas puses, un attieksme, kas attiecīgi vērsta pret *Siemens*, *ABB* vai sabiedrībām, kas vadījušas Japānas uzņēmumus, kuri piedalījušies pārkāpumā, no otras puses, ņemot vērā atbildību pastiprinošo apstākli saistībā ar “pārkāpuma vadītāja” nozīmi.
- 302 Vispirms ir jākonstatē, ka, ņemot vērā šo atbildību pastiprinošo apstākli, *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām ir piemērots 50 % palielinājums no naudas soda pamatsummas, kas ir identiska *Siemens* piemērotajai pamatsummai, jo attiecīgais uzņēmums tāpat kā uzņēmums, ko vadījusi *Siemens*, ir pastāvīgi īstenojis aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas. *Alstom* specifiski kritizē šīs attieksmes identiskumu, apgalvojot, ka attiecīgā uzņēmuma situācija atšķiras no *Siemens* vadītā uzņēmuma situācijas, jo *Alstom* bija īstenojusi aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas divas reizes īsāku laiku nekā *Siemens* vadītais uzņēmums.

303 Kā tas jau ticis norādīts, no apstrīdētā lēmuma 147. un 178. apsvēruma izriet, ka *Siemens* vadītais uzņēmums īstenoja aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas no tās sākuma 1988. gada 15. aprīlī līdz 1999. gada septembrim, proti, aptuveni vienpadsmit gadu un piecu mēnešu periodu, un ka pēc tās izstāšanās no aizliegtās vienošanās attiecīgais uzņēmums bija īstenojis šīs pašas funkcijas no 1999. gada beigām līdz 2004. gada 11. maijam. Turklāt, tā kā šajā lietā tām netika piemērota ekonomiskās pēctecības teorija (šī sprieduma 111. punkts), *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām var tikt prasīta personiskā atbildība par attiecīgā uzņēmuma dzinējspēka lomu aizliegtās vienošanās funkcionēšanā tikai par periodu, kurā tās tieši vai netieši vadīja tās darbības. No apstrīdētā lēmuma 1. panta b)–f) punkta, lasot tos no šī lēmuma 358. un 371. apsvēruma skatpunkta, izriet, ka attiecīgā uzņēmuma pārkāpuma vadītāja loma var tikt attiecināta:

— uz *Alstom* vienīgi no 1999. gada beigām līdz 2004. gada 8. janvārim, t.i., aptuveni četrus gadus un divus mēnešus;

— uz *Areva T&D SA* vienīgi no 1999. gada beigām līdz 2004. gada 11. maijam, t.i., četrus gadus un septiņus mēnešus;

— uz *Areva T&D AG* vienīgi no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 11. maijam, t.i., aptuveni piecus mēnešus;

— uz *Areva* un *Areva T&D Holding* vienīgi no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam, t.i., aptuveni četrus mēnešus.

304 Tādēļ katrā ziņā ir būtiska atšķirība starp aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkciju, kuras veicis *Siemens* vadītais uzņēmums, veikšanas ilgumu un šo pašu funkciju, kuras veicis *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību vadītais attiecīgais uzņēmums, veikšanas ilgumu.

305 Apstrīdētajā lēmumā Komisija ir fokusējusies uz faktu, ka gan *Siemens* vadītais uzņēmums, gan attiecīgais uzņēmums ir viens pats istenojis aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretariātu” un to veicis stabilā un pastāvīgā veidā. Šajā ziņā ir svarīgi atgādināt, ka, lai gan *Alstom* pamatoti norāda, ka apstrīdētā lēmuma 147. un 191. apsvērumā attiecīgais uzņēmums ir identificēts vienīgi kā aizliegtās vienošanās “pagaidu Eiropas sekretārs” no 1999. gada beigām līdz 2000. gada sākumam, tā neapstrīd, ka 2002. gada martā notika vienošanās, ka tā viena pati pārņems minēto sekretariātu uz nenoteiktu laiku un līdz ar to stabilā un pastāvīgā veidā. Turklāt apsvērumu, saskaņā ar kuru attiecīgais uzņēmums ir viens pats un stabilā un pastāvīgā veidā uzņemies aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretariāta” darbu, neliek apšaubīt *Alstom* izvirzītais apstāklis, ka attiecīgais uzņēmums bija uzņemies aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas vienīgi uz ierobežotu periodu aptuveni četrus gadus un divus mēnešus, jo šis faktiskais apstāklis ir neatkarīgs no *Alstom* gribas un izriet vienīgi no tā, ka pēc *ABB* ziņošanas (skat. šī sprieduma 10. punktu) Komisija ir iejaukusies, lai beigtu pārkāpumu.

306 Jautājums ir par to, vai būtiskā atšķirība, kas pastāv starp aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretariāta” funkciju īstenošanas ilgumiem, kuri attiecināmi uz dažādajiem attiecīgajiem uzņēmumiem, ir vai nav ņemama vērā saistībā ar atbildību pastiprinošo apstākli, kas izriet no pārkāpuma vadītāja lomas, vai arī šāda atšķirība šajā lietā varēja netikt ņemta vērā saistībā ar apstākli, ka Eiropas sekretariāta darba veikšanu bija uzņēmušies tikai minētie uzņēmumi stabilā un pastāvīgā veidā.

307 Šīs lietas apstākļos, proti, ilgstoša pārkāpuma gadījumā, kura laikā dažādi uzņēmumi ir secīgi precīzi noteiktos periodos pildījuši pārkāpuma vadītāja funkciju, vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma princips prasa, lai sabiedrībām, kas ir vadījušas vienu vai vairākus uzņēmumus, kuri to vadībā ir pildījuši “pārkāpuma vadītāja” lomu, tiek noteikts atšķirīgs naudas soda pamatsummas palielinājums, ja periods, kurā minētais uzņēmums vai minētie uzņēmumi to vadībā ir pildījuši būtiski atšķirīgu lomu, ir atšķirīgs. Ir svarīgi atgādināt, ka vadītāja loma ir saistīta ar aizliegtās vienošanās funkcionēšanu (skat. šī sprieduma 281. punktu) un ka atšķirībā no pārkāpuma iniciatora lomas tai obligāti ir noteikts ilgums. Tādēļ ir jāņem vērā, ka uz sabiedrību, kas ir vadījusi uzņēmumu, kurš piedalījies pārkāpumā, var tikt attiecināta dzinējspēka loma, kura tai bijusi aizliegtās vienošanās funkcionēšanā, maksimāli nedaudz vairāk par ceturtdaļu no pārkāpuma perioda, kā tas ir *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību gadījumā, kaut gan uz citu sabiedrību, kas ir vadījusi citu uzņēmumu, kurš piedalījies aizliegtajā vienošanās, var tikt attiecināta dzinējspēka loma, kuru tā īstenojusi aizliegtās vienošanās funkcionēšanā vairāk nekā trīs ceturtdaļu pārkāpuma perioda laikā, kā tas ir *Siemens* gadījumā. Visbeidzot Komisija pati tiesas sēdē ir atzinusi, ka ilgums, kurā uzņēmumam bijusi “pārkāpuma vadītāja” nozīme ir kritērijs, kas jāņem vērā, lai izvērtētu atbildības pastiprināšanos, kas izriet no šādas nozīmes (skat. šī sprieduma 39. punktu).

308 No tā izriet, ka apstrīdētajā lēmumā, nosakot *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību naudas soda pamatsummas palielinājumu, no vienas puses, un *Siemens* naudas soda pamatsummas palielinājumu, no otras puses, kaut gan periodi, kuros uzņēmums vai uzņēmumi aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas bija veikuši minēto sabiedrību vadībā, bija būtiski atšķirīgi, Komisija ir pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu un samērīguma principu.

309 Turpinot ir jānorāda, ka saistībā ar atbildību pastiprinošu apstākli, kas izriet no pārkāpuma vadītāja lomas, attieksme pret *ABB* atšķirās no attieksmes pret *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām, jo atšķirībā no šīm pēdējām minētajām sabiedrībām tā nebija kvalificēta par “pārkāpuma vadītāju” un līdz ar to tai netika piemērots naudas

soda pamatsummas palielinājums saistībā ar atbildību pastiprinošu apstākli. *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrības kritizē šo atšķirīgo attieksmi, apgalvojot, ka *ABB* situācija bija līdzīga to situācijai saistībā ar atbildību pastiprinošo apstākli, kas izriet no pārkāpuma vadītāja lomas.

- 310 Tomēr nav ne pierādīts, ne pat apgalvots, ka *ABB* bija uzņēmusies aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas vai pat viena pati stabilā un pastāvīgā veidā īstenojusi visas funkcijas, kas izriet no funkcijām, kuras parasti uzticētas šādam sekretariātam. Turklāt kaut gan ir atzīts, un to pat atzīst Komisija, ka *ABB* ir bijusi “nozīmīga loma” aizliegtajā vienošanās, nav ticis pierādīts, ka šī loma saistībā ar aizliegtās vienošanās funkcionēšanu būtu bijusi līdzīga lomai, kura bijusi attiecīgajam uzņēmumam un *Siemens* vadītajam uzņēmumam kā aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāram”. Tādēļ nav pierādīts, ka *ABB* ir bijusi līdzīgā situācijā kā *Alstom* vai *Areva* grupas sabiedrību situācijā, vai pat *Siemens* situācijai līdzīgā situācijā.
- 311 Pat pieņemot, ka Komisija ir prettiesiski piemērojusi kritērijus par pārkāpuma vadītāja kvalificēšanu, kādi tie ir atgādināti šī sprieduma 283. punktā, un neveicot šo kvalificēšanu pret *ABB*, lai gan bija minētā uzņēmuma ievērojama nozīme aizliegtajā vienošanās, šāds prettiesiskums, kas pieļauts par labu citam, nepamato to, lai *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību izvirzītie tiesību akta atcelšanas pamati tiktu apmierināti saskaņā ar šī sprieduma 297. punktā minēto judikatūru.
- 312 No tā izriet, ka iebildumi, kas izriet no nediskriminācijas principa pārkāpuma sakarā ar to, ka attieksme pret *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām un attieksme pret *ABB* nebija vienāda, kaut gan tās bija līdzīgā situācijā, ir jānoraida.

313 Visbeidzot ir jānorāda, ka attieksme pret *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām ir bijusi atšķirīga no attieksmes pret sabiedrībām, kas vadīja Japānas uzņēmumus to piedalīšanās pārkāpumā, kas konstatēts apstrīdētā lēmuma 1. pantā, brīdī, saistībā ar atbildību pastiprinošo apstākli, kas izriet no pārkāpuma vadītāja lomas īstenošanas. Apstrīdētā lēmuma 511. apsvērumā Komisija šajā ziņā ir norādījusi, ka “Japānas sekretāra loma [...] būtībā attiecās uz apmaiņu starp Japānas uzņēmumiem un apmaiņu ar Eiropas sekretāru par [GIS] projektiem ārpus EEZ” un šo lomu “secīgi īsiem periodiem pildīja *Hitachi*, *Toshiba* un *Melco*”, lai būtībā secinātu, ka tā nav pielīdzināma “pārkāpuma vadītāja” lomai pamatnostādņu 2. punkta trešā ievilkuma nozīmē. *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrības kritizē šo atšķirīgo attieksmi, apgalvojot, ka tiktāl, ciktāl uzņēmums, kuru tās bija secīgi vadījušas, bija pildījis aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas aptuveni četrus gadus laikā, tās bija situācijā, kas ir būtiski līdzīga šo sabiedrību situācijai, no kurām katra bija vadījusi Japānas uzņēmumu, kurš veicis “Japānas sekretāra” funkcijas ekvivalentu periodu.

314 Apstrīdētajā lēmumā Komisija, izvērtējot atbildību pastiprinošo apstākli, kas izriet no pārkāpuma vadītāja funkcijas, uzskatīja, ka aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkciju veikšana un aizliegtās vienošanās “Japānas sekretāra” funkciju veikšana nebija līdzīgas. Tā ir ņēmusi vērā, ka “Japānas sekretāra loma [...] būtībā attiecās uz apmaiņu starp Japānas uzņēmumiem un apmaiņu ar Eiropas sekretāru par [GIS] projektiem ārpus EEZ”. Šajā ziņā apstrīdētā lēmuma 127., 128. un 246. apsvērumā tā norādīja, ka Japānas uzņēmumu piedalīšanās apstrīdētā lēmuma 1. pantā konstatētajā pārkāpumā principā bija saistīta ar nerakstīta nolīguma pastāvēšanu (skat. šī sprieduma 29. punktu), saskaņā ar kuru Japānas uzņēmumi atturējās no piedāvājumu iesniegšanas par GIS projektiem EEZ. No minētā “nolīguma” izriet, ka atšķirībā no “Eiropas sekretariāta” “Japānas sekretariātam” nebija dzinējspēka nozīmes aizliegtās vienošanās funkcionēšanai EEZ un ka sabiedrībām, kas vadījušas Japānas uzņēmumus, kam uzticēts minētais sekretariāts, šajā ziņā neradās īpaša atbildība. *Alstom* un *Areva*

grupas sabiedrības iebildumi, saskaņā ar kuriem pret tām vērstā attieksme atšķirās no attieksmes pret Japānas sabiedrībām tiktāl, ciktāl Komisija nepiemēroja minētajām Japānas sabiedrībām naudas soda palielinājumu sakarā ar atbildību pastiprinošu apstākli, kas izriet no pārkāpuma vadītāja funkcijas, kura bija uzņēmumiem, kurus vadīja šīs Japānas sabiedrības, tādēļ ir jānoraida, jo to situācija nebija līdzīga attiecīgo Japānas sabiedrību situācijai.

- ³¹⁵ Pat pieņemot, ka Komisija būtu prettiesiski piemērojusi kritērijus pārkāpuma vadītāja kvalificēšanai, kādi tie ir atgādināti šī sprieduma 283. punktā, un neveicot šo kvalificēšanu attiecībā uz Japānas sabiedrībām, kas vadījušas uzņēmumus, kuri secīgi pildījuši aizliegtās vienošanās “Japānas sekretariāta” funkcijas ik pa divu gadu periodam, tas nepamato šī sprieduma 314. punktā minēto iebildumu apmierināšanu saskaņā ar šī sprieduma 297. punktā minēto judikatūru.
- ³¹⁶ No tā izriet, ka *Alstom* un grupa *Areva* sabiedrību iebildumi, kas izriet no nediskriminācijas principa pārkāpuma sakarā ar to, ka attieksme pret *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām atšķirās no attieksmes pret Japānas sabiedrībām, kaut gan tās atradās līdzīgā situācijā, ir jānoraida.
- ³¹⁷ No iepriekš minētā apsvēruma izriet, ka ar apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktu ir pārkāpts samērīguma princips, kā arī vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas princips, jo *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrībām sakarā ar atbildību pastiprinošu apstākli ir noteikts to naudas sodu pamatsummas palielinājums 50 % apmērā, kas ir identisks *Siemens*. Līdz ar to apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punkts ir jāatceļ.

318 Tādēļ Vispārējai tiesai saskaņā ar *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību prasījumiem par grozīšanu ir jāisto neierobežotā kompetence, kas izriet no EKL 229. panta, Regulas Nr. 17/17. panta un Regulas Nr. 1/2003 31. panta, un šajā ziņā tai pašai ir jāizvērtē atbilstošie lietas apstākļi, lai noteiktu naudas sodu pamatsummas palielinājumu, kurš ir jāpiemēro attiecīgajām sabiedrībām saskaņā ar atbildību pastiprinošo apstākli, kas izriet no pārkāpuma vadītāja lomas, kura bijusi attiecīgajam uzņēmumam (šajā ziņā skat. Tiesas 1983. gada 9. novembra spriedumu lietā *322/81 Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisija*, *Recueil*, 3461. lpp., 111. punkts, un iepriekš 88. punktā minēto 2003. gada 18. septembra spriedumu lietā *Volkswagen/Komisija*, 149. un 151. punkts; iepriekš 87. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu lietā *BASF/Komisija*, 303., 394. un 455. punkts). Šajā ziņā ir svarīgi atgādināt, ka neierobežotā kompetence, ko Savienības tiesai piešķir Regulas Nr. 17/17. pants un Regulas Nr. 1/2003 31. pants, tai ļauj, pārsniedzot sankciju tiesiskuma vienkāršu pārbaudi, aizstāt Komisijas vērtējumu ar savu vērtējumu, un līdz ar to atcelt, samazināt vai palielināt naudas sodu vai noteikto pienākumu, ciktāl tās vērtējumam nodots jautājums par to apmēru (ši sprieduma 226. un 227. punkts; iepriekš 126. punktā minētais 2007. gada 8. februāra spriedums lietā *Groupe Danone/Komisija*, 61. un 62. punkts, un Pirmās instances tiesas 2007. gada 12. decembra spriedums apvienotajās lietās T-101/05 un T-111/05 *BASF* un *UCB/Komisija*, Krājums, II-4949. lpp., 213. punkts).

319 Ir jānodrošina, ka palielinājums, kas saistīts ar pārkāpuma vadītāja lomu, kura bijusi attiecīgajam uzņēmumam, tiek noteikts tādā līmenī, kas garantē tā preventīvo iedarbību (šajā ziņā un pēc analogijas skat. iepriekš 87. punktā minēto spriedumu lietā *ACF Chemiefarma/Komisija*, 173. punkts, un iepriekš 235. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland/Komisija*, 141. punkts), t.i., līmenī, kas attur uzņēmumus veikt funkcijas, kuras ir būtiskas aizliegtas vienošanās labai funkcionēšanai.

320 Šajā lietā ir svarīgi ņemt vērā, ka *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrību vadībā attiecīgais uzņēmums bija viens pats pildījis aizliegtās vienošanās "Eiropas sekretariātu" un to veicis stabilā un pastāvīgā veidā. Turklāt ir jāņem vērā, ka tad, kad šo uzņēmumu tieši vai netieši vadīja *Alstom* un *Areva T&D SA* (iepriekš saukta *Alstom T&D SA*), tas uzņēmās minēto "Eiropas sekretariātu" brīdī, kad aizliegtā vienošanās bija

īpaši destabilizēta no Eiropas skatpunkta sakarā ar *Siemens* vadītā uzņēmuma izstāšanos, kurš bija aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretārs” kopš 1988. gada un bija galvenais tirgus dalībnieks gan Eiropā, gan ārpus tās, kā tas izriet no apstrīdētā lēmuma 178. apsvērums. Turklāt ir jānorāda, ka *Alstom* ir pati savos rakstveida dokumentos atzinusi, ka “[tā] no 2000. gada līdz 2004. gadam bija vienīgais uzņēmums, kas varēja uzņemties [aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra”] lomu sakarā ar interesēm Eiropas līmenī”.

321 No visiem šiem pierādījumiem izriet, ka attiecīgajam uzņēmumam ir bijusi noteicoša loma aizliegtās vienošanās īstenošanā un funkcionēšanā no 1999. gada beigām līdz 2004. gada 8. janvārim.

322 Turklāt ir jāņem vērā, ka, gluži kā tas izriet no šī sprieduma 303. punkta, periods, kura laikā *Siemens* vadītais uzņēmums *Siemens* vadībā bija īstenojis aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas, bija būtiski garāks nekā periodi, kuros attiecīgais uzņēmums *Alstom* un *Areva T&D SA* vadībā bija pildījis aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas, un bija ļoti būtiski garāks par periodiem, kuros attiecīgais uzņēmums *Areva T&D AG*, *Areva* vai *Areva T&D Holding* vadībā bija veicis aizliegtās vienošanās “Eiropas sekretāra” funkcijas.

323 Ņemot vērā visus šos apstākļus, būtu taisnīgi novērtēt pārkāpuma vadītāja nozīmi, kura bijusi attiecīgajam uzņēmumam un kurā vainojama *Alstom* un *Areva* grupas sabiedrības, nosakot:

— *Alstom* palielinājumu 35 % apmērā no uzliktā naudas soda pamatsummas; tādējādi šīs akciju sabiedrības maksājamais naudas sods ir jānosaka EUR 58 522 500 apmērā, no kuriem EUR 48 195 000 ir jāmaksā solidāri kopā ar *Areva T&D SA*;

- *Areva T&D SA* palielinājumu 35 % apmērā no uzliktā naudas soda pamatsummas; tādējādi šīs sabiedrības solidāri kopā ar *Alstom* maksājamais naudas sods ir jānosaka EUR 48 195 000 apmērā, no kuriem EUR 20 400 000 solidāri ir jāmaksā kopā ar *Areva T&D AG*, *Areva* un *Areva T&D Holding*;
- *Areva T&D AG*, *Areva* un *Areva T&D Holding* palielinājumu 20 % apmērā no uzliktā naudas soda pamatsummas; tādējādi šo sabiedrību solidāri kopā ar *Areva T&D SA* maksājamais naudas sods ir jānosaka EUR 20 400 000 apmērā.

Par *Areva* grupas sabiedrību izvirzīto septīto pamatu, kas izriet no acīmredzamas kļūdas vērtējumā un EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, kā arī paziņojuma par sadarbību pārkāpuma, jo Komisija ir atteikusies tām piešķirt naudas soda summu samazinājumu sakarā ar to sadarbību administratīvās procedūras laikā

— Lietas dalībnieku argumenti

³²⁴ *Areva* grupas sabiedrības ar savu septīto pamatu, kuram ir divas daļas, apstrīd Komisijas atteikumu tām piešķirt naudas soda summas samazinājumu saskaņā ar paziņojumu par iebildumiem, jo to sniegtā informācijas neesot sniegusi ievērojamu pievienoto vērtību. Pirmā daļa izriet no acīmredzamas kļūdas vērtējumā saistībā ar to sadarbības apjomu. Komisija esot kļūdaini uzskatījusi, ka *Areva* grupas sabiedrību paziņojumi, kādi tie ir izklāstīti to paziņojumā saskaņā ar paziņojumu par iebildumu un to atbildē uz paziņojumu par iebildumiem, bija pretrunīgi un neviennozīmīgi un līdz ar to tie nebija uzticami. Otrais pamats izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, kā

arī paziņojuma par sadarbību pārkāpuma, jo Komisija atteicās tām piešķirt naudas soda summas samazinājumu. *Areva* grupas sabiedrības apgalvo, ka, administratīvās procedūras laikā apstiprinot *Siemens* vadītā uzņēmuma piedalīšanos 1999. gada septembra sanāksmē, tās ir sniegušas Komisijai pierādījumu, kas sniedz ievērojamu pievienoto vērtību salīdzinājumā ar pierādījumiem, kas jau bija tās rīcībā. To liecībai esot bijusi noteicoša nozīme, jo tā ir ļāvusi Komisijai atteikt noilguma piemērošanu saistībā ar *Siemens* vadītā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1999. gada 24. aprīlim un pat pagarināt šīs piedalīšanās ilgumu līdz 1999. gada 1. septembrim.

325 Komisija noliedz *Areva* grupas sabiedrību argumentus un lūdz noraidīt šo pamatu.

— Vispārējās tiesas vērtējums

326 Saskaņā ar judikatūru naudas sodu, kas uzliekami sakarā ar konkurences tiesību pārkāpumu, summas samazināšana uzņēmumu, kas piedalījušies pārkāpumā, sadarbības gadījumā balstās uz apsvērumu, ka šāda sadarbība ir palīdzējusi Komisijai konstatēt šo pārkāpumu un vajadzības gadījumā to izbeigt (iepriekš 131. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 399. punkts; iepriekš 235. punktā minētais spriedums lietā *BPB de Eendracht/Komisija*, 325. punkts, un 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-338/94 *Finnboard/Komisija*, *Recueil*, II-1617. lpp., 363. punkts).

327 Paziņojuma par sadarbību 20.–23. punktā ir paredzēts:

“20. Uzņēmumi, kas neatbilst iepriekšminētajā [A iedaļā] izklāstītajiem noteikumiem, var pretendēt uz tās sodanaudas [naudas soda] samazinājumu, kas tiem citādi būtu uzlikta.

21. Lai varētu pretendēt uz sodanaudas [naudas soda] samazinājumu, uzņēmumam ir jāiesniedz Komisijai pierādījumi par iespējamo pārkāpumu, kas būtiski papildina pierādījumus, kuri jau ir Komisijas rīcībā, un tiem jāpārtrauc dalība iespējamajā pārkāpumā ne vēlāk kā pierādījumu iesniegšanas laikā.

22. “Pievienotās vērtības” jēdziens attiecas uz to, ciktāl iesniegtie pierādījumi pēc sava rakstura un detalizētības pakāpes stiprina Komisijas spēju pierādīt attiecīgos faktus. Veicot šādu vērtējumu, Komisija parasti uzskata, ka lielāka vērtība ir rakstiskiem pierādījumiem, kas iegūti laikposmā, uz kuru attiecas fakti, nevis vēlāk iegūtiem pierādījumiem. Tāpat arī uzskata, ka lielāka vērtība ir pierādījumiem, kas tieši attiecas uz attiecīgajiem faktiem, nevis pierādījumiem, kam ir netieša saistība.

23. Visos galīgajos lēmumos, ko Komisija pieņem administratīvās procedūras beigās, Komisija nosaka:

- a) vai uzņēmuma iesniegtajiem pierādījumiem piemīt būtiska papildu vērtība, salīdzinot ar pierādījumiem, kas tajā pašā laikā ir Komisijas rīcībā;

- b) uzņēmumam piemērojamo sodanaudas [naudas soda] samazinājuma līmeni [..].

Lai noteiktu samazinājuma līmeni [..], Komisija ņem vērā laiku, kad ir iesniegti pierādījumi, kas atbilst 21. punkta nosacījumiem, un šo pierādījumu pievienoto vērtību. Tā var ņemt vērā arī uzņēmuma sadarbošanās apjomu un nepārtrauktību pēc pierādījumu iesniegšanas dienas.

Turklāt, ja uzņēmums iesniedz pierādījumus, kas attiecas uz Komisijai iepriekš nezināmiem faktiem, kuri tieši attiecas uz iespējamā karteļa nozīmīgumu vai ilgumu, Komisija neņem tos vērā, nosakot sodanaudu [naudas sodu] uzņēmumam, kas iesniedzis šos pierādījumus.”

³²⁸ Kā minēts Paziņojuma par sadarbību 29. punktā, tas rada tiesisko paļāvību, uz ko var balstīties uzņēmumi, kuri vēlas informēt Komisiju par aizliegtas vienošanās esamību vai kas vēlas sadarboties ar Komisiju. Ievērojot tiesisko paļāvību, ko uzņēmumi uz šī paziņojuma pamata varētu gūt, Komisijai, nosakot prasītājam piemērojamā naudas soda summu, jārikojas saskaņā ar attiecīgo paziņojumu (pēc analogijas skat. Pirmās instances tiesas 2006. gada 15. marta spriedumu lietā T-26/02 *Daiichi Pharmaceutical*/Komisija, Krājums, II-713. lpp., 147. punkts un tajā minētā judikatūra).

³²⁹ Paziņojumā par sadarbību noteiktajās robežās Komisijai tomēr ir plaša rīcības brīvība izvērtēt, vai pierādījumiem, kurus iesniedzis uzņēmums, ir vai nav pievienotā vērtība paziņojuma par sadarbību 22. punkta nozīmē un vai uzņēmumam ir jāpiešķir samazinājums saskaņā ar šo paziņojumu par iebildumiem (pēc analogijas skat. iepriekš

131. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 393. un 394. punkts). Saistībā ar šo vērtējumu tiek veikta ierobežota tiesas pārbaude.

330 Apstrīdētā lēmuma 530.–532. apsvērumā Komisija saistībā ar *Areva* sadarbību ir norādījusi:

“(530) [*Areva*] bija otrais uzņēmums, ka sazinājās ar Komisiju saskaņā ar paziņojumu par [sadarbību]. Tā paziņoja par savu vēlmi sadarboties 2004. gada 14. maijā. 2004. gada 18. un 25. maijā tā iesniedza paziņojumu, kurā tā atzina aizliegtas vienošanās pastāvēšanu un sniedza kopēju aprakstu par darbībām, kas vērstas pret konkurenci.

(531) Lai arī kopējais apraksts, kas ietverts [*Areva*] paziņojumā, kopumā atbilda *ABB* iesniegtajiem pierādījumiem, tajā bija maz informācijas, kuru varētu uzskatīt par tādu, kas sniedz ievērojamu “pievienoto vērtību”. Vienīgā informācija ar pievienoto vērtību, bija paziņojums, saskaņā ar kuru 2002. gada 26. marts bija datums, kurā *Siemens* bija atsākusi piedalīties aizliegtās vienošanās sanāksmēs. Tomēr šī informācija attiecās uz *Siemens* piedalīšanās pagarināšanu par trīs mēnešiem, tā būtiskā veidā nepastiprināja Komisijas kapacitāti pierādīt šos faktus un tādēļ netiek uzskatīta par tādu, kas sniedz ievērojamu pievienoto vērtību. Turklāt [*Areva*] noteikti apgalvojumi ir tikuši noraidīti šajā lēmumā sakarā ar to uzticamības trūkumu (piemēram, skat. apstrīdētā lēmuma 290. un 291. apsvērumu), kas nav sniedzis atbalstu Komisijas secinājumiem šajā lietā.

(532) Visbeidzot, [*Areva*] sniegtā informācija nesniedz ievērojamu pievienoto vērtību, kas ļautu Komisijai tai piešķirt naudas soda samazinājumu saskaņā ar paziņojumu par [sadarbību].”

331 Vispirms ir jāpārbauda, vai Komisija ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, uzskatot, ka *Areva* grupas sabiedrību paziņojumi, kas izklāstīti apstrīdētā lēmuma 531. apsvērumā, bija pretrunīgi un neviennozīmīgi un līdz ar to nebija ticami.

332 Apstrīdētā lēmuma 290. un 291. apsvērumā Komisija ir konstatējusi:

“(290) Komisija nevar balstīties uz [*Areva*], *Melco*, *Hitachi/JAEPS* un *Toshiba* paziņojumiem saistībā ar to attiecīgajiem apgalvojumiem, saskaņā ar kuriem aizliegtā vienošanās esot pirmo reizi beigusies vai nu 1997. gadā (*Areva*), vai 1999. gada septembrī (*Melco* [...] un *Toshiba* [...]), vai 1999. gadā pēc *Siemens* izstāšanās (*Hitachi/JAEPS* [...]), vai pat ap 2000. gada septembri (*Fuji* [...]). Šajā aspektā to paziņojumi nav ticami, jo tie ir savstarpēji pretrunīgi un [...] tie ir pretrunā pierādījumiem, kas iekļauti lietas materiālos. *Melco*, *Toshiba*, *Fuji*, *ABB*, *Alstom*, *Reyrolle/VA Tech*, un *Magrini/Schneider* (pēc tam kļuvušas *VAS* un tāpat *VA Tech*) ir turpinājušas piedalīties daudzpusējās sanāksmēs 2000. un/vai 2001. gadā (skat. apstrīdētā lēmuma 191.–198. apsvērumu). Turklāt tie ir neviennozīmīgi un nepārliciecināmi.

(291) [*Areva*] ir iesniegusi pretrunīgus un neviennozīmīgus apgalvojumus. Tā [savā paziņojumā saskaņā ar paziņojumu par sadarbību] ir apgalvojusi, ka tā, ko tā uzskata par pirmo aizliegto vienošanos, ir beigusies 1997. gadā, bet savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem [...] tā ir paziņojusi pretējo, ka periods no 1999. gada septembra līdz 2002. gada martam bija pārejas periods, kurā sanāksmes bija retākas un, lai gan tās pilnībā saglabāja savu pret konkurenci vērsto raksturu, tām nebija ievērojamu pret konkurenci vērstu seku.”

333 Saistībā ar *Areva* grupas sabiedrību 2004. gada 18. un 25. maija paziņojumu saskaņā ar paziņojumu par sadarbību, kurš ir iekļauts šī procesa lietas materiālos, ir jānorāda, ka lietas dalībnieki nav apstrīdējuši, ka apstrīdētā lēmuma 291. apsvērumā Komisija ir atsaukusies uz šādu paziņojumu:

“Pirmā aizliegtā vienošanās pastāvēja no 1980. gada beigām līdz 1997. gadam, kad tā tika pārtraukta. [No] 1997. gada dalībnieki turpināja satikties, bet nevienojās ne par tirgu sadalīšanu, ne par cenām, un tikšanās saistībā ar šo vienošanās beidzās 1999. gada septembrī, kad *Siemens* bija galīgi izstājusies.”

334 Saistībā ar *Areva* grupas sabiedrību 2006. gada 30. jūnija paziņojumu par iebildumiem no zemsvītras piezīmes Nr. 353, kas attiecas uz apstrīdētā lēmuma 291. apsvērumu, izriet, ka Komisija atsaucās uz šādu paziņojumu:

“Lai gan ir taisnība, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki, izņemot *Siemens* un *Hitachi*, ir turpinājuši satikties, šīs sanāksmes bija divas reizes retākas nekā iepriekšējā periodā un tām vairs nebija ievērojama pret konkurenci vērstu seku [..]. Saistībā ar piemērotajām metodēm periods no 1999. gada septembra līdz 2002. gada martam bija pārejas un “dreifēšanas” periods aizliegtajā vienošanās starp *GQ* nolīguma sistēmas sabrukumu un jaunas sistēmas izgudrošanu, kas piemērota pēc 2002. gada marta [..]. Pilnībā saglabājot to pret konkurenci vērsto raksturu noteiktos aspektos, šīm sanāksmēm tomēr maza sadalīto [GIS] projektu skaita dēļ (padarot par nelietderīgiem [*GQ* nolīguma] piemērošanas mehānismus) un diskusiju par aizliegtās vienošanās, kas atšķirtas no [*GQ* nolīguma aizliegtās vienošanās], organizāciju teorētiskā rakstura dēļ bija ievērojami samazinātas pret konkurenci vērstas sekas periodā no 1999. gada septembra līdz 2002. gada martam [..].”

335 Ņemot vērā šo paziņojumu saturu, ir jākonstatē, ka Komisija nav pielāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, izvirzot šo paziņojumu pretrunīgo un neviennozīmīgo raksturu. Kaut gan savā paziņojumā saskaņā ar paziņojumu par sadarbību *Areva* grupas sabiedrības ir šķietami norādījušas uz atsevišķu pārkāpumu virkni, kurā pirmā aizliegtā vienošanās ir beigusies 1997. gadā vai katrā ziņā 1999. gada septembrī, tās savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem šķietami atzīst vienota un nepārtraukta pārkāpuma pastāvēšanu, jo periods no 1999. gada septembra līdz 2002. martam ir vienkārši pasniegts kā aizliegtās vienošanās funkcionēšanas pārejas un “dreifēšanas” periods. Turklāt ir svarīgi ņemt vērā, ka, gluži kā to norādījusi Komisija apstrīdētā lēmuma 290. apsvērumā, *Areva* grupas sabiedrību paziņojumi, saskaņā ar kuriem aizliegtā vienošanās vai pirmā aizliegtā vienošanās pirmo reizi bija beigusies 1997. gadā, ir pretrunā citu aizliegtās vienošanās dalībnieku paziņojumiem, kā arī noteiktiem lietas materiālos ietvertiem pierādījumiem. Šajā ziņā nevar tikt uzskatīts, ka *Areva* grupas sabiedrību iesniegtie pierādījumi ir atvieglojuši Komisijas uzdevumu konstatēt pārkāpuma pastāvēšanu un ka līdz ar to tie atbilstu nosacījumam, kas izklāstīts paziņojuma par sadarbību 21. punktā.

336 Tādēļ un bez nepieciešamības izvērtēt iemeslus, kas varētu attaisnot attiecīgo pierādījumu ticamības trūkumu, ir jāsecina, ka apstrīdētajā lēmumā nav pieļauta acīmredzama kļūda vērtējumā tādā ziņā, ka ar to tiek atteikts piešķirt saskaņā ar paziņojumu par sadarbību *Areva* grupas sabiedrībām uzliktā naudas sodu summas samazinājumu.

337 Otrkārt, ir jāpārbauda, vai Komisija ir pārkāpusi EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu, kā arī paziņojuma par sadarbību 21. punktu, neņemot vērā to, ka *Areva* paziņojums saskaņā ar paziņojumu par iebildumiem ietvēra pierādījumu ar ievērojamu pievienoto vērtību, jo tas apstiprināja, ka *Siemens* vadītais uzņēmums izstājās no aizliegtās vienošanās vienīgi 1999. gada septembrī.

338 Apstrīdētā lēmuma 186. apsvērumā Komisija ir norādījusi:

“*Siemens* apgalvo, ka beidza piedalīties aizliegtās vienošanās sanāksmēs pēc galotņu sanāksmes Sidnejā 1999. gada 24. aprīlī. *ABB* ir norādījusi, ka *Siemens* bija beidzis piedalīties aizliegtās vienošanās sanāksmēs no 1999. gada beigām [...]. Komisija ir konstatējusi, ka *Siemens* izstājās vēlākais 1999. gada septembrī. Dokuments, kas atrasts *VA Tech* telpās un kurš citēts pilnībā iepriekš zemsvītras piezīmē [Nr. 94], apstiprina, ka *Siemens* izstāšanās no sanāksmēm ir datējama ar 1999. gada septembri. Tajā ir norādīts sekojošais: “Stop 3 = = > 09/99” (“3” apzīmē *Siemens*), un pēc tam uzskaita tirgus daļas no 1988. gada līdz 1998. gadam. [To] ir apstiprinājušas [*Areva*], [*Melco*] [...], [*Fuji*] [...] un [*Hitachi/JAEPS*] [...]”

339 Turklāt no apstrīdētā lēmuma 94. zemsvītras piezīmes izriet un *Areva* grupas sabiedrības to nav apstrīdējušas, ka “skaitlis [3] bija *Siemens* kods, rakstot 2003. gada 10. jūnija dokumentu”.

340 Apstrīdētā lēmuma 142. apsvērumā Komisija šajā ziņā ir norādījusi šādi:

“Vismaz no 2002. gada jūlija (skat. II tabulu) aizliegtās vienošanās dalībnieki ir izmantojuši dažādu kodu kopumu, kā to ir izskaidrojusi *ABB* [...], kuras paziņojumus šajā ziņā ir apstiprinājuši iestāšanās laika faktu pierādījumi [...] un citu lietas dalībnieku paziņojumi pēc pārbaudēm pie ([*Areva*], [*VA Tech*] [...], [*Hitachi/JAEPS*] [...] un [*Siemens*] [...]”

341 II tabulā, kas iekļauta apstrīdētā lēmuma 142. apsvērumā, atkārtoti “Kodi, kas izmantoti vismaz no 2002. gada jūlija”. No tā izriet, ka visu Eiropas dalībnieku kopējais kods bija skaitlis “0”, *ABB* kods — skaitlis “1”, *Alstom* kods — skaitlis “2”, *Siemens* kods —

skaitlis “3”, *VA Tech* kods — skaitlis “4”, visu Japānas dalībnieku kopējais kods — skaitlis “5”, *JAEPS* kods — skaitlis “6” un *TM T&D* kods — skaitlis “7”.

342 Apstrīdētā lēmuma 128. zemspītras piezīmē ir norādīts šādi:

“Tas, [ka dažādie kodi bija izmantoti vismaz no 2002. gada jūlija, ir apstiprināts ar Z. kunga (*VA Tech*) dokumentu, kas datēts aptuveni 2002. gada augustā un kas apstiprina, ka aizliegtās vienošanās nodoms sazināties, izmantojot “pilāru”. Tās izvairījās no jebkādam sanāksmēm un saziņas uz papīra un izmantoja kodus 1, 2, 3, 4, 6, 7, lai apzīmētu attiecīgi *ABB*, [*Alstom*], *Siemens*, *VA Tech*, *Hitachi/JAEPS* un *TM T&D* un norādītu aptuveno cenu līmeni, kuru tās vēlējās piemērot.”

343 No iepriekš minētajiem pierādījumiem izriet, ka pat pirms *Areva* grupas sabiedrību paziņojuma Komisijas rīcībā bija *ABB* paziņojums saskaņā ar paziņojumu par sadarbību, atbilstoši kuram *Siemens* bija beigusi piedalīties aizliegtās vienošanās sanāksmēs no 1999. gada beigām un no 2002. gada jūlija bija apzīmēta ar numuru “3”. Komisijas rīcībā bija arī rakstveida pierādījumi no pārkāpuma laika, no kuriem izrietēja vai varēja tikt izsecināts, ka *Siemens* kods bija skaitlis “3” 2002. gada vasarā un ka tā bija beigusi piedalīties aizliegtajā vienošanās 1999. septembrī. Šo dokumentu pierādījuma spēku, uz kuriem Komisija balstās apstrīdētajā lēmumā, *Areva* grupas sabiedrības nav apstrīdējušas un līdz ar to tas nevar tikt apstrīdēts lietā T-117/07. Šajā ziņā lietā T-117/07 nevar tikt uzskatīts, ka *Areva* grupas sabiedrību paziņojums saskaņā ar paziņojumu par sadarbību bija noteicošs, lai Komisija varētu konstatēt, ka *Siemens* bija piedalījusies pārkāpumā līdz 1999. gada septembrim. Lietā T-117/07 arī nevar tikt uzskatīts, ka *Areva* grupas sabiedrību paziņojums bija atvieglojis Komisijas uzdevumu un ka šajā ziņā tas izpildīja nosacījumu, kas izklāstīts paziņojuma par sadarbību

21. punktā un kas varētu ļaut *Areva T&D SA*, *Areva T&D AG*, *Areva* un *Areva T&D Holding* saņemt naudas sodu summas samazinājumu.

³⁴⁴ Līdz ar to apstrīdētajā lēmumā Komisija nav pārkāpusi ne EKL 81. pantu, ne EEZ līguma 53. pantu, ne pat paziņojuma par sadarbību 21. punktu tādā ziņā, ka tā ir atteikusi piešķirt saskaņā ar paziņojumu par sadarbību *Areva* grupas sabiedrībām uzliktā naudas sodu summas samazinājumu.

Par *Alstom* izvirzīto astoto pamatu, kas prioritāri izriet no pamatnostādņu pārkāpuma un pakārtoti no samērīguma principa pārkāpuma

— Lietas dalībnieku argumenti

³⁴⁵ *Alstom* ar savu astoto pamatu prioritāri apgalvo, ka apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktā ir pieļauta kļūda tiesību piemērošanā, jo tas saistībā ar naudas soda, kas uzlikts sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanas pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 1. janvārim, summas noteikšanu ir balstīts uz apgrozījumu, ko tā īstenojusi visā EEZ teritorijā, kaut gan EEZ līgums stājās spēkā tikai 1994. gada 1. janvārī. Pakārtoti *Alstom* apgalvo, ka samērīguma princips iestājas pret to, ka šī uzliktā naudas soda summa tiek mākslīgi paaugstināta, ņemot vērā apgrozījumu, kas

īstenots teritorijā, kura nepastāvēja faktu laikā, proti, no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1994. gada 1. janvārim.

³⁴⁶ Komisija noraida *Alstom* argumentus un lūdz noraidīt šo pamatu kā acīmredzami nepamatotu.

— Vispārējās tiesas vērtējums

³⁴⁷ Šis pamats būtībā izvirza jautājumu, vai Komisija apstrīdētajā lēmumā ir noteikusi naudas soda, kas uzlikts *Alstom* par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, summu, pamatojoties uz apgrozījumu, ko tā īstenojusi EEZ ietvaros, un apstiprinošas atbildes gadījumā, vai tā ir tādējādi pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

³⁴⁸ Kā tas jau ir ticis norādīts šī sprieduma 298. punktā, samērīguma princips prasa, lai naudas soda summa, kas uzlikta sakarā ar konkurences tiesību pārkāpumu, būtu samērīga ar pārkāpumu, kas novērtēts kopumā.

³⁴⁹ Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkts ir atbilstošais juridiskais pamats, saskaņā ar kuru Komisija var uzlikt naudas sodus uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām par EKL 81. panta pārkāpumiem (pēc analogijas skat. iepriekš 126. punktā minēto 2007. gada 8. februāra spriedumu lietā *Groupe Danone*/Komisija, 24. punkts), kā arī attiecīgā gadījumā — par EEZ līguma 53. panta pārkāpumiem. Tajos ir paredzēts, ka katram uzņēmumam, kurš piedalījies pārkāpumā, uzliktais naudas sods nevar pārsniegt 10% no tā kopējā apgrozījuma, kas īstenots

iepriekšējā finanšu gadā. Šis ierobežojums ir vērsts uz to, lai izvairītos, ka uzliktie naudas sodi būtu nesamērīgi ar attiecīgā uzņēmuma nozīmību (Tiesas 2007. gada 7. jūnija spriedums lietā *C-76/06 Britannia Alloys & Chemicals*/Komisija, Krājums, I-4405. lpp., 24. punkts). Turklāt no Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta izriet, ka, lai noteiktu naudas soda apmēru, ir jāņem vērā attiecīgā pārkāpuma ilgums un smagums.

³⁵⁰ Lai gan naudas soda sākumsumma tiek noteikta atbilstoši pārkāpumam, tā smagumu nosaka, ņemot vērā virkni citu faktoru, attiecībā uz kuriem Komisijai ir plaša rīcības brīvība (iepriekš 126. punktā minētais 2007. gada 8. februāra spriedums lietā *Groupe Danone*/Komisija, 25. punkts). Pārkāpuma smaguma novērtēšanas elementu starpā atbilstoši lietas apstākļiem var būt preču, kuras ir pārkāpuma priekšmets, apjoms un vērtība, kā arī uzņēmuma lielums un ekonomiskais spēks un līdz ar to ietekme, ko tas var īstenot tirgū. No tā izriet, ka naudas soda noteikšanas mērķiem Komisijai ir pieļaujams ņemt vērā gan uzņēmuma kopējo apgrozījumu, kas sniedz norādes, kaut arī aptuvenas un nepilnīgas, par uzņēmuma lielumu un tā ekonomisko spēku, gan apgrozījuma daļu, kas rodas no precēm, ko skar pārkāpums, un kas sniedz norādes par tā apmēru (iepriekš 247. punktā minētais spriedums lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 120. un 121. punkts; skat. Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedumu lietā *T-28/99 Sigma Technologie*/Komisija, *Recueil*, II-1845. lpp., 86. punkts un tajā minētā judikatūra).

³⁵¹ Turklāt no judikatūras izriet, ka, lai novērtētu uzņēmuma lielumu un ekonomisko spēku pārkāpuma izdarīšanas brīdī, ir obligāti jāņem vērā apgrozījums, ko šis uzņēmums ir īstenojis minētā pārkāpuma laikā (Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedums lietā *C-291/98 P Sarrió*/Komisija, *Recueil*, I-9991. lpp., 86. punkts). Vienīgi tas, ka Komisija principā ir ņēmusi vērā pārkāpuma perioda pēdējo pilno gadu, lai

izvērtētu faktisko ekonomisko situāciju, kādā tā ir bijusi šajā periodā, nav pretrunā samērīguma principam (šajā ziņā skat. iepriekš 215. punktā minēto spriedumu lietā *Aristrain/Komisija*, 128. un 129. punkts).

- 352 Lai gan Pamatnostādnes nav juridisks pamats lēmumiem, ko Komisija ir pieņēmusi attiecīgajā jomā, Pamatnostādnes tomēr nodrošina uzņēmumu tiesisko drošību, ņemot vērā, ka tās nosaka metodoloģiju, kas Komisijai ir jāizmanto, nosakot naudas sodu summu (skat. iepriekš 126. punktā minēto 2007. gada 8. februāra spriedumu lietā *Groupe Danone/Komisija*, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 353 Saskaņā ar pamatnostādnēm pārkāpuma smagums tiek noteikts atkarībā no dažādiem elementiem, no kuriem noteikti elementi ir jāņem vērā Komisijai.
- 354 Šajā ziņā pamatnostādnēs ir paredzēts, ka papildus paša pārkāpuma raksturam, tā konkrētajai ietekmei uz tirgu un tā ģeogrāfiskajam apjomam ir nepieciešams ņemt vērā pārkāpuma izdarītāju faktisko ekonomiski kapacitāti radīt ievērojamu kaitējumu citiem tirgus dalībniekiem, it īpaši patērētājiem, un ir nepieciešams noteikt naudas soda summu tādā līmenī, kas tam nodrošina pietiekamu preventīvu iedarbību (1.A punkta ceturtā daļa).
- 355 Turklāt var arī tikt ņemts vērā tas, ka lieli uzņēmumi paši ir spējīgi labi novērtēt savas rīcības pārkāpjošo raksturu un sekas, kas no tā izriet (1.A punkta piektā daļa).

- 356 Ja pārkāpumā iesaistīti vairāki uzņēmumi (piemēram, karteļos), var tikt noteikta vispārējā sākumsumma, lai noteiktu specifisko sākumsummu, ņemot vērā nozīmīgumu un līdz ar to katra uzņēmuma pārkāpjošo darbību reālo ietekmi uz konkurenci, īpaši gadījumos, ja uzņēmumi, kuri izdarījuši viena veida konkurences pārkāpumus, būtiski atšķiras pēc lieluma (1.A punkta sestā daļa).
- 357 Ir jānorāda, ka Pamatnostādnēs nav paredzēts, ka naudas sodu apmērs tiek aprēķināts atkarībā no kopējā apgrozījuma vai apgrozījuma, ko uzņēmumi realizējuši konkrētajā tirgū. Tomēr tajās arī nav nekā, kas naudas soda apmēra noteikšanā liegtu ņemt vērā šādu apgrozījumu, lai tiktu ievēroti vispārējie Savienības tiesību principi un ja to prasa [lietas] apstākļi. Konkrētāk, apgrozījums var būt viens no elementiem, ko ņem vērā tāpat kā iepriekš 354.–356. punktā uzskaitītos elementus (iepriekš 131. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998/Komisija*, 283. un 284. punkts, un iepriekš 283. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, 187. punkts).
- 358 Šajā lietā apstrīdētā lēmuma 474.–479. apsvērumā noteikusi pārkāpuma smagumu un kvalificējusi to kā “ļoti smagu” pašu par sevi, Komisija ņēma vērā elementus, kas var diferencēt attieksmi pret individuālajiem uzņēmumiem saskaņā ar metodoloģiju, kas noteikta pamatnostādņu 1.A punktā.
- 359 Šajā ziņā no apstrīdētā lēmuma 480.–491. apsvēruma izriet, ka Komisija, lai nodrošinātu uzlikto naudas sodu pietiekamu preventīvu iedarbību, ir ņēmusi vērā katra pārkāpuma izdarītāja faktisko ekonomisko kapacitāti radīt ievērojamu kaitējumu citiem tirgus dalībniekiem, kā arī katra uzņēmuma pārkāpjošās rīcības specifisko nozīmīgumu un līdz ar to faktisko ietekmi uz konkurenci.

- 360 Apstrīdētā lēmuma 481. un 482. apsvērumā Komisija ir uzskatījusi, ka, ņemot vērā aizliegtās vienošanās vispasaules raksturu, par salīdzinājuma pamatu katra uzņēmuma relatīvajam nozīmīgumam bija jāņem vērā attiecīgā uzņēmuma vispasaules apgrozījuma, kas saistīts ar GIS projektiem, daļa, kas bijusi katram uzņēmumam pēdējā pilnā pārākuma gada laikā, kurā ir konstatēta uzņēmuma piedalīšanās pārākumā. Komisija uzskata, ka šis salīdzinājuma pamats bija tāds, lai uzticami atspoguļotu katra uzņēmuma kapacitāti smagi kaitēt citiem tirgus dalībniekiem EEZ teritorijā un sniegt norādi par tā ieguldījumu aizliegtās vienošanās efektivitātē kopumā vai tieši pretēji — nestabilitāti, kas ietekmētu šo aizliegto vienošanos, ja šis dalībnieks tajā nebūtu piedalījies.
- 361 Lai aprēķinātu *Alstom* uzliktā naudas soda pamatsummu, Komisija ir ņēmusi vērā vispasaules apgrozījumu, kas saistīts ar GIS projektiem un kuru īstenojis attiecīgais uzņēmums pēdējā pilnā pārākuma gada laikā, nevis, kā to apgalvo *Alstom*, apgrozījumu, kas saistīts ar GIS projektiem un kas īstenots visa pārākuma laikā EEZ teritorijā. No tā izriet, ka *Alstom* izvirzītais pamats neatbilst faktiem.
- 362 Katrā ziņā no iepriekš minētā izriet, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija nav ne atteikusies no pamatnostādnes izklāstītās aprēķināšanas metodes, ne pārsniegusi sankciju juridisko ietvaru, kas definēts Regulas Nr. 17 15. pantā un Regulas Nr. 1/2003 23. pantā, un nav pārākusi samērīguma principu, nolemjot principā ņemt vērā vispasaules apgrozījumu, kas saistīts ar GIS projektiem un kuru īstenojis katrs uzņēmums pēdējā pilnā pārākuma gadā, lai novērtētu to lielumu un ekonomisko spēku saistībā ar pārākuma laiku.
- 363 No tā izriet, ka pamats, kas prioritāri izriet no pamatnostādņu pārākuma un pakārtoti no samērīguma principa pārākuma, ir jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 364 Atbilstoši Reglamenta 87. panta 3. punktam, ja abiem lietas dalībniekiem spriedums ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, Vispārējā tiesa var nolemt, ka tiesāšanās izdevumi ir jāsadala vai ka lietas dalībnieki sedz savus tiesāšanās izdevumus paši.
- 365 Tā kā lietā T-117/07 prasība ir daļēji apmierināta, pēc šīs lietas apstākļu taisnīgas novērtēšanas būtu jānospiež, ka Komisija atlīdzinās vienu desmitdaļu no *Areva*, *Areva T&D Holding*, *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* tiesāšanās izdevumiem un segs vienu desmitdaļu no saviem tiesāšanās izdevumiem. *Areva*, *Areva T&D Holding*, *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* segs deviņas desmitdaļas no saviem tiesāšanās izdevumiem un atlīdzinās deviņas desmitdaļas no Komisijas tiesāšanās izdevumiem.
- 366 Tā kā lietā T-121/07 prasība ir daļēji apmierināta, pēc šīs lietas apstākļu taisnīgas novērtēšanas būtu jānospiež, ka Komisija atlīdzinās vienu desmitdaļu no *Alstom* tiesāšanās izdevumiem un segs vienu desmitdaļu no saviem tiesāšanās izdevumiem. *Alstom* segs deviņas desmitdaļas no saviem tiesāšanās izdevumiem un atlīdzinās deviņas desmitdaļas no Komisijas tiesāšanās izdevumiem.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (otrā palāta)

nospriež:

1) lietas T-117/07 un T-121/07 tiek apvienotas sprieduma taisīšanai;

2) atcelt Komisijas 2007. gada 24. janvāra Lēmuma C(2006) 6762, galīgā redakcija, par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/F/38.899 — Gāzes izolācijas slēgiekārtas) 2. panta b) un c) punktu;

3) par pārkāpumiem, kas konstatēti Lēmuma C(2006) 6762, galīgā redakcija, 1. panta b)–f) punktā, ir uzlikti šādi naudas sodi:

— *Alstom*, akciju sabiedrība: EUR 10 327 500;

— *Alstom*: EUR 48 195 000 solidāri kopā ar *Areva T&D SA*, EUR 20 400 000, kas jāmaksā *Areva T&D SA*, ir solidāri jāmaksā pēdējai minētajai sabiedrībai kopā ar *Areva T&D AG*, *Areva*, akciju sabiedrību, un *Areva T&D Holding SA*;

4) prasības pārējā daļā noraidīt;

5) lietā T-117/07 Eiropas Komisija atlīdzina vienu desmitdaļu no *Areva*, *Areva T&D Holding*, *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* tiesāšanās izdevumiem un sedz vienu desmitdaļu no saviem tiesāšanās izdevumiem. *Areva*, *Areva T&D Holding*, *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* sedz deviņas desmitdaļas no saviem tiesāšanās izdevumiem un atlīdzina deviņas desmitdaļas no Komisijas tiesāšanās izdevumiem;

- 6) lietā T-121/07 Komisija atlīdzina vienu desmitdaļu no *Alstom* tiesāšanās izdevumiem un sedz vienu desmitdaļu no saviem tiesāšanās izdevumiem. *Alstom* sedz deviņas desmitdaļas no saviem tiesāšanās izdevumiem un atlīdzina deviņas desmitdaļas no Komisijas tiesāšanās izdevumiem.**

Pelikánová

Jürimäe

Soldevila Fragoso

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2011. gada 3. martā.

[Paraksti]

Satura rādītājs

Tiesvedības priekšvēsture	II - 651
Attiecīgā prece	II - 651
Attiecīgie uzņēmumi	II - 652
Administratīvā procedūra	II - 654
Apstrīdētais lēmums	II - 657
Process un lietas dalībnieku prasījumi	II - 660
Juridiskais pamatojums	II - 664
Par prasījumiem atcelt apstrīdētā lēmuma 1. panta b), c), d), e) un f) punktu	II - 666
Ievada apsvērumi	II - 667
Par to, ka <i>Areva T&D SA</i> un <i>Areva T&D AG</i> tika nodota personiska atbildība, kas radusies <i>Alstom</i> sakarā ar tās darbības daļas GIS jomā piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 1992. gada 6. decembrim	II - 669
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 669
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 670
<i>Alstom</i> kā mātes sabiedrības, kurai pilnībā pieder <i>Alstom T&D SA</i> un <i>Alstom T&D AG</i> , personiskā atbildība par to, ka attiecīgais uzņēmums ir piedalījies pārkāpumā periodā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim	II - 677
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 677
— Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 678
	II - 789

Par <i>Alstom</i> personiskās atbildības, kas tai radusies sakarā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, pārņemšanu <i>Areva</i> grupas sabiedrībām, ņemot vērā šī uzņēmuma cesiju <i>Areva</i> grupai	II - 690
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 690
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 691
Par <i>Areva T&D SA</i> un <i>Areva T&D AG</i> personisko atbildību sakarā ar to, ka attiecīgais uzņēmums piedalījies pārkāpumā periodos attiecīgi no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim	II - 693
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 693
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 694
Par <i>Areva</i> un <i>Areva T&D Holding</i> kā mātes sabiedrības, kam pilnībā pieder <i>Areva T&D SA</i> un <i>Areva T&D AG</i> , personisko atbildību saistībā ar attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā periodā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam	II - 700
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 700
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 701
Par iespējamo pārkāpuma, kurā vainota <i>Alstom</i> , pārtraukšanu no 1999. gada septembra līdz 2002. gada martam	II - 706
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 706
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 708
Par prasījumiem atcelt vai grozīt apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktu	II - 717
Par noilguma noteikumu pārkāpumu saistībā ar individuālo naudas sodu, kas <i>Alstom</i> uzlikts apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktā	II - 718

— Lietas dalībnieku argumenti	II - 718
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 719
Par naudas sodu samaksas solidaritātes noteikumu, kuri izriet no EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, pārkāpumu, par EKL 7. panta pārkāpumu, par tiesiskās drošības principa, atpakaļejoša spēka aizlieguma principa, vienlīdzīgas attieksmes principa, samērīguma principa, tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā principa un sodu individuālā rakstura principa pārkāpumu, kā arī par pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi saistībā ar naudas sodiem, kas uzlikti <i>Alstom</i> un <i>Areva</i> grupas sabiedrībām apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punktā	II - 720
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 720
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 723
Par tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa un Regulas Nr. 1/2003 27. panta 1. punkta pārkāpumu	II - 739
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 739
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 740
Par naudas sodu, kuri apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktā uzlikti <i>Alstom</i> un <i>Areva</i> grupas sabiedrībām, pamatsummu palielināšanu par 50%	II - 746
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 746
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 752
Par <i>Areva</i> grupas sabiedrību izvirzīto septīto pamatu, kas izriet no acīmredzamas kļūdas vērtējumā un EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta, kā arī paziņojuma par sadarbību pārkāpuma, jo Komisija ir atteikusies tām piešķirt naudas soda summu samazinājumu sakarā ar to sadarbību administratīvās procedūras laikā	II - 770
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 770
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 771

Par <i>Alstom</i> izvirzīto astoto pamatu, kas prioritāri izriet no pamatnostādņu pārkāpuma un pakārtoti no samērīguma principa pārkāpuma	II - 780
— Lietas dalībnieku argumenti	II - 780
— Vispārējās tiesas vērtējums	II - 781
Par tiesāšanās izdevumiem	II - 786